

UNIVERSITATEA ECOLOGICĂ DIN BUCUREȘTI
FACULTATEA DE DREPT

Program de studii universitare de licență: Drept

Forma de învățământ: IF/IFR/ID

Suport de curs pentru disciplina:
DREPT PROCESUAL CIVIL

Titular de disciplină:
Prof.univ.dr. Maria Fodor

București
2026

CUPRINS

Introducere	7
a. Date privind titularul de disciplină.....	7
b. Date despre disciplină	7
c. Obiectivele disciplinei	7
d. Competențe acumulate după parcurgerea cursului.....	7
e. Resurse și mijloace de lucru	7
f. Structura cursului	9
g. Cerințe preliminare.....	10
h. Durata medie de studiu individual	10
i. Evaluarea	10
DREPT PROCESUAL CIVIL 1	
Capitolul 1.	11
1.1. Introducere	11
1.2. Conținut.....	11
1.3. Rezumat.....	21
1.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	22
1.5. Bibliografie recomandată	22
Capitolul 2.	23
2.1. Introducere	23
2.2. Conținut.....	23
2.3. Rezumat.....	41
2.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	42
2.5. Bibliografie recomandată	43
2.6. Teme de control	43
Capitolul 3.	44
3.1. Introducere	44
3.2. Conținut.....	44
3.3. Rezumat.....	57
3.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	57
3.5. Bibliografie recomandată	58
Capitolul 4.	59
4.1. Introducere	59
4.2. Conținut.....	59
4.3. Rezumat.....	671
4.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	671
4.5. Bibliografie recomandată	677
Capitolul 5.	68
5.1. Introducere	68
5.2. Conținut.....	68
5.3. Rezumat.....	77
5.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	77
5.5. Bibliografie recomandată	78
Capitolul 6.	79

6.1. Introducere	79
6.2. Conținut.....	87
6.3. Rezumat.....	88
6.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	88
6.5. Bibliografie recomandată 81.....	88
Capitolul 7.	89
7.1. Introducere	89
7.2. Conținut.....	89
7.3. Rezumat.....	94
7.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	95
7.5. Bibliografie recomandată	95
Capitolul 8.	96
8.1. Introducere	Error! Bookmark not defined.6
8.2. Conținut.....	Error! Bookmark not defined.6
8.3. Rezumat.....	108
8.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	108
8.5. Bibliografie recomandată	Error! Bookmark not defined.9
8.6. Teme de control	Error! Bookmark not defined.9
Capitolul 9.	7709
9.1. Introducere	7709
9.2. Conținut.....	7709
9.3. Rezumat.....	806
9.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	816
9.5. Bibliografie recomandată	
8117	
Capitolul 10.	1166
10.1. Introducere	1167
10.2. Conținut.....	1167
10.3. Rezumat.....	128
10.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	128
10.5. Bibliografie recomandată	129
Capitolul 11.	130
11.1. Introducere	130
11.2. Conținut.....	130
11.3. Rezumat.....	137
11.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	137
11.5. Bibliografie recomandată	138
Capitolul 12.	7739
12.1. Introducere	7739
12.2. Conținut.....	7739
12.3. Rezumat.....	8043
12.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	8144
12.5. Bibliografie recomandată	145
12.6. Temă de control.....	145
Capitolul 13.	145
13.1. Introducere	145

13.2. Conținut.....	145
13.3. Rezumat.....	151
13.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	151
13.5. Bibliografie recomandată	152
Capitolul 14.	153
14.1. Introducere	153
14.2. Conținut.....	153
14.3. Rezumat.....	155
14.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	155
14.5. Bibliografie recomandată	Error! Bookmark not defined.56
Răspunsuri la testele de autoevaluare.....	157

DREPT PROCESUAL CIVIL 2

Capitolul 1.	7759
1.1. Introducere	7759
1.2. Conținut.....	7759
1.3. Rezumat.....	8062
1.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	8162
1.5. Bibliografie recomandată	163
Capitolul 2.	164
2.1. Introducere	164
2.2. Conținut.....	164
2.3. Rezumat.....	169
2.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	1710
2.5. Bibliografie recomandată	171
Capitolul 3.	172
3.1. Introducere	172
3.2. Conținut.....	172
3.3. Rezumat.....	178
3.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	17Error! Bookmark not defined.
3.5. Bibliografie recomandată	Error! Bookmark not defined.
3.6. Teme de control	Error! Bookmark not defined.81
Capitolul 4.	77
4.1. Introducere	77
4.2. Conținut.....	77
4.3. Rezumat.....	8086
4.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	8187
4.5. Bibliografie recomandată	188
Capitolul 5.	188
5.1. Introducere	188
5.2. Conținut.....	189
5.3. Rezumat.....	191
5.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	192
5.5. Bibliografie recomandată	192
5.6. Temă de control.....	193
Capitolul 6	1Error! Bookmark not defined.3

6.1. Introducere	1Error! Bookmark not defined.3
6.2. Conținut.....	1Error! Bookmark not defined.3
6.3. Rezumat.....	19Error! Bookmark not defined.
6.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	200
6.5. Bibliografie recomandată	201
Capitolul 7.	201
7.1. Introducere	201
7.2. Conținut.....	201
7.3. Rezumat.....	204
7.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	204
7.5. Bibliografie recomandată	205
Capitolul 8.	2066
8.1. Introducere	2067
8.2. Conținut.....	2067
8.3. Rezumat.....	210
8.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	211
8.5. Bibliografie recomandată	212
Capitolul 9.	212
9.1. Introducere	212
9.2. Conținut.....	212
9.3. Rezumat.....	217
9.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	218
9.5. Bibliografie recomandată	219
Capitolul 10.	220
10.1. Introducere	220
10.2. Conținut.....	220
10.3. Rezumat.....	223
10.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	224
10.5. Bibliografie recomandată	225
Capitolul 11.	225
11.1. Introducere	225
11.2. Conținut.....	225
11.3. Rezumat.....	229
11.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	230
11.5. Bibliografie recomandată	231
Capitolul 12.	232
12.1. Introducere	232
12.2. Conținut.....	232
12.3. Rezumat.....	235
12.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	236
12.5. Bibliografie recomandată	237

Introducere

Cursul este destinat, în principal, studenților Facultății de Drept din cadrul Universității Ecologice din București – învățământ cu frecvență redusă (IFR) și învățământ la distanță (ID), dar poate constitui un util material de studiu și pentru studenții la învățământ cu frecvență (IF).

a. Date privind titularul de disciplină

Nume și prenume:	FODOR MARIA
E-mail:	maria.fodor@ueb.education

b. Date despre disciplină

Anul de studiu:	IV
Semestrul:	1,2

c. Obiectivele disciplinei

Obiectivul general al disciplinei	Cunoașterea și însușirea noțiunii de „drept procesual civil”, a caracterelor și principiilor sale, judecata în primă instanță, căile de atac, mijloace procesuale de asigurare a unei practici judiciare unitare, proceduri speciale, arbitraj.
Obiectivele specifice	Cunoașterea și însușirea doctrinei și a practicii judiciare în materia dreptului procesual civil

d. Competențe acumulate după parcurgerea cursului

Competențe profesionale	<ul style="list-style-type: none">• însușirea și utilizarea conceptelor și principiilor generale de drept procesual civil.• identificarea normelor de drept procesual civil, explicarea, interpretarea și aplicarea lor la cazuri determinate• folosirea adecvată a limbajului juridic în elaborarea de referate și comunicări științifice
Competențe transversale	<ul style="list-style-type: none">• acordarea asistenței sau consultanței de specialitate în rezolvarea problemelor privind aplicarea normelor de drept procesual civil;• susținerea de comunicări științifice

e. Resurse și mijloace de lucru

Pentru o pregătire temeinică, vă sugerăm să efectuați toate testele de evaluare, astfel încât rezultatul pregătirii dumneavoastră să fie cât mai obiectiv. De asemenea, vă sugerăm să vă alcătuiți

propiile dumneavoastră planuri și scheme, acestea ajutându-vă la o mai bună sistematizare a cunoștințelor dobândite.

Fiecare curs debutează cu prezentarea obiectivelor pe care trebuie să le atingeți – din punctul de vedere al nivelului de cunoștințe – prin studierea temei respective. Vă recomandăm să le citiți cu atenție și apoi, la sfârșitul cursului, să le revedeți pentru a verifica dacă le-ați atins în întregime.

Testele de evaluare prezente la sfârșitul fiecărui curs vă vor ajuta să verificați modalitatea specifică de învățare și să vă îmbunătățiți cunoștințele. Timpul recomandat rezolvării testelor este de 20 de minute. Rezolvați testele numai după studierea în întregime a unui curs și nu vă uitați la răspunsuri decât după rezolvarea testului și numai dacă nu reușiți să găsiți răspunsul prin recitirea cursului.

La fiecare curs există indicată o bibliografie selectivă pe care vă sfătuim să o parcurgeți.

f. Structura cursului

Cursul de „Drept procesual civil” este alcătuit **din 26 capitole** (fiecare capitol fiind aferent unei **unități de învățare**):

DREPT PROCESUAL CIVIL 1:

1. Dreptul procesual civil: noțiuni, caractere, izvoare, clasificare norme, aplicare norme (în timp, în spațiu și asupra persoanelor).
2. Principiile fundamentale ale procesului civil.
3. Acțiunea civilă: noțiuni, elemente, condiții de exercitare, clasificare cereri (acțiuni). Comunicarea digitală în domeniul litigiilor civile. Declanșarea digitală a procesului civil și depunerea de documente digitale.
4. Participanții la procesul civil: instanța, părțile, intervenția terților în procesul civil.
5. Reprezentarea părților în judecată. Asistență judiciară. Participarea Ministerului Public în procesul civil. Incidente referitoare la compunerea și constituirea instanței.
6. Competența: competența generală, competența materială a instanțelor judecătorești.
7. Competența teritorială a instanțelor judecătorești
8. Incidente procedurale privitoare la competența instanței
9. Actele de procedură și termenele procedurale. Amenzi judiciare și despăgubiri.
10. Sesizarea instanței de judecată: cererea de chemare în judecată; întâmpinarea; cererea reconvențională; fixarea primului termen de judecată.
11. Judecata. Cercetarea procesului; excepțiile procesuale; noțiuni generale despre probe.
12. Judecata. Mijloace de probă în procesul civil: Înscrierile.
13. Proba testimonială. Prezumțiile.
14. Expertiza. Cercetarea la fața locului. Mijloace materiale de probă

DREPT PROCESUAL CIVIL 2:

1. Etapa deliberării și pronunțării hotărârii. Hotărârea judecătorească: noțiuni, întocmire, comunicare, efecte; categorii de hotărâri; îndreptarea, lămurirea și completarea hotărârii, executarea provizorie; cheltuieli de judecată. Digitalizarea și efectele acesteia asupra desfășurării în termen optim și previzibil a procesului civil
2. Generalități privitoare la căile de atac. Apelul.
3. Recursul.

4. Contestația în anulare. Revizuirea
5. Unele mijloace privind asigurarea unei practici judiciare unitare. Constația privind tergiversarea procesului.
6. Procedura necontencioasă judiciară. Arbitrajul
7. Procedura divorțului. Procedura punerii sub interdicție. Procedura de declarare judecătorească a morții. Măsurile asigurătorii și provizorii
8. Procedura partajului judiciar. Procedura ordonanței președințiale. Cererile posesorii. Procedura ordonanței de plată. Procedura cu privire la cererile de valoare redusă. Evacuarea din imobilele folosite sau ocupate fără drept.
9. Procedura privitoare la înscrierea drepturilor dobândite în temeiul uzucapiunii. Procedura refacerii înscrisurilor și hotărârilor dispărute. Cauțiunea judiciară.
10. Noțiuni elementare despre procesul civil internațional.
11. Noțiuni elementare referitoare la faza executării silite.
12. Constația la executare

La sfârșitul fiecărui capitol beneficiați de modele de teste de autoevaluare care vă vor ajuta să stabiliți singuri ritmul de învățare și necesitățile proprii de repetare a unor teme. La sfârșitul suportului de curs sunt prezentate răspunsurile corecte la testele de autoevaluare a cunoștințelor.

Totodată, sunt formulate 4 **teme de control**, în vederea evaluării pe parcurs, astfel:

Drept procesual civil 1:

Tema de control 1 - Formele sub care se manifestă rolul judecătorului în procesul civil

Tema de control 2 - Verificarea și regularizarea cererii de chemare în judecată

Drept civil procesual civil 2:

Tema de control 1 - Mijloace procesuale de verificare a legalității hotărârilor judecătorești

Tema de control 2 - Trăsăturile caracteristice procedurilor speciale reglementate în Codul de procedură civilă

Temele de control se prezintă de către fiecare student, iar rezultatele acestei evaluări se comunică de către cadrul didactic în mod direct și nemijlocit studenților.

Cursul de „Drept procesual civil” poate fi studiat atât în întregime, potrivit ordinii prestabilite a capitolelor, dar se poate și fragmenta în funcție de interesul propriu mai accentuat pentru anumite teme. În vederea susținerii examenului este obligatorie parcurgerea tuturor celor **26 capitole** și efectuarea testelor prezentate.

g. Cerințe preliminare

Pentru o mai bună înțelegere a materiei, este necesară coroborarea cunoștințelor dobândite în cadrul acestei discipline cu cele acumulate la Teoria generală a dreptului, Drept constituțional, Drept civil, având în vedere că disciplina se studiază în anul IV, semestrele 1,2.

h. Durata medie de studiu individual

Durata medie de învățare estimăm a fi de aproximativ **196 de ore**.

În vederea susținerii examenului/colocviului considerăm necesar, de regulă, un studiu de o săptămână pentru fiecare semestru.

Studierea fiecărui capitol necesită un efort de cca. 2 ore, astfel încât cunoștințele specifice acestui domeniu să se fixeze temeinic.

i. Evaluarea

La încheierea studierii cursului, este obligatorie realizarea celor șase teme de control.

Înainte de examen este indicat să parcurgeți din nou toată materia, cu atenție, durata estimată pentru această activitate fiind de aproximativ o săptămână.

Forma de evaluare (E-examen, C-colocviu/test final, LP-lucrări de control)		
Stabilirea notei finale (procentaje)	- evaluarea finală	70%
	- activități aplicative /laborator/lucrări practice/proiect etc.	-
	- teste pe parcursul semestrului	20%
	- teme de control	10%

DREPT PROCESUAL CIVIL

Capitolul 1

Dreptul procesual civil: noțiuni, caractere, izvoare, clasificare norme, aplicare norme (în timp, în spațiu și asupra persoanelor).

1.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la dreptul procesual civil ca ramură a sistemului dreptului românesc, semnificațiile terminologice, rolul dreptului procesual civil, precum și delimitarea față de alte ramuri de drept.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

1.2. Conținut

1.2.1. Noțiunea dreptului procesual civil român.

1.2.1.1. Definiția dreptului procesual civil român. Dreptul procesual civil reprezintă acea ramură a sistemului dreptului care reglementează organizarea judiciară, competența organelor de jurisdicție, activitatea de judecată și cea de executare silită, precum și raporturile care se nasc între participanții la aceste activități, desfășurate în scopul soluționării proceselor privitoare la drepturi civile ori la interese legitime care se pot realiza numai pe calea justiției sau în scopul punerii în executare silită a titlurilor executorii.

1.2.1.2. Caractere :

a) caracterul sancționator

Caracterul sancționator al Dreptului procesual civil rezultă din faptul că normele juridice pe care le cuprinde (tutelează) această ramură distinctă de drept garantează eficacitatea și respectarea normelor de drept material care consacră drepturi subiective civile pentru subiectele de drept civil.

b) caracterul reglementar, în sensul că voința părților și cea a judecătorului sunt limitate de dispoziții constituționale și legale care, în general, sunt de ordine publică .

c) caracterul formalist

Formalismul Dreptului procesual civil este dat de faptul că actele de procedură sunt supuse unor condiții de formă și unor termene, că organizarea și competența instanțelor sunt stabilite numai prin lege, iar declanșarea procesului, administrarea probelor, desfășurarea dezbaterilor, pronunțarea hotărârilor, exercitarea căilor de atac și executarea silită au loc potrivit regulilor prestabilite de lege. Formele prescise au rolul de a ordona activitatea judecătorilor și a organelor auxiliare justiției și, totodată, de a disciplina activitatea justițiabililor .

d) caracterul de drept comun

Acest caracter rezultă din faptul că normele Dreptului procesual civil, reglementate în Codul de procedură civilă, constituie dreptul comun al procedurii de judecată și se aplică oricărui litigiu care nu are o procedură distinctă, cum este procesul penal.

1.2.1.3. Izvoare:

În principiu, izvoarele formale ale Dreptului procesual civil sunt actele normative, adică actele ce emană de la organele de stat investite cu prerogativa legiferării și în care sunt concretizate norme de Drept procesual civil: Constituția, legile (constituționale, organice și ordinare), decretele, ordonanțele Guvernului, hotărârile Guvernului, ordinele, instrucțiunile și reglementările conducătorilor organelor centrale ale administrației de stat, actele normative emise de autoritățile administrației publice locale care cuprind norme de procedură civilă. De asemenea, reglementările internaționale la care România este parte prin ratificare și care, astfel, au devenit parte integrantă a dreptului intern pot constitui izvoare de Drept procesual civil. În acest sens, art. 11 alin. (2) din Constituție prevede că tratatele ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern, iar art. 20 alin. (1) din legea fundamentală stabilește că dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte. Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale [alin. (2)]. De exemplu, constituie izvoare de Drept procesual civil: Convenția europeană a drepturilor omului și a libertăților fundamentale, ratificată, împreună cu protocoalele adiționale, prin Legea nr. 30/1994, al cărei art. 61 stabilește, expres, un anumit număr de principii fundamentale de justiție elementară aplicabile în orice proces; Convenția privind procedura civilă, încheiată la Haga în data de 1 martie 1954, la care România a aderat prin Decretul nr. 81/1971; Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, ratificat de România prin Decretul nr. 212/1974.

Desigur, nu pot fi omise din rândul izvoarelor de Drept procesual civil reglementările de la nivelul Uniunii Europene, cu aplicabilitate directă și, după caz, efect direct în dreptul intern. După aderarea României la Uniunea Europeană, dreptul Uniunii Europene a devenit izvor de drept, astfel că subiectele de drept sunt obligate să îl respecte, iar judecătorul național să îl aplice chiar din oficiu. În acord cu dispozițiile art. 148 alin. (2) din Constituție, art. 4 C. pr. civ. consacră aplicarea prioritară a normelor dreptului Uniunii Europene în materiile reglementate de Codul de procedură civilă, indiferent de calitatea sau de statutul părților.

Legea fundamentală a statului – Constituția – este principalul izvor formal și pentru Dreptul procesual civil, întrucât unele principii fundamentale ale procesului civil au ca izvor primar chiar dispozițiile constituționale, precum: principiul neretroactivității legilor [art. 15 alin. (2)], principiul egalității [art. 16 alin. (1) și (2)], accesul liber la justiție (art. 21), dreptul la apărare (art. 24), exercitarea cu bună credință a drepturilor și libertăților constituționale (art. 57), justiția se înfăptuiește în numele legii, este unică, imparțială și egală pentru toți, iar judecătorii sunt independenți și se supun numai legii (art. 124), inamovibilitatea judecătorilor (art. 125), instanțele judecătorești sunt stabilite prin lege, iar competența lor și procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege (art. 126), posibilitatea exercitării căilor de atac (art. 129).

Dintre legile organice și ordinare care conțin norme de procedură civilă, o importanță majoră au: Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară; Codul de procedură civilă; Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor; Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii. Dispoziții cu aplicabilitate procesuală conține și Codul civil, cum ar fi cele referitoare

la subiectele de drept, la capacitatea de folosință și capacitatea de exercițiu, la tranzacție, divorț, par-taj, la instituirea consilierii judiciare sau a tutelei speciale, la declararea judecăto-rească a morții, la uzucapiune.

Norme de procedură civilă se găsesc și în alte acte normative, precum: Legea nr. 36/1995 a notarilor publici și a activității notariale; Legea nr. 51/1995 privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat; Legea nr. 188/2000 privind executorii judecătorești; Legea nr. 514/2003 privind organizarea și exercitarea profesiei de consilier juridic; Legea nr. 554/2004 privind contenciosul administrativ; Codul muncii; O.U.G. nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru; Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești.

Însă principalul izvor formal al Dreptului procesual civil, alături de Constituție, este Codul de procedură civilă, lege ordinară care cuprinde în prezent, la fel ca în trecut, șapte cărți. Mai mult, față de vechiul Cod, Codul de procedură civilă actual cuprinde un titlu preli-minar, structurat pe trei capitole consacrate domeniului său de reglementare, prin-cipiilor fundamentale ale proce-sului civil și regulilor de aplicare a legii de proce-dură civilă.

Potrivit criteriului „obiectul normelor sau natura raporturilor juridice pe care le reglementează”, normele de drept procesual civil se clasifică în:

- a) norme de organizare judecătorească;
- b) norme de competență;
- c) norme de procedură propriu zisă.

Normele (și legile) de drept procesual civil, ca orice norme juridice, de altfel, se aplică în timp, spațiu și asupra persoanelor, deoarece procesul civil este o acti-vitate care se desfășoară în timp, într un spațiu determinat și în legătură cu anumite persoane.

Să ne reamintim

Dreptul procesual civil reprezintă acea ramură a sistemului dreptului care reglementează organizarea judiciară, competența organelor de jurisdicție, activitatea de judecată și cea de executare silită, precum și raporturile care se nasc între participanții la aceste activități, desfășurate în scopul soluționării proceselor privitoare la drepturi civile ori la interese legitime care se pot realiza numai pe calea justiției sau în scopul punerii în executare silită a titlurilor executorii.

Legătura dintre dreptul civil și dreptul procesual civil dă expresie corelației dintre conținut și formă.

1.3. Rezumat

Dreptul procesual civil reprezintă o totalitate de norme juridice, care formează conținutul dreptului procesual civil. Izvoarele formale ale Dreptului procesual civil sunt actele nor-mative, adică actele ce emană de la organele de stat investite cu prerogativa legi-ferării și în care sunt concretizate norme de Drept procesual civil: Constituția, legile (consti-tuționale, organice și ordinare), decretele, ordonanțele Guvernului, hotărârile Guvernului, ordinele, instrucțiunile și reglementările conducătorilor organelor cen-trale ale administrației de stat, actele normative emise de autoritățile administrației publice locale care cuprind norme de procedură civilă.

1.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

- 1) De ce legiuitorul califică dispozițiile Codului de procedură civilă în vigoare ca fiind dreptul comun al procedurii de judecată?
- 2) Ce semnificație are sintagma „drept procesual civil”?
- 3) Cine are calitatea de subiect de drept procesual civil?

1.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

1. Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
2. Codul de procedură civilă, cu modificările și completările ulterioare.
3. Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.
4. Alte acte normative necesare, precum Legile justiției.

B. Doctrină

1. M. Fodor, *Drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
 2. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi, M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbărcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat, vol. I*, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
 3. G. Boroș, M. Stancu, *Drept procesual civil*, Ed. Hamangiu, București, 2020;
 4. I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă, vol I și II*, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
 5. I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
 6. E. Oprina (coordonator), G.C. Frențiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, *Minispețe Vol. II, Drept procesual civil*, Ed. Solomon, București, 2016.
- C. Practică judiciară în materie civilă, pe site-ul juridice.ro, Legalis ș.a.

Capitolul 2

Principiile fundamentale ale procesului civil

2.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate regulile generale aplicabile procesului civil.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

2.2. Conținut

Principiile fundamentale ale procesului civil sunt reguli esențiale și imperative care stau la baza activității judiciare. Unele dintre ele guvernează întregul proces civil, în ambele sale faze (de exemplu, principiul legalității, principiul egalității, principiul

dreptului la un proces echitabil, într-un termen optim și previzibil), iar altele numai o anumită etapă a procesului civil (de pildă, principiul contradicționalității).

1. Principiul accesului liber la justiție. Accesul liber la justiție este un principiu cu valoare constituțională, consacrat la art. 21 din legea fundamentală, potrivit căruia orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime și nicio lege nu poate îngreuna exercitarea acestui drept [alin. (1) și (2)]. Acest text reiterează una dintre garanțiile înscrise la art. 8 și art. 10 din Declarația Universală a Drepturilor Omului (numită în continuare „Declarație”), precum și la art. 6 par. 1 din Convenția europeană a drepturilor omului (identificată în continuare prin termenul „Convenție”).

În acord cu dispozițiile constituționale, art. 6 alin. (1) și (2) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară prevede că orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime în exercitarea dreptului său la un proces echitabil; accesul la justiție nu poate fi îngreunat.

Accesul la justiție, ca drept fundamental, aparține oricărei persoane, indiferent că este vorba de persoane fizice sau juridice, întrucât legea nu distinge, legiuitorul exprimându-se: „orice persoană”. Însă art. 30 din Legea nr. 189/2003 privind asistența judiciară internațională în materie civilă și comercială se referă expres, în Capitolul V, „Informații asupra dreptului străin”, atât la persoanele fizice, cât și la persoanele juridice.

Accesul liber la justiție înseamnă posibilitatea pe care o are orice persoană care se consideră vătămată în drepturile sau interesele sale legitime, de a se adresa instanței competente pentru ocrotirea acestora.

2. Principiul dreptului la un proces echitabil, în termen optim și previzibil.

Acest principiu este consacrat la art. 6 C. pr. civ., potrivit căruia orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în termen optim și previzibil, de către o instanță independentă, imparțială și stabilă de lege. În acest scop, instanța este datoră să dispună toate măsurile permise de lege și să asigure desfășurarea cu celeritate a judecății [alin. (1)]. Dispozițiile alin. (1) se aplică în mod corespunzător și în faza executării silite [alin. (2)].

3. Principiul legalității. În vârful piramidei sistemului juridic se află principiul supremației Constituției și al obligativității legii, principiu consacrat în art. 1 alin. (5) din legea fundamentală, potrivit căruia: „În România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie”. La fel ca principiul supremației Constituției, „legalitatea este de esența cerințelor statului de drept, adică a preeminenței legii în reglementarea relațiilor sociale”, în sensul art. 16 alin. (2) din Constituție, potrivit căruia „Nimeni nu este mai presus de lege”. În concordanță cu legea fundamentală, art. 4 alin. (1) din Legea nr. 303/2004 dispune că judecătorii și procurorii sunt obligați ca, prin întreaga lor activitate, să asigure supremația legii, să respecte drepturile și libertățile persoanelor.

În Dreptul procesual civil, semnificația acestui principiu se desprinde chiar din dispozițiile art. 124 din Constituție, care stabilește că „Justiția se înfăptuiește în numele legii” [alin. (1)], iar „Judecătorii sunt independenți și se supun numai legii” [alin. (3)], dispoziții reluate prin art. 2 din Legea nr. 304/2004.

5. Principiul egalității în fața justiției. Egalitatea în fața justiției decurge din principiul constituțional „egalitatea în drepturi”, consacrat la art. 16 din Constituție, potrivit căruia „Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără

discriminări” [alin. (1)]. „Nimeni nu este mai presus de lege” [alin. (2)]. În acest sens sunt și prevederile art. 7 din Legea nr. 304/2004 și ale art. 4 din Legea nr. 303/2004 .

Principiul egalității în fața justiției este consacrat și în art. 124 alin. (2) din Constituție, care dispune că „Justiția este unică, imparțială și egală pentru toți”, text preluat de art. 2 alin. (1) din Legea nr. 304/2004.

6. Principiul disponibilității. Art. 9 C. pr. civ. consacră, sub denumirea „Dreptul de dispoziție al părților”, principiul disponibilității, principiu care guvernează procesul civil. Potrivit textului, procesul civil poate fi pornit la cererea celui interesat sau, în cazurile anume prevăzute de lege, la cererea altei persoane, organizații ori a unei autorități sau instituții publice ori de interes public [alin. (1)]. Obiectul și limitele procesului sunt stabilite prin cererile și apărările părților [alin. (2)]. În condițiile legii, partea poate, după caz, renunța la judecarea cererii de chemare în judecată sau la însuși dreptul pretins, poate recunoaște pretențiile părții adverse, se poate învoi cu aceasta pentru a pune capăt, în tot sau în parte, procesului, poate renunța la exercitarea căilor de atac ori la executarea unei hotărâri. De asemenea, partea poate dispune de drepturile sale în orice alt mod permis de lege [alin. (3)]. Așadar, disponibilitatea este de esența procesului civil și desemnează, în sens material, dreptul părții de a dispune de obiectul procesului, iar în sens procesual, dreptul acesteia de a dispune de mijloacele procesuale prevăzute de lege pentru apărarea acestui drept . Spre deosebire de procesul penal, care este guvernat de principiul oficialității, în sensul că acesta se pornește la sesizarea unui organ al statului și numai în mod excepțional la plângerea persoanei vătămate, procesul civil se pornește, de regulă, la sesizarea persoanei interesate, iar nu din oficiu.

Să ne reamintim

Principiile fundamentale ale procesului civil sunt reguli esențiale și imperative care stau la baza activității judiciare . Unele dintre ele guvernează întregul proces civil, în ambele sale faze (de exemplu, principiul legalității, principiul egalității, principiul dreptului la un proces echitabil, într-un termen optim și previzibil), iar altele numai o anumită etapă a procesului civil (de pildă, principiul contradicționalității).

Cunoașterea principiilor procesului civil contribuie la înțelegerea și interpretarea corectă a celorlalte norme procesuale, precum și la elaborarea unei legislații procesuale civile coerente și eficiente. De asemenea, ele au o importanță practică deosebită, întrucât urmăresc realizarea sarcinilor justiției de apărare a drepturilor și intereselor legitime ale justițiabililor. Cei însărcinați cu aplicarea dreptului trebuie să cunoască nu numai „litera legii”, ci și „spiritul” său, iar principiile de drept alcătuiesc chiar „spiritul legii” . Pe de altă parte, în acele situații în care pentru soluționarea unor probleme procesuale nu există o normă procesuală civilă și pricina nu poate fi soluționată nici în baza uzanțelor, iar în lipsa acestora din urmă, nici în baza dispozițiilor legale privitoare la situații asemănătoare, instanța va recurge la analogia dreptului, pronunțând soluția în conformitate cu principiile procesului civil. Toate principiile procesului civil au aceeași valoare și forță obligatorie, nerespectarea oricăruia dintre ele „atrăgând sancțiune procedurală, care prezintă aceeași eficacitate juridică” .

2.3. Rezumat

Principiile fundamentale ale procesului civil sunt reguli esențiale și imperative care stau la baza activității judiciare: principiul legalității, principiul egalității, principiul dreptului la un proces echitabil, într-un termen optim și previzibil, principiul contradicționalității.

2.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

- 1) Ce semnifică noțiunea „principiu de drept procesual civil”?
- 2) Care sunt izvoarele formale ale dreptului procesual civil?
- 3) De ce toate normele juridice de ordine publică sunt și norme imperative?

2.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

1. Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
2. Codul de procedură civilă, cu modificările și completările ulterioare.
3. Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.
4. Alte acte normative necesare, precum Legile justiției.

B. Doctrină

1. M. Fodor, Drept procesual civil, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
2. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi, M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbârcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
3. G. Boroș, M. Stancu, Drept procesual civil, Ed. Hamangiu, București, 2020;
4. I. Deleanu, Tratat de procedură civilă, vol I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
5. I. Leș, Tratat de drept procesual civil, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
6. E. Oprina (coordonator), G.C. Frențiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, Minispețe Vol. II, Drept procesual civil, Ed. Solomon, București, 2016.

C. Practică judiciară în materie civilă, pe site-ul juridice.ro, Legalis ș.a.

2.6. Temă de control: Formele sub care se manifestă rolul judecătorului în procesul civil

Capitolul 3

Acțiunea civilă: noțiune, elemente, condiții de exercitare, clasificare cereri (acțiuni)

3.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la noțiunea și structura acțiunii civile.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

3.2. Conținut

1. Art. 29 C. pr. civ. definește acțiunea civilă ca fiind ansamblul mijloacelor procesuale prevăzute de lege pentru protecția dreptului subiectiv pretins de către una dintre părți sau a unei alte situații juridice, precum și pentru asigurarea apărării părților în proces . Rezultă că:

- acțiunea civilă este în strânsă legătură cu protecția judiciară a drepturilor subiective civile, precum și a unor situații juridice a căror realizare pe calea justiției este obligatorie (de pildă, în materie posesorie, divorț), inclusiv cu apărările părților în proces;
- acțiunea civilă cuprinde toate mijloacele procesuale pe care legea le pune la dispoziție pentru protejarea drepturilor subiective și a altor situații juridice, inclusiv pentru asigurarea apărărilor părților în proces, fiecare dintre aceste mijloace procesuale reprezentând forme de manifestare a acțiunii civile (cereri, măsuri asigurătorii, căi de atac, administrarea probelor etc.);
- acțiunea civilă este uniformă, adică ea cuprinde aceleași mijloace procesuale, indiferent de dreptul ce se valorifică, dar când se exercită, acțiunea dobândește din natura și caracteristicile dreptului subiectiv ori ale situației juridice ocrotite de lege;
- în momentul exercitării, acțiunea civilă se individualizează, ea devine proces; din acest moment, se poate ști ce fel de drept subiectiv se valorifică și care este raportul concret dintre acesta și acțiunea civilă .

2. Elementele acțiunii civile:

2.1. Părțile. Din momentul declanșării acțiunii civile, aceste persoane devin părți în proces și vor purta denumiri specifice mijlocului procesual (din conținutul acțiunii) folosit. Astfel, în cererea de chemare în judecată, părțile se numesc reclamant și pârât. De altfel, art. 192 alin. (3) C. pr. civ. prevede că cel care formulează cererea de chemare în judecată se numește reclamant, iar cel chemat în judecată se numește pârât. În apel, părțile se numesc apelant și intimat, în recurs – recurent și intimat, în contestația în anulare – contestator și intimat, în revizuire – revizuent și intimat, iar în faza executării silite – creditor și debitor.

Deși legiuitorul utilizează des noțiunile de „parte” sau „părți”, el nu precizează care este conținutul acestora, ci doar arată, printr-o enumerare expresă și limitativă la art. 55 C. pr. civ., că „sunt părți reclamantul și pârâtul, precum și, în condițiile legii, terțele persoane care intervin voluntar sau forțat în proces”.

2.2. Obiectul acțiunii civile. Alături de cauză, obiectul constituie elementul obiectiv al acțiunii civile, care constă în protecția dreptului afirmat în justiție sau a unei alte situații juridice, precum și asigurarea apărării părților în proces. Deci, acțiunea civilă are ca obiect protecția dreptului pretins, și nu însuși dreptul subiectiv dedus judecării și nici obiectul acestuia din urmă; după cum, pentru adversarul celui care a formulat pretenția, obiectul acțiunii este asigurarea dreptului de a discuta veridicitatea, temeinicia pretenției. În momentul exercitării, acțiunea civilă se individualizează, iar obiect al procesului este ceea ce părțile înțeleg să supună judecării, ceea ce ele pretind ca judecătorii să verifice, să aprecieze, să constate, să judece . Ca atare, orice acțiune aduce în discuție o problemă de fapt și o problemă de drept, pe care judecătorii trebuie să le dezlege prin hotărâre, după aplicarea legii la cazul pe care l-au cercetat. Obiectul acțiunii trebuie să îndeplinească următoarele condiții: să fie licit; să fie posibil și determinat . Aceste condiții se referă, cu precădere, la obiectul fiecărui mijloc procesual cuprins în acțiune . Bunăoară, obiectul este imposibil dacă se solicită predarea unui bun dispărut sau distrus ori executarea unei prestații personale devenită imposibilă în urma unui caz fortuit sau a altei împrejurări neprevăzute.

2.3. Cauza acțiunii civile. Cauza acțiunii civile este scopul către care se îndreaptă voința celui care apelează la acțiune, fie pentru a pretinde, fie pentru a se apăra . Cauza acțiunii (causa petendi) trebuie delimitată de cauza diferitelor mijloace procesuale care o alcătuiesc, între care și cauza cererii de chemare în judecată (causa debendi). Cauza raportului juridic sau a obligației constituie fundamentul dreptului invocat de către cel care formulează pretenția prin cererea de chemare în judecată (causa

debendi). Deci, cauza dreptului (causa debendi) este cauza cererii de chemare în judecată, și nu cauza acțiunii civile (causa petendi). Astfel, dacă se solicită partajul judiciar al unui bun sau bunuri singulare ori a unei universalități de bunuri, cauza acțiunii este incomoditatea stării de coproprietate sau de indiviziune și voința de a i pune capăt, de a face ca această stare să înceteze, iar cauza cererii de chemare în judecată (fundamentul raportului juridic) poate fi succesiunea legală sau testamentară, contractul, uzucapiunea, ocupațiunea, legea etc. Causa acțiunii trebuie să fie reală, adică pornirea acțiunii să fie determinată de scopul mărturisit, pe care titularul dreptului urmărește să l obțină în finalul judecării. Causa acțiunii este falsă ori de câte ori realitatea este prezentată sub forma unor aparențe înșelătoare. De pildă, printr o acțiune, se cere punerea sub interdicție a unei persoane în deplinătatea facultăților mintale, cu scopul de a se putea obține apoi anularea unor acte de dispoziție asupra bunurilor acelei persoane.

3. Condițiile de exercitare a acțiunii civile. Existența acțiunii nu înseamnă posibilitatea imediată de exercitare a ei. Pentru ca acțiunea civilă să fie pusă în mișcare, trebuie să existe voința de a acționa și, totodată, să fie îndeplinite cumulativ anumite condiții de exercițiu. În acest sens, art. 32 alin. (1) C. pr. civ. stabilește că orice cerere poate fi formulată și susținută numai dacă autorul acesteia:

- a) are capacitate procesuală în condițiile legii;
- b) are calitate procesuală;
- c) formulează o pretenție;
- d) justifică un interes.

Aceste dispoziții se aplică în mod corespunzător și în cazul apărărilor.

3.1. Interesul. Această condiție trebuie să existe atât în momentul punerii în mișcare a acțiunii civile, cât și pe parcursul acesteia, în legătură cu toate formele procedurale care alcătuiesc acțiunea civilă (întâmpinare, cerere reconvențională, căi de atac, executare silită etc.) . Condiția este sugestiv exprimată în celebrele adagii ale doctrinei și jurisprudenței franceze: „Pas d'intérêt, pas d'action" (nu este interes, nu este acțiune); „L'intérêt est la mesure des actions" (interesul este măsura acțiunilor) .

3.2. Formularea unei pretenții. Printre condițiile de exercitare a acțiunii civile, legiuitorul enumeră la art. 32 alin. (1) C. pr. civ. formularea unei pretenții, ceea ce echivalează cu afirmarea unui drept subiectiv civil sau a unei alte situații juridice, care nu se poate realiza decât pe calea justiției . De altfel, aceasta reiese și din art. 30 alin. (1) C. pr. civ., potrivit căruia, oricine are o pretenție (id est, oricine invocă o pretenție – n.n.) împotriva unei alte persoane ori urmărește soluționarea în justiție a unei situații juridice, are dreptul să facă o cerere înaintea instanței competente.

3.3. Calitatea procesuală. Pentru ca acțiunea civilă să fie admisibilă, nu este suficient ca interesul să existe și să îndeplinească cerințele menționate mai sus, ci trebuie ca el să aparțină titularului acțiunii, altfel acesta va fi lipsit de calitatea de a acționa.

3.4. Capacitatea procesuală. Această condiție de exercitare a acțiunii civile este dezvoltată în Secțiunea I, Capitolul II din Titlul II al Cărții I din Codul de procedură civilă, secțiune intitulată „Folosința și exercițiul drepturilor procesuale”, unde se face distincție între capacitatea procesuală de folosință și capacitatea procesuală de exercițiu. De fapt, capacitatea procesuală reprezintă o aplicație, o reflectare pe plan procesual a capacității civile, definită ca fiind „acea parte a capacității juridice a persoanei care constă în capacitatea de a avea și de a și exercita drepturile civile și de a avea și a și asuma obligațiile civile, prin încheierea de acte juridice” . De altfel, această definiție poate fi desprinsă din prevederile art. 28, art. 34, art. 37, art. 205 și urm. C. civ. Prin urmare, capacitatea civilă cuprinde în structura sa două elemente: capacitatea de folosință și capacitatea de exercițiu, elemente ce se regăsesc și în structura capacității procesuale.

Capacitatea procesuală de folosință. Pornind de la definiția dată de legiuitor capacității de folosință a persoanei fizice în art. 34 C. civ., capacitatea procesuală de folosință poate fi definită ca aptitudinea unei persoane de a avea drepturi și obligații pe plan procesual.

Art. 56 alin. (1) C. pr. civ. prevede că poate fi parte în judecată orice persoană care are folosința drepturilor civile. Cu toate acestea, pot sta în judecată asociațiile, societățile sau alte entități fără personalitate juridică, dacă sunt constituite potrivit legii [alin. (2)].

Capacitatea procesuală de exercițiu. Capacitatea procesuală de exercițiu reprezintă aptitudinea persoanei de a și valorifica singură drepturile procedurale și de a și îndeplini singură obligațiile

procedurale, adică de a sta în judecată. Ea se determină în funcție de întinderea capacității civile de exercițiu, care, cât privește persoana fizică, este definită în art. 37 C. civ. ca fiind aptitudinea persoanei de a încheia singură acte juridice civile.

4. Clasificarea acțiunilor civile (cererilor în justiție).

4.1. Clasificarea cererilor în funcție de calea procedurală aleasă de parte. Potrivit acestui criteriu, cererile în justiție se împart în: cereri principale, cereri accesorii, cereri adiționale și cereri incidentale.

4.2. Clasificarea cererilor după natura dreptului care se valorifică. Potrivit acestui criteriu, cererile se clasifică în:

- cereri patrimoniale, adică acele cereri care corespund drepturilor subiective cu conținut economic, precum cererea în revendicare, cererea de reparare a prejudiciului patrimonial etc.;
- cereri nepatrimoniale, adică acele cereri care corespund unor drepturi subiective legate de persoana titularului lor, drepturi fără conținut economic, precum cererea de divorț, cererea în anularea căsătoriei, cererea în stabilirea paternității, cererea în tăgăduirea paternității etc.

4.3. Clasificarea cererilor în funcție de scopul material urmărit de către reclamant. În funcție de scopul material urmărit de către reclamant prin exercitarea acțiunii și, în subsidiar, de efectele ce decurg din soluția instanței, cererile se împart în: cereri în realizarea dreptului; cereri în constatarea existenței sau inexistenței unui drept; cereri în constituire de drepturi.

Să ne reamintim

Acțiunea civilă presupune existența a trei elemente: părțile sau elementul subiectiv, obiectul și cauza.

3.3. Rezumat

Art. 29 C. pr. civ. definește acțiunea civilă ca fiind ansamblul mijloacelor procesuale prevăzute de lege pentru protecția dreptului subiectiv pretins de către una dintre părți sau a unei alte situații juridice, precum și pentru asigurarea apărării părților în proces.

3.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Care este semnificația noțiunii de „acțiune civilă”?
2. Care este raportul dintre „dreptul subiectiv civil”, „acțiunea civilă” și „dreptul la acțiune”?
3. Care este raportul dintre acțiunea civilă și cererea de chemare în judecată?

3.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

1. Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
2. Codul de procedură civilă, cu modificările și completările ulterioare.
3. Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.
4. Alte acte normative necesare, precum Legile justiției.

B. Doctrină

1. M. Fodor, Drept procesual civil, Ed. Universul Juridic, București, 2022;

2. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi, M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbărcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat, vol. I, Ed. Universul Juridic, Bucuresti, 2013;
 3. G. Boroii, M. Stancu, Drept procesual civil, Ed. Hamangiu, București, 2020;
 4. I. Deleanu, Tratat de procedură civilă, vol I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
 5. I. Leș, Tratat de drept procesual civil, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
 6. E. Oprina (coordonator), G.C. Frențiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, Minispețe Vol. II, Drept procesual civil, Ed. Solomon, București, 2016.
- C. Practică judiciară în materie civilă, pe site-ul juridice.ro, Legalis ș.a.

Capitolul 4

Participanții la procesul civil: instanța, părțile, intervenția terților în procesul civil

4.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentați participanții la procesul civil. Persoanele și organele care participă la procesul civil se numesc participanți, dintre care unii alcătuiesc categoria participanților principali, numiți și subiecți ai procesului civil, iar alții alcătuiesc categoria participanților auxiliari. Participanții principali sau subiecții procesului civil sunt: instanța judecătorească, părțile, procurorul și organul de executare. Dintre aceștia, pentru activitatea judiciară contencioasă, este indispensabilă prezența instanței și a părților. Din categoria participanților auxiliari fac parte persoanele care nu influențează în mod hotărâtor desfășurarea procesului civil, dar care aduc o anumită contribuție la soluționarea cauzei, cum sunt martorii, interpreții, experții, avocații, traducătorii, agenții procedurali. Ca atare, activitatea procesuală a participanților la procesul civil este diferită, în funcție de rolul și poziția acestora în proces.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

4.2. Conținut

1. Instanța judecătorească. Pentru înfăptuirea justiției, instanța are dreptul și obligația de a cerceta și a soluționa litigiul dedus judecății. În acest sens, art. 5 C. pr. civ. prevede că judecătoria are îndatorirea să primească și să soluționeze orice cerere de competența instanțelor judecătorești, potrivit legii [alin. (1)] și niciun judecător nu poate refuza să judece pe motiv că legea nu prevede, este neclară sau incompletă [alin. (2)].

La rândul lor, instanțele de control judiciar au dreptul și obligația de a verifica temeinicia și/sau legalitatea hotărârilor pronunțate de instanțele de fond.

În opera de înfăptuire a justiției, judecătoria sunt independenți, se supun numai legii și trebuie să fie imparțiali, însă, în același timp, ei trebuie să respecte și celelalte principii care guvernează procesul civil: disponibilitatea, contradictorialitatea, dreptul la apărare, rolul activ al judecătorului, soluționarea cauzei în mod echitabil, într-un termen optim și previzibil. Pe de altă parte, trebuie observat că îi este interzis judecătorului să stabilească dispoziții general obligatorii prin hotărârile pe

care le pronunță în cauzele ce îi sunt supuse judecării [art. 5 alin. (4) C. pr. civ.]. Chiar și în situația în care este sesizat pentru a asigura o practică judiciară unitară, judecătorul nu poate crea norme juridice sau, altfel spus, el nu poate interveni asupra legii, prin adăugare, modificare sau corectare, întrucât aceste aspecte nu reprezintă atributul lui. Judecătorii instanței supreme au, în aceste situații, doar dreptul și obligația de a stabili modul de interpretare a legii.

- Compunerea instanței înseamnă alcătuirea sau formarea completului de judecată cu numărul de judecători stabilit de lege, sens care vizează aspectul cantitativ al compunerii. Astfel, potrivit art. 54 alin. (1) teza întâi din Legea nr. 304/2004, cauzele date în competența de primă instanță a judecătorei, tribunalelor și curții de apel se judecă în complet format dintr-un judecător.

- Constituirea instanței înseamnă alcătuirea ei complexă, cu toate organele și persoanele cerute de lege, adică participarea, alături de judecători, a greșierului, a magistratului asistent la Înalta Curte de Casație și Justiție, a procurorului, precum și a asistenților judiciari, în conflictele de muncă și asigurări sociale.

Spre deosebire de reglementarea anterioară, care cuprindea două incidente referitoare la alcătuirea instanței, și anume incompatibilitatea și abținerea (și recuzarea), noua reglementare reunește fostele cazuri de incompatibilitate și recuzare într-o instituție unică, numită „incompatibilitatea”, la art. 41 54 C. pr. civ.

2. Părțile în procesul civil. Părțile reprezintă elementul subiectiv al acțiunii civile, precum și al fiecărui mijloc procesual ce intră în componența acesteia, al căror rol în procesul civil este esențial, realitate exprimată prin adagiul „dacă procesul este necesar părților, părțile sunt deopotrivă necesare procesului”, căci, practic, fără instanță și fără părți, nu se poate vorbi de existența unui proces.

2.1. Coparticiparea procesuală. Sub denumirea „Persoanele care sunt împreună reclamante sau pârâte”, art. 59 60 C. pr. civ. reglementează coparticiparea procesuală. Astfel, mai multe persoane pot fi împreună reclamante sau pârâte dacă obiectul pricinii este un drept ori o obligație comună, dacă drepturile sau obligațiile lor au aceeași cauză ori dacă între ele există o strânsă legătură (art. 59 C. pr. civ.).

2.2. Drepturile și obligațiile procesuale ale părților:

- a) dreptul de a adresa cereri instanței;
- b) dreptul de a fi citate și de a participa la judecată;
- c) dreptul la apărare (care include dreptul de a propune și de a fi admise probele, în măsura în care instanța le a încuviințat, dreptul de a invoca excepții procesuale, dreptul de a cunoaște toate actele dosarului și dreptul de a face copii de pe acestea, dreptul de a fi asistat de avocat, dreptul de a recurge la interpret);
- d) dreptul de a recuza pe judecători, procurori, greșieri, magistrați asistenți, asistenți judiciari, experți, executori judecătorești;
- e) dreptul de a dispune de soarta procesului, prin renunțare, achiesare ori tranzacție;
- f) dreptul de a exercita căile de atac prevăzute de lege;
- g) dreptul de a solicita punerea în executare silită a titlurilor executorii.

2.3. Participarea terților în procesul civil (intervenția în procesul civil). Când vorbim despre „participarea terților în procesul civil”, avem în vedere persoanele care intervin într-un proces în curs de desfășurare și care, din acel moment, devin și ele părți, fiind denumite în continuare terți ori terți intervenienți sau intervenienți, pentru a fi deosebite de părțile inițiale (reclamantul și pârâtul). În Codul de procedură civilă sunt reglementate, sub denumirea „Alte persoane care pot lua parte la judecată”:

- intervenția voluntară (art. 61 67);
- intervenția forțată (art. 68 79).

Caracterul incident al formelor de participare a terțelor persoane în procesul civil impune, pe lângă condițiile necesare îndeplinirii oricărei activități judiciare, respectarea unor cerințe specifice, și anume:

- existența unui proces civil pe rolul instanței;

□ existența unei legături între cererea principală și cererea de intervenție, de așa natură încât protejarea unui interes al terțului sau al uneia din părțile principale nu s ar putea realiza fără soluționarea conexă a respectivelor cereri;

□ interesul de a interveni într un proces început.

2.4. Reprezentarea părților în procesul civil. Reprezentarea în procesul civil contribuie la realizarea dreptului la apărare, fiind acea instituție în care o persoană, numită reprezentant, îndeplinește acte de procedură în numele și în interesul altei persoane, numită reprezentat, care este parte în procesul civil . Ca atare, toate efectele, favorabile sau nefavorabile, ale actelor îndeplinite de reprezentant în limita împuternicirilor conferite se produc în persoana reprezentatului, ceea ce deosebește instituția reprezentării de simpla asis-tare, care implică acordarea de consultanță, sfaturi etc., ce nu angajează în niciun fel partea în cauză.

Părțile au dreptul, în tot cursul procesului, de a fi reprezentate sau, după caz, asistate în condițiile legii [art. 13 alin. (2) C. pr. civ.]. În aplicarea acestui principiu, art. 80 alin. (1) C. pr. civ. stabilește că părțile pot să exercite drepturile procesurale personal sau prin reprezentant. Reprezentarea poate fi legală, convențională sau judiciară .

2.5. Asistența judiciară. Potrivit art. 90 alin. (1) C. pr. civ., cel care nu este în stare să facă față cheltuielilor pe care le presupune declanșarea și susținerea unui proces civil, fără a primejdui propria sa întreținere sau a familiei sale, poate beneficia de asistență judiciară, în condițiile legii speciale privind ajutorul public judiciar. Legiuitorul face trimitere la legea specială, adică la O.U.G. nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar în materie civilă , cu observația că sintagmele „asistență judiciară” și „aju-tor public judiciar” au același înțeles, chiar dacă nu s a făcut o corelare a acestor expresii.

Asistența judiciară cuprinde:

- a) acordarea de scutiri, reduceri, eșalonări sau amânări pentru plata taxelor judiciare prevăzute de lege;
- b) apărarea și asistența gratuită printr un avocat desemnat de barou;
- c) orice alte modalități prevăzute de lege .

3. Participarea Ministerului Public în procesul civil. Potrivit art. 131 alin. (1) din Constituție, în activitatea judiciară, Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor. Ministerul Public își exercită atribuțiile prin procurori constituiți în parchete, în condițiile legii [alin. (2)].

Art. 92 C. pr. civ. consacră următoarele modalități sau forme de participare a procurorului în procesul civil:

- a) pornirea procesului civil;
- b) participarea la judecata procesului civil și prezentarea propriilor concluzii;
- c) exercitarea căilor de atac;
- d) solicitarea de punere în executare silită a titlurilor executorii.

Să ne reamintim

Participanții principali sau subiecții procesului civil sunt: instanța judecătorească, părțile, procurorul și organul de executare.

4.3. Rezumat

Drepturile și obligațiile procesuale ale părților:

- a) dreptul de a adresa cereri instanței;
- b) dreptul de a fi citate și de a participa la judecată;
- c) dreptul la apărare (care include dreptul de a propune și de a i fi adm-nistrate probele, în măsura în care instanța le a încuviințat, dreptul de a invoca excepții procesuale, dreptul de a cunoaște toate actele dosarului și dreptul de a face copii de pe acestea, dreptul de a fi asistat de avocat, dreptul de a recurge la interpret);

- d) dreptul de a recuza pe judecători, procurori, grefieri, magistrați asistenți, asistenți judiciari, experți, executori judecătorești;
- e) dreptul de a dispune de soarta procesului, prin renunțare, achiesare ori tranzacție;
- f) dreptul de a exercita căile de atac prevăzute de lege;
- g) dreptul de a solicita punerea în executare silită a titlurilor executorii.

4.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Care sunt cazurile de incompatibilitate absolută în care judecătorul nu poate participa la soluționarea unei pricini?
2. Pronunțarea unei încheieri de admisibilitate în principiu a cererii de intervenție este necesară în cazul oricărei forme de participare a terților în procesul civil?
3. În ce situații mandatarul neavocat poate pune concluzii fără să fie asistat de avocat?

4.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

1. Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
2. Codul de procedură civilă, cu modificările și completările ulterioare.
3. Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.
4. Alte acte normative necesare, precum Legile justiției.

B. Doctrină

1. M. Fodor, Drept procesual civil, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
2. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi, M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbârcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
3. G. Boroi, M. Stancu, Drept procesual civil, Ed. Hamangiu, București, 2020;
4. I. Deleanu, Tratat de procedură civilă, vol I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
5. I. Leș, Tratat de drept procesual civil, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
6. E. Oprina (coordonator), G.C. Frențiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, Minispețe Vol. II, Drept procesual civil, Ed. Solomon, București, 2016.

C. Practică judiciară în materie civilă, pe site-ul juridice.ro, Legalis ș.a.

Capitolul 5

Reprezentarea părților în judecată. Asistență judiciară. Participarea Ministerului Public în procesul civil. Incidente referitoare la compunerea și constituirea instanței.

5.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate reprezentarea părților în judecată, asistența judiciară, participarea Ministerului Public în procesul civil, precum și incidente referitoare la compunerea și constituirea instanței.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

5.2. Conținut

Părțile au dreptul, în tot cursul procesului, de a fi reprezentate sau, după caz, asistate în condițiile legii [art. 13 alin. (2) C. pr. civ.]. În aplicarea acestui principiu, art. 80 alin. (1) C. pr. civ. stabilește că părțile pot să exercite drepturile procedurale personal sau prin reprezentant. Reprezentarea poate fi legală, convențională sau judiciară. Totuși, dreptul de opțiune al părților se manifestă numai în cazul reprezentării convenționale, nu și al reprezentării legale sau al celei judiciare, întrucât aceste din urmă forme de reprezentare intervin în temeiul legii sau al hotărârii judecătorești. Deci, teza întâi a art. 80 alin. (1) C. pr. civ. se referă doar la reprezentarea convențională.

1. Reprezentarea legală intervine în cazul persoanelor fizice lipsite de capacitate de exercițiu (minorul sub 14 ani și cel care beneficiază de măsura tutelei speciale), a persoanelor juridice (art. 209 C. civ.), precum și în alte cazuri expres prevăzute de lege, de pildă, art. 58, art. 976 alin. (2) C. pr. civ.

Persoanele fizice lipsite de capacitate de exercițiu vor sta în judecată prin reprezentant legal [art. 80 alin. (2) C. pr. civ.]. În cazul minorului sub 14 ani, reprezentanții legali sunt părinții sau, în lipsa acestora, tutorele ori cei care îl reprezintă pe cel dat în plasament, iar persoanele aflate sub tutelă specială sunt reprezentate legal de tutore (art. 166 C. civ.) sau de curatorul special, numit până la soluționarea cererii de instituire a tutelei speciale (art. 167 C. civ.).

În cazul persoanelor juridice, reprezentarea legală este asigurată prin administrator/administratori sau prin consiliul de administrație, prin președinte (dacă este vorba de societăți) ori prin organe ale persoanei juridice, care, prin legi speciale, au atribuții de reprezentare.

În raporturile civile în care se prezintă nemijlocit, în nume propriu, ca titular de drepturi și obligații, Statul Român participă prin Ministerul Finanțelor Publice, afară de cazul în care legea stabilește un alt organ în acest sens [art. 223 alin. (1) C. civ.].

Reprezentarea convențională sau voluntară are la bază acordul de voință dintre parte și reprezentant. Art. 80 alin. (3) C. pr. civ. prevede că părțile pot să stea în judecată printr-un reprezentant ales, în condițiile legii, cu excepția cazului în care legea prevede prezența lor personală în fața instanței. De pildă, reprezentarea nu este îngăduită, în sensul că partea este obligată să se prezinte personal la instanță: în procesele de divorț, în fața instanțelor de fond, reprezentarea este posibilă numai în cazurile prevăzute la art. 921 alin. (1) C. pr. civ.; răspunsul la interogatoriu, cu excepțiile prevăzute la art. 355 și art. 356 C. pr. civ.

2. Asistența judiciară. Potrivit art. 90 alin. (1) C. pr. civ., cel care nu este în stare să facă față cheltuielilor pe care le presupune declanșarea și susținerea unui proces civil, fără a primejdui propria sa întreținere sau a familiei sale, poate beneficia de asistență judiciară, în condițiile legii speciale privind ajutorul public judiciar. Legiuitorul face trimitere la legea specială, adică la O.U.G. nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar în materie civilă, cu observația că sintagmele „asistență judiciară” și „ajutor public judiciar” au același înțeles, chiar dacă nu s-a făcut o corelare a acestor expresii.

Asistența judiciară poate fi acordată oricând în cursul procesului, în tot sau numai în parte [art. 90 alin. (3) C. pr. civ.].

Persoanele juridice pot beneficia de facilități sub formă de reduceri, eșalonări sau amânări pentru plata taxelor judiciare de timbru datorate pentru acțiuni și cereri introduse la instanțele

judecătorești, în condițiile legii speciale [art. 90 alin. (4) C. pr. civ.], adică ale O.U.G. nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru .

3. Participarea Ministerului Public în procesul civil. Potrivit art. 131 alin. (1) din Constituție, în activitatea judiciară, Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor. Ministerul Public își exercită atribuțiile prin procurori constituiți în parchete, în condițiile legii [alin. (2)]. În aplicarea acestor dispoziții, art. 63 din Legea nr. 304/2004 stabilește atribuțiile Ministerului Public, care, în ceea ce privește procesul civil, sunt următoarele: exercită acțiunea civilă, în cazurile prevăzute de lege; participă, în condițiile legii, la ședințele de judecată; exercită căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești, în condițiile prevăzute de lege; apără drepturile și interesele legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicție, ale dispăruților și ale altor persoane, în condițiile legii; exercită orice alte atribuții prevăzute de lege.

Art. 92 C. pr. civ. consacră următoarele modalități sau forme de participare a procurorului în procesul civil:

- a) pornirea procesului civil;
- b) participarea la judecata procesului civil și prezentarea propriilor concluzii;
- c) exercitarea căilor de atac;
- d) solicitarea de punere în executare silită a titlurilor executorii.

Să ne reamintim

Reprezentarea în procesul civil contribuie la realizarea dreptului la apărare, fiind acea instituție în care o persoană, numită reprezentant, îndeplinește acte de procedură în numele și în interesul altei persoane, numită reprezentat, care este parte în procesul civil . Ca atare, toate efectele, favorabile sau nefavorabile, ale actelor îndeplinite de reprezentant în limita împuternicirilor conferite se produc în persoana reprezentatului, ceea ce deosebește instituția reprezentării de simpla asis-tare, care implică acordarea de consultanță, sfaturi etc., ce nu angajează în niciun fel partea în cauză.

5.3. Rezumat

Asistența judiciară cuprinde:

- a) acordarea de scutiri, reduceri, eșalonări sau amânări pentru plata taxelor judiciare prevăzute de lege;
- b) apărarea și asistența gratuită printr-un avocat desemnat de barou;
- c) orice alte modalități prevăzute de lege .

5.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Cine poate avea calitatea de reprezentant convențional al persoanei juridice în fața instanțelor judecătorești?
2. Precizați cazurile în care legea impune prezența personală a părții (persoană fizică) în fața instanței.
3. Menționați formele sau felurile reprezentării părților în procesul civil.

5.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

1. Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
2. Codul de procedură civilă, cu modificările și completările ulterioare.
3. Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.
4. Alte acte normative necesare, precum Legile justiției.

B. Doctrină

1. M. Fodor, *Drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
2. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi, M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbărcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat, vol. I*, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
3. G. Boroș, M. Stancu, *Drept procesual civil*, Ed. Hamangiu, București, 2020;
4. I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă, vol I și II*, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
5. I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
6. E. Oprina (coordonator), G.C. Frențiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, *Minispețe Vol. II, Drept procesual civil*, Ed. Solomon, București, 2016.

C. Practică judiciară în materie civilă, pe site-ul juridice.ro, [Legalis](http://legalis.ro) ș.a.

Capitolul 6

Competența: competența generală, competența materială a instanțelor judecătorești.

6.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol este prezentată competența generală, precum și competența materială a instanțelor judecătorești.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

6.2. Conținut

1. Competența materială a judecătoriei. Din art. 94 C. pr. civ. rezultă că judecătoria judecă în primă instanță, în ultimă instanță, precum și orice alte cereri date prin lege în competența sa.

În primă instanță, judecătoria judecă următoarele cereri, al căror obiect este evaluabil sau, după caz, neevaluabil în bani:

- a) cererile date de Codul civil în competența instanței de tutelă și de familie, în afară de cazurile în care prin lege se prevede în mod expres altfel;
- b) cererile referitoare la înregistrările în registrele de stare civilă, date de lege în competența instanțelor judecătorești;

- c) cererile având ca obiect administrarea clădirilor cu mai multe etaje, apartamente sau spații aflate în proprietatea exclusivă a unor persoane diferite, precum și cele privind raporturile juridice stabilite de asociațiile de proprietari cu alte persoane fizice sau persoane juridice, după caz ;
- d) cererile de evacuare ;
- e) cererile referitoare la zidurile și șanțurile comune, distanța construcțiilor și plantațiilor, dreptul de trecere, precum și la orice servituți sau alte limitări ale dreptului de proprietate prevăzute de lege, stabilite de părți ori instituite pe cale judecătorească ;
- f) cererile privitoare la strămutarea de hotare și cererile în grănițuire;
- g) cererile posesorii;
- h) cererile privind obligațiile de a face sau de a nu face neevaluabile în bani, indiferent de izvorul lor contractual sau extracontractual, cu excepția celor date de lege în competența altor instanțe ;
- i) cererile de declarare judecătorească a moții unei persoane ;
- j) cererile de împărțeață judiciară, indiferent de valoare;
- j1) cererile în materie de moștenire, indiferent de valoare;
- j2) cererile privind uzucapiunea, indiferent de valoare;
- j3) cererile în materia fondului funciar, cu excepția celor date prin lege specială în competența altor instanțe;
- k) orice alte cereri evaluabile în bani, în valoare de până la 200.000 lei inclusiv, indiferent de calitatea părților, profesioniști sau neprofesioniști.

Judecătoria are competență și pentru judecata în ultimă instanță. Astfel, potrivit art. 94 pct. 3 C. pr. civ., judecătorii soluționează căile de atac împotriva hotărârilor autorităților administrației publice cu activitate jurisdicțională și ale altor organe cu astfel de activitate, în cazurile prevăzute de lege .

2. Competența materială a tribunalului. Potrivit art. 95 C. pr. civ., tribunalul judecă în primă instanță, în apel, în recurs, precum și orice alte cereri date prin lege în competența sa.

În primă instanță, tribunalul judecă toate cererile care nu sunt date prin lege în competența altor instanțe (art. 95 pct. 1 C. pr. civ.). Prin urmare, tribunalul are plenitudine de competență pentru judecata în primă instanță, astfel că, ori de câte ori legea nu prevede competența unei alte instanțe de a soluționa în primă instanță o anumită pricină, competența revine tribunalului.

Pentru determinarea competenței de primă instanță a tribunalului, trebuie să avem în vedere și dispozițiile art. 94 pct. 1 lit. h) și k) C. pr. civ. Coroborând aceste dispoziții cu cele ale art. 95 pct. 1 C. pr. civ., rezultă că numai cererile privind obligațiile de a face sau de a nu face neevaluabile în bani, indiferent de izvorul lor contractual sau extracontractual, în cazurile în care legea prevede expres, precum și cererile evaluabile în bani în valoare de peste 200.000 lei sunt de competența tribunalului, întrucât cererile evaluabile în bani în valoare de până la 200.000 lei inclusiv sunt date, în mod expres prin lege, în competența judecătoriei, indiferent de calitatea părților, profesioniști sau neprofesioniști.

Hotărârea pronunțată de tribunal în temeiul art. 95 pct. 1 C. pr. civ. poate fi atacată, după caz, cu apel sau recurs, semnificative pentru determinarea căii de atac fiind dispozițiile art. 483 alin. (2) C. pr. civ.

Ca instanță de apel, tribunalul judecă apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de judecătoria în primă instanță (art. 95 pct. 2 C. pr. civ.) .

Hotărârea pronunțată de tribunal în apel este definitivă, dacă legea prevede că hotărârile de primă instanță sunt supuse numai apelului. În lipsa unei asemenea prevederi, hotărârea pronunțată în apel este supusă recursului .

Ca instanță de recurs, tribunalul judecă recursurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de judecătoria, care, conform legii, nu sunt supuse apelului, și în orice alte cazuri expres prevăzute de lege (art. 95 pct. 3 C. pr. civ.).

Tribunalul judecă orice alte cereri date prin lege în competența sa (art. 95 pct. 4 C. pr. civ.). Suntem în prezența unei competențe conferite tribunalului fie prin unele dispoziții din Codul de procedură civilă, fie prin legi speciale. De pildă: cererea de recuzare sau declarația de abținere a judecătorilor de la tribunal [art. 50 alin. (1) C. pr. civ.]; îndreptarea, lămurirea și completarea propriilor hotărâri (art. 442-444 C. pr. civ.); contestația în anulare și revizuirea împotriva propriilor hotărâri [art. 505 alin. (1) și art. 510 alin. (1) C. pr. civ.]; conflictele individuale de muncă (art. 208 din Legea nr. 62/2011 a dialogului social); cererile privind actele emise sau încheiate de autoritățile publice locale și județene, precum și cele care privesc taxe și impozite, contribuții, datorii vamale, precum și accesorii ale acestora de până la 3.000.000 lei se soluționează în fond de tribunalele administrativ fiscale [art. 10 alin. (1) din Legea nr. 554/2004].

3. Competența materială a curții de apel. Potrivit art. 96 C. pr. civ., curtea de apel judecă în primă instanță, în apel, în recurs, precum și orice alte cereri date prin lege în competența sa.

În primă instanță, curtea de apel judecă cererile în materie de contencios administrativ și fiscal, potrivit legii speciale (art. 96 pct. 1 C. pr. civ.). În raport de dispozițiile art. 10 alin. (1) din Legea nr. 554/2004, curțile de apel (secțiile de contencios administrativ și fiscal) soluționează în primă instanță litigiile privind actele administrative emise sau încheiate de autoritățile publice centrale, precum și cele care privesc taxe și impozite, contribuții, datorii vamale, precum și accesorii ale acestora mai mari de 3.000.000 de lei, dacă prin lege organică specială nu se prevede altfel. De asemenea, cererile privind actele administrative care au ca obiect sume mai mari de 3.000.000 lei, reprezentând finanțarea nerambursabilă din partea Uniunii Europene, precum și cererile care au ca obiect acte administrative neeva-luabile, emise sau încheiate de autoritățile publice centrale, se soluționează în fond de secțiile de contencios administrativ și fiscal ale curților de apel [art. 10 alin. (11) din Legea nr. 554/2004].

Hotărârea pronunțată de curtea de apel în primă instanță poate fi atacată numai cu recurs, nu și cu apel, întrucât Înalta Curte de Casație și Justiție nu are competența de a judeca în apel.

Ca instanță de apel, curtea de apel soluționează apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de tribunale în primă instanță (art. 96 pct. 2 C. pr. civ.). Față de prevederile art. 466 alin. (1) C. pr. civ., curtea de apel este competentă să soluționeze apelurile împotriva hotărârilor date de tribunal în primă instanță, dacă legea nu prevede în mod expres că hotărârea de primă instanță este dată fără drept de apel ori că este supusă numai recursului.

Ca instanță de recurs, curtea de apel judecă recursurile prevăzute la art. 96 pct. 3 C. pr. civ. Așadar, curtea de apel va soluționa recursurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de tribunale în apel, a celor pronunțate în primă instanță de tribunale, fără drept de apel, precum și în orice alte cazuri expres prevăzute de lege. De pildă, curțile de apel soluționează recursurile exercitate împotriva hotărârilor date în primă instanță de tribunale în materia contenciosului administrativ [art. 10 alin. (2) din Legea nr. 554/2004].

Curtea de apel judecă orice alte cereri date prin lege în competența sa (art. 96 pct. 4 C. pr. civ.). Ca atare, curtea de apel judecă orice alte cereri date în competența sa, fie printr-o dispoziție a Codului de procedură civilă, fie prin legi speciale. De pildă: contestația în anulare și revizuirea declarate împotriva propriilor hotărâri [art. 505 alin. (1) și art. 510 alin. (1) C. pr. civ.]; acțiunea în anularea hotărârii arbitrale (art. 610 C. pr. civ.); contestația împotriva hotărârilor comisiei referitoare la soluționarea întâmpinărilor privind propunerile de expropriere (art. 20 din Legea nr. 33/1994).

4. Competența materială a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Potrivit art. 97 C. pr. civ., Înalta Curte de Casație și Justiție judecă:

1. recursurile declarate împotriva hotărârilor curților de apel, precum și a altor hotărâri, în cazurile prevăzute de lege;
2. recursurile în interesul legii;
3. cererile în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor probleme de drept;
4. orice alte cereri date prin lege în competența sa.

De asemenea, în raport cu competența fiecăreia, secțiile Înaltei Curți de Casație și Justiție soluționează cererile de strămutare, conflictele de competență și orice alte cereri prevăzute de lege [art. 23 din Legea nr. 304/2004]. Cele două completuri de 5 judecători în materie civilă soluționează cauzele date prin lege în competența lor [de pildă, conflictul de competență între două secții ale Înaltei Curți de Casație și Justiție [art. 136 alin. (3) C. pr. civ.] . În Secții Unite, Înalta Curte de Casație și Justiție se constituie pentru soluționarea sesizărilor privind schimbarea jurisprudenței sale și pentru sesizarea Curții Constituționale în vederea exercitării controlului constituționalității legilor înainte de promulgare (art. 25 din Legea nr. 304/2004).

Înalta Curte de Casație și Justiție soluționează, de asemenea, recursurile în interesul legii și sesizările (cererile) în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor probleme de drept, în completul prevăzut de lege [art. 516 alin. (1) (3) C. pr. civ., respectiv art. 520 alin. (6) (9) C. pr. civ. și art. XIX alin. (2) din Legea nr. 2/2013].

În fine, instanța supremă judecă orice alte cereri date prin lege în competența sa (art. 97 pct. 4 C. pr. civ.). Este vorba de o competență prevăzută fie în unele norme din Codul de procedură civilă [de pildă, art. 50 alin. (2), art. 147, art. 442-444 C. pr. civ.], fie în unele legi speciale [de pildă, art. 29 alin. (7) din Legea nr. 317/2004, art. 57 din Legea nr. 208/2015, art. 20 din Legea nr. 115/1996].

5. Determinarea competenței după valoarea obiectului cererii introductive de instanță.

Legiuitorul consacră în art. 98-104 și art. 106 C. pr. civ. regulile de determinare a competenței după valoarea obiectului cererii introductive de instanță, majoritatea dintre ele fiind sintetizate, anterior Codului actual, în doctrină și jurisprudență .

Pentru stabilirea valorii, nu se vor avea în vedere accesoriile pretenției principale, precum dobânzile, penalitățile, fructele, cheltuielile sau altele asemenea, indiferent de data scadenței, și nici prestațiile periodice ajunse la scadență în cursul judecății [art. 98 alin. (2) C. pr. civ.]. Drept urmare, pentru determinarea competenței, interesează valoarea pretenției principale, nu și valoarea accesoriilor acesteia, enumerate exemplificativ în textul mai sus redat. În aplicarea principiului accesorium sequitur principale, accesoriile pretenției principale nu pot fi cumulate cu pretenția principală nici în ipoteza în care acestea erau exigibile la momentul pornirii procesului. De aceea, accesoriile vor fi cuantificate separat de pretenția principală, în cererea de chemare în judecată .

Valoarea stabilită de către reclamant poate fi contestată, de vreme ce art. 98 alin. (3) C. pr. civ. prevede că, în caz de contestație, valoarea se stabilește după înscrisurile prezentate și explicațiile date de părți.

Art. 101 C. pr. civ. instituie unele reguli pentru evaluarea obiectului cererii în cazuri speciale, astfel:

- în cererile privitoare la executarea unui contract ori a unui alt act juridic, pentru stabilirea competenței instanței se va ține seama de valoarea obiectului acestuia sau, după caz, de aceea a părții din obiectul dedus judecății;

□ aceeași valoare va fi avută în vedere și în cererile privind constatarea nulității absolute, anularea, rezoluțiunea sau rezilierea actului juridic, chiar dacă nu se solicită și repunerea părților în situația anterioară, precum și în cererile privind constatarea existenței sau inexistenței unui drept;

□ în cererile privind nulitatea absolută, anularea, rezilierea unui contract de locațiune sau de leasing, precum și în cererile referitoare la predarea sau restituirea bunului închiriat ori arendat, valoarea cererii se socotește după chiria sau arenda anuală.

Art. 106 alin. (2) C. pr. civ. prevede că dispozițiile alin. (1) sunt aplicabile și la judecarea căilor de atac. Înseamnă că valoarea obiectului cererii la momentul investirii instanței, iar nu la data declarării căii de atac, se va avea în vedere pentru stabilirea admisibilității căii de atac.

Să ne reamintim

Momentul de referință în stabilirea valorii obiectului litigiului pentru determinarea competenței instanței este acela al sesizării acesteia. În acest sens, art. 106 alin. (1) C. pr. civ. stabilește regula că instanța legal investită potrivit dispozițiilor referitoare la competență după valoarea obiectului cererii rămâne competentă să judece, chiar dacă ulterior investirii intervin modificări în ceea ce privește cuantumul valorii aceluiași obiect. Dacă reclamantul modifică cererea introductivă de instanță (art. 204 C. pr. civ.), „adăugând noi pretenții, în funcție de natura acestora, se poate ajunge la o reapreciere a competenței după valoare”.

6.3. Rezumat

Competența materială presupune o delimitare pe linie verticală a activității instanțelor de grad diferit. Legiuitorul a stabilit, prin normele cuprinse în Codul de procedură civilă, atât competența materială funcțională, cât și competența materială procesuală. Competența materială este stabilită, sub aspect funcțional, după felul atribuțiilor jurisdicționale și, sub aspect procesual, după criteriile precum natura raportului dedus judecării, obiectul cererii introductive de instanță și valoarea cauzei.

Trebuie să menționăm că, în condițiile noilor reglementări, judecătoriile sunt instanțe de excepție privind judecata în primă instanță, iar tribunalele sunt instanțe de drept comun privind judecata în primă instanță. Curțile de apel sunt instanțe de drept comun pentru judecata în apel, iar Înalta Curte de Casație și Justiție este instanța de drept comun pentru soluționarea recursurilor. De asemenea, menționăm că renunțarea de către legiuitorul Codului civil la distincția între obligațiile civile și cele comerciale a determinat legiuitorul Codului de procedură civilă să facă modificări corespunzătoare și în materia competenței instanțelor judecătorești, în sensul că a renunțat la distincția între litigiile civile și cele comerciale, care, în noul context legislativ, nu se mai justifică.

6.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Judecătorile judecă în primă instanță:

- a) cererile de împărțală judiciară, indiferent de valoare;

- b) cererile evaluabile în bani în valoare de până la 500.000 lei inclusiv, indiferent de calitatea părților;
- c) conflictele de muncă și asigurări sociale.

2. Tribunalul judecă:

- a) în primă instanță, cererile evaluabile în bani în valoare de până la 200.000 lei;
- b) ca instanțe de apel, apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de judecătoria în primă instanță;
- c) ca instanțe de recurs, recursurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de judecătoria în litigiile de muncă .

3. Recursul în interesul legii se soluționează de către:

- a) Înalta Curte de Casație și Justiție în complet de 5 judecători;
- b) Secțiile Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție;
- c) Înalta Curte de Casație și Justiție în complet format din 25 de judecători.

6.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

1. Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
2. Codul de procedură civilă, cu modificările și completările ulterioare.
3. Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.
4. Alte acte normative necesare, precum Legile justiției.

B. Doctrină

1. M. Fodor, Drept procesual civil, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
 2. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi, M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbărcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
 3. G. Boroș, M. Stancu, Drept procesual civil, Ed. Hamangiu, București, 2020;
 4. I. Deleanu, Tratat de procedură civilă, vol I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
 5. I. Leș, Tratat de drept procesual civil, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
 6. E. Oprina (coordonator), G.C. Frențiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, Minispețe Vol. II, Drept procesual civil, Ed. Solomon, București, 2016.
- C. Practică judiciară în materie civilă, pe site-ul juridice.ro, Legalis ș.a.

Capitolul 7

Competența teritorială a instanțelor judecătorești

7.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la competența teritorială a instanțelor judecătorești.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

7.2. Conținut

Odată stabilită competența materială pentru soluționarea unui anumit litigiu, se va determina care judecătorie, tribunal sau curte de apel urmează să soluționeze cauza, având în vedere că instanțele judecătorești, cu excepția Înaltei Curți de Casație și Justiție, au o competență limitată la o anumită circumscripție teritorială. Această delimitare se face prin intermediul normelor de competență teritorială cuprinse în art. 107 121 C. pr. civ. și în unele legi speciale. Dispozițiile Codului de procedură civilă consacră regula sau principiul *actor sequitur forum rei* (instanța domiciliului/sediului pârâtului), dar există și posibilitatea alegerii competenței și, pe de altă parte, mai există și derogări de la principiul menționat. Ca atare, competența teritorială comportă următoarele forme:

- competența teritorială de drept comun (regula forum rei);
- competența teritorială alternativă și facultativă (alegerea între instanțele competente), dacă reclamantul poate să investească o altă instanță decât cea de drept comun;
- competența teritorială exclusivă sau excepțională, dacă reclamantul trebuie să investească instanța expres prevăzută de lege.

1. Competența teritorială de drept comun. Ca regulă generală, instanța competentă din punct de vedere teritorial este cea a locului unde pârâtul își are domiciliul sau, după caz, sediul. Această regulă este consacrată la art. 107 alin. (1) C. pr. civ., potrivit căreia cererea de chemare în judecată se introduce la instanța în a cărei circumscripție domiciliază sau își are sediul pârâtul, dacă legea nu prevede altfel. Instanța rămâne competentă să judece chiar dacă, ulterior sesizării, pârâtul își schimbă domiciliul sau sediul.

2. Competența teritorială alternativă. Potrivit art. 116 C. pr. civ., reclamantul are alegerea între mai multe instanțe deopotrivă competente. Se poate observa că acest text instituie regula potrivit căreia, în toate cazurile de competență teritorială alternativă, reclamantul are alegerea între două sau mai multe instanțe deopotrivă competente. Odată făcută această alegere, ea nu mai poate fi retractată de către reclamant și nici combătută de către pârât, iar instanța nu poate dispune din oficiu declinarea competenței.

Astfel:

- potrivit art. 109 C. pr. civ., cererea de chemare în judecată împotriva unei persoane juridice de drept privat se poate face și la instanța locului unde ea are un dezmembrământ fără personalitate juridică, pentru obligațiile ce urmează a fi executate în acel loc sau care izvorăsc din acte încheiate prin reprezentantul dezmembrământului ori din fapte săvârșite de acesta. Dacă este vorba de orice alte obligații decât cele prevăzute de acest text, competența teritorială se determină conform regulii înscrise la art. 107 alin. (1) C. pr. civ.;

- cererea de chemare în judecată îndreptată împotriva unei asociații, societăți sau altei entități fără personalitate juridică, constituită potrivit legii, se poate introduce la instanța competentă pentru persoana căreia, potrivit înțelegerii dintre membri, i s-a încredințat conducerea sau administrarea acesteia (art. 110 teza întâi C. pr. civ.). Rezultă că, în această ipoteză, va fi competentă instanța în a cărei circumscripție domiciliază persoana respectivă, întrucât, în lipsa altor precizări, se aplică regula de la art. 107 alin. (1) C. pr. civ.

În cazul lipsei unei persoane căreia membrii entității fără personalitate juridică să i fi încredințat conducerea sau administrarea acesteia, cererea se va putea introduce la instanța competentă pentru oricare dintre membrii entității respective (art. 110 teza a doua C. pr. civ.), ipoteză în care, așa cum se observă, competența teritorială este alternativă între instanțele de la domiciliul membrilor entității;

- cererile îndreptate împotriva statului, autorităților și instituțiilor centrale sau locale, precum și a altor persoane juridice de drept public pot fi introduse la instanța de la domiciliul sau sediul reclamantului ori la instanța de la sediul pârâtului

(art. 111 C. pr. civ.);

- cererea de chemare în judecată a mai multor pârâți poate fi introdusă la instanța competentă pentru oricare dintre aceștia; în cazul în care printre pârâți sunt și obligați accesoriu, cererea se introduce la instanța competentă pentru oricare dintre debitorii principali [art. 112 alin. (1) C. pr. civ.]. Ca atare, în prima ipoteză, alegerea reclamantului este limitată la instanțele determinate conform art. 107 C. pr. civ., pentru fiecare pârât în parte. În cea de a doua ipoteză, competența teritorială este alternativă numai dacă sunt chemați în judecată mai mulți debitori principali, deoarece reclamantul are alegerea doar între instanțele de la domiciliul acestora;

- la art. 113 C. pr. civ., legiuitorul stabilește nouă cazuri de competență teritorială alternativă, situații în care, pe lângă instanța domiciliului sau, după caz, sediului pârâtului, mai sunt competente și alte instanțe.

Astfel, potrivit textului, în afară de instanțele prevăzute la art. 107-112, mai sunt competente:

- instanța domiciliului reclamantului, în cererile privitoare la stabilirea filiației;
- instanța în a cărei circumscripție domiciliază creditorul reclamant, în cererile referitoare la obligația de întreținere, inclusiv cele privind alocațiile de stat pentru copii;
- instanța locului prevăzut în contract pentru executarea, fie chiar în parte, a obligației, în cazul cererilor privind executarea, anularea, rezoluțiunea sau rezilierea unui contract;
- instanța locului unde se află imobilul, pentru cererile ce izvorăsc dintr-un raport de locațiune a imobilului;
- instanța locului unde se află imobilul, pentru cererile în prestație tabulară, în justificare tabulară (adică cererea prin care se solicită transformarea unei înscrieri provizorii în înscriere definitivă în cartea funciară) sau în rectificare tabulară;
- instanța locului de plecare sau de sosire, pentru cererile ce izvorăsc dintr-un contract de transport;
- instanța locului de plată, în cererile privitoare la obligațiile ce izvorăsc dintr-o cambie, cec, bilet la ordin sau dintr-un alt titlu de valoare;
- instanța domiciliului consumatorului, în cererile având ca obiect executarea, constatarea nulității absolute, anularea, rezoluțiunea, rezilierea sau denunțarea unilaterală a contractului încheiat cu un profesionist sau în cererile având ca obiect repararea pagubelor produse consumatorilor; de regulă, acțiunile formulate de asociațiile de consumatori sunt supuse regulilor de drept comun în ceea ce privește competența teritorială;

□ instanța în a cărei circumscripție s a săvârșit fapta ilicită sau s a produs prejudiciul, pentru cererile privind obligațiile izvorâte dintr o asemenea faptă.

- dacă legea nu prevede altfel, cererile privind ocrotirea persoanei fizice date de Codul civil în competența instanței de tutelă și familie se soluționează de instanța în a cărei circumscripție teritorială își are domiciliul sau reședința persoana ocrotită [art. 114 alin. (1) C. pr. civ.]; în cazul cererilor privind autorizarea de către instanța de tutelă și de familie a încheierii unor acte juridice, când actul juridic a cărui autorizare se solicită privește un imobil, este, de asemenea, competentă și instanța în a cărei circumscripție teritorială este situat imobilul; în acest caz, instanța de tutelă și de familie care a pronunțat hotărârea va comunica de îndată o copie a acesteia instanței de tutelă și de familie în a cărei circumscripție își are domiciliul sau reședința cel ocrotit [art. 114 alin. (2) C. pr. civ.];

- în materie de asigurare, cererea privitoare la despăgubiri se va putea face și la instanța în circumscripția căreia se află:

1. domiciliul sau sediul asiguratului;
2. bunurile asigurate;
3. locul unde s a produs riscul asigurat.

Alegerea competenței prin convenție este considerată nescrisă dacă a fost făcută înainte de nașterea dreptului la despăgubire [art. 115 alin. (1) și (2) C. pr. civ.]. În materia asigurării obligatorii de răspundere civilă, terțul prejudiciat poate introduce acțiune directă și la instanța domiciliului sau, după caz, a sediului său.

3. Competența teritorială exclusivă. Potrivit art. 129 alin. (2) pct. 3 C. pr. civ., necompetența este de ordine publică în cazul încălcării competenței teritoriale exclusive, când procesul este de competența unei alte instanțe de același grad și părțile nu o pot înlătura. Părțile pot conveni în scris sau, în cazul litigiilor născute, și prin declarație verbală în fața instanței ca procesele privitoare la bunuri și la alte drepturi de care acestea pot să dispună să fie judecate de alte instanțe decât acelea care, potrivit legii, ar fi com-petente teritorial să judece, în afară de cazul când această competență este exclusivă [art. 126 alin. (1) C. pr. civ.]. De altfel, chiar în lipsa acestor dispoziții, determinarea competenței teritoriale exclusive rezultă, în majoritatea cererilor, din expresia folosită de legiuitor în textul de lege care o consacră, de pildă „(...) se introduc numai la instanța (...)” ori „(...) sunt de competența exclusivă (...)”.

Prin urmare, competența teritorială este exclusivă în cererile referitoare la bunuri, în ipoteza în care din expresia legiuitorului rezultă că trebuie investită o anumită instanță, precum și în cererile referitoare la drepturi de care părțile nu pot să dispună.

Astfel:

- cererile referitoare la drepturile reale imobiliare se introduc numai la instanța în a cărei circumscripție este situat imobilul; când imobilul este situat în circumscripțiile mai multor instanțe, cererea se va face la instanța domiciliului sau reședinței pârâtului, dacă aceasta se află în vreuna dintre aceste circumscripții, iar în caz contrar, la oricare dintre instanțele în circumscripțiile cărora se află imobilul [art. 117 alin. (1) și (2) C. pr. civ.].

În situația în care cererea are ca obiect drepturi personale imobiliare, competența teritorială se determină în condițiile art. 113 pct. 3 5 C. pr. civ., iar dacă cererea nu se încadrează în niciuna din ipotezele reglementate la art. 113 pct. 3 5 C. pr. civ., competența teritorială aparține instanței stabilite la art. 107 C. pr. civ.

- în materie de moștenire, până la ieșirea din indiviziune, sunt de com-petența exclusivă a instanței celui din urmă domiciliu al defunctului:

1. cererile privitoare la validitatea sau executarea dispozițiilor testamentare;
2. cererile privitoare la moștenire și la sarcinile acesteia, precum și cele privitoare la pretențiile pe care moștenitorii le ar avea unul împotriva altuia;
3. cererile legatarilor sau ale creditorilor defunctului împotriva vreunuia dintre moștenitori sau împotriva executorului testamentar.

- cererile în materie de societate, până la sfârșitul lichidării sau, după caz, până la radierea societății, sunt de competența exclusivă a instanței în circumscripția căreia societatea își are sediul principal (art. 119 C. pr. civ.). Rezultă, pe de o parte, că textul este aplicabil indiferent că este vorba de o societate civilă, comercială, agricolă, deci atât societăților prevăzute în Codul civil, cu sau fără personalitate juridică, cât și societăților reglementate de Legea nr. 31/1990. Pe de altă parte, textul este aplicabil litigiilor dintre asociați ori dintre ei și societate, iar nu și litigiilor dintre asociați ori societate și terțele persoane, aceste din urmă categorii de litigii fiind de competența instanței de drept comun; tot instanța în circumscripția căreia societatea își are sediul principal este competentă să soluționeze cererea în materie de societate privind un bun imobil situat în raza teritorială a unei alte instanțe decât cea stabilită la art. 119 C. pr. civ.;

- cererile în materia insolvenței sau concordatului preventiv sunt de competența exclusivă a tribunalului în a cărui circumscripție își are sediul debitorul (art. 120 C. pr. civ.); acest text trebuie corelat cu prevederile Legii nr. 85/2014 referitoare la procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență.

- cererile formulate de un profesionist împotriva unui consumator pot fi introduse numai la instanța domiciliului consumatorului, dispozițiile art. 126 alin. (2) C. pr. civ. rămân aplicabile (art. 121 C. pr. civ.). Textul este aplicabil numai în cazul în care reclamant este profesionistul, iar pârât este consumatorul, deoarece, pentru ipoteza în care reclamant este consumatorul, competența teritorială se determină conform art. 113 alin. (1) pct. 8 C. pr. civ.;

- în materie de divorț, art. 915 C. pr. civ. reglementează o competență exclusivă; astfel, cererea de divorț este de competența judecătorei în circumscripția căreia se află cea din urmă locuință comună a soților; dacă soții nu au avut o locuință comună sau dacă niciunul dintre soți nu mai locuiește în circumscripția judecătorei în care se află cea din urmă locuință comună, judecătoria competentă este aceea în circumscripția căreia își are locuința pârâtul, iar când pârâtul nu are locuința în țară și instanțele române sunt competente internațional, este competentă judecătoria în circumscripția căreia își are locuința reclamantul; dacă nici reclamantul și nici pârâtul nu au locuința în țară, părțile pot conveni să introducă cererea de divorț la orice judecătorie din România; în lipsa unui asemenea acord, cererea de divorț este de competența Judecătorei Sectorului 5 al Municipiului București.

Să ne reamintim

Competența teritorială comportă următoarele forme:

- competența teritorială de drept comun (regula forum rei);
- competența teritorială alternativă și facultativă (alegerea între instanțele competente), dacă reclamantul poate să investească o altă instanță decât cea de drept comun;
- competența teritorială exclusivă sau excepțională, dacă reclamantul trebuie să investească instanța expres prevăzută de lege.

7.3. Rezumat

Competența teritorială este exclusivă în cererile referitoare la bunuri, în ipoteza în care din expresia legiuitorului rezultă că trebuie investită o anumită instanță, precum și în cererile referitoare la drepturi de care părțile nu pot să dispună.

Astfel:

- cererile referitoare la drepturile reale imobiliare se introduc numai la instanța în a cărei circumscripție este situat imobilul; când imobilul este situat în circumscripțiile mai multor instanțe, cererea se va face la instanța domiciliului sau reședinței pârâtului, dacă aceasta se află în vreuna dintre aceste circumscripții, iar în caz contrar, la oricare dintre instanțele în circumscripțiile cărora se află imobilul [art. 117 alin. (1) și (2) C. pr. civ.].

În situația în care cererea are ca obiect drepturi personale imobiliare, competența teritorială se determină în condițiile art. 113 pct. 3 5 C. pr. civ., iar dacă cererea nu se încadrează în niciuna din ipotezele reglementate la art. 113 pct. 3 5 C. pr. civ., competența teritorială aparține instanței stabilite la art. 107 C. pr. civ.

- în materie de moștenire, până la ieșirea din indiviziune, sunt de competența exclusivă a instanței celui din urmă domiciliu al defunctului:

1. cererile privitoare la validitatea sau executarea dispozițiilor testamentare;
2. cererile privitoare la moștenire și la sarcinile acesteia, precum și cele privitoare la pretențiile pe care moștenitorii le ar avea unul împotriva altuia;
3. cererile legatarilor sau ale creditorilor defunctului împotriva vreunuia dintre moștenitori sau împotriva executorului testamentar.

- cererile în materie de societate, până la sfârșitul lichidării sau, după caz, până la radierea societății, sunt de competența exclusivă a instanței în circumscripția căreia societatea își are sediul principal (art. 119 C. pr. civ.). Rezultă, pe de o parte, că textul este aplicabil indiferent că este vorba de o societate civilă, comercială, agricolă, deci atât societăților prevăzute în Codul civil, cu sau fără personalitate juridică, cât și societăților reglementate de Legea nr. 31/1990. Pe de altă parte, textul este aplicabil litigiilor dintre asociați ori dintre ei și societate, iar nu și litigiilor dintre asociați ori societate și terțele persoane, aceste din urmă categorii de litigii fiind de competența instanței de drept comun; tot instanța în circumscripția căreia societatea își are sediul principal este competentă să soluționeze cererea în materie de societate privind un bun imobil situat în raza teritorială a unei alte instanțe decât cea stabilită la art. 119 C. pr. civ.;

- cererile în materia insolvenței sau concordatului preventiv sunt de competența exclusivă a tribunalului în a cărui circumscripție își are sediul debitorul (art. 120 C. pr. civ.); acest text trebuie corelat cu prevederile Legii nr. 85/2014 referitoare la procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență.

- cererile formulate de un profesionist împotriva unui consumator pot fi introduse numai la instanța domiciliului consumatorului, dispozițiile art. 126 alin. (2) C. pr. civ. rămân aplicabile (art. 121 C. pr. civ.). Textul este aplicabil numai în cazul în care reclamant este profesionistul, iar pârât este consumatorul, deoarece, pentru ipoteza în care reclamant este consumatorul, competența teritorială se determină conform art. 113 alin. (1) pct. 8 C. pr. civ.;

- în materie de divorț, art. 915 C. pr. civ. reglementează o competență exclusivă; astfel, cererea de divorț este de competența judecătoriei în circumscripția căreia se află cea din urmă locuință comună a soților; dacă soții nu au avut o locuință comună sau dacă niciunul dintre soți nu mai locuiește în circumscripția judecătoriei în care se află cea din urmă locuință comună, judecătoria competentă este aceea în circumscripția căreia își are locuința pârâtul, iar când pârâtul nu are locuința

în țară și instanțele române sunt competente internațional, este competentă judecătoria în circumscripția căreia își are locuința reclamantul; dacă nici reclamantul și nici pârâtul nu au locuința în țară, părțile pot conveni să introducă cererea de divorț la orice judecătorie din România; în lipsa unui asemenea acord, cererea de divorț este de competența Judecătoriei Sectorului 5 al Municipiului București .

7.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Conflictul de competență ivit între:

- a) două judecătoria, se soluționează de tribunalul în circumscripția căruia funcționează acele judecătoria;
- b) o judecătorie și un tribunal arbitral se soluționează de către tribunalul în raza căruia se află judecătoria;
- c) două curți de apel, se soluționează de Înalta Curte de Casație și Justiție.

2. Competența teritorială este exclusivă în cazul:

- a) cererilor privitoare la imobile;
- b) cererilor privitoare la societăți;
- c) cererilor în materie de asigurări;

7.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

1. Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
2. Codul de procedură civilă, cu modificările și completările ulterioare.
3. Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.
4. Alte acte normative necesare, precum Legile justiției.

B. Doctrină

1. M. Fodor, Drept procesual civil, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
2. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi, M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbârcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
3. G. Boroș, M. Stancu, Drept procesual civil, Ed. Hamangiu, București, 2020;
4. I. Deleanu, Tratat de procedură civilă, vol I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
5. I. Leș, Tratat de drept procesual civil, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
6. E. Oprina (coordonator), G.C. Frențiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, Minispețe Vol. II, Drept procesual civil, Ed. Solomon, București, 2016.

C. Practică judiciară în materie civilă, pe site-ul juridice.ro, Legalis ș.a.

Capitolul 8

Incidente procedurale privitoare la competența instanței

8.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate incidentele procedurale referitoare la compunerea instanței.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

8.2. Conținut

Incidente procedurale privitoare la competența instanței. Legiuitorul reglementează la art. 129-147 C. pr. civ., sub denumirea „Incidente procedurale privitoare la competența instanței”: excepția de necompetență; conflictele de competență; strămutarea pricinilor; delegarea instanței; litispendența și conexitatea.

1. Excepția de necompetență este mijlocul procedural prin care se contestă, în cursul judecării, competența instanței sesizate de către reclamant. Așadar, indiferent dacă judecata se află în primă instanță sau într-o cale de atac, dar înainte de pronunțarea unei hotărâri, mijlocul procedural prin care poate fi invocată necompetența instanței la care procesul este pendent îl constituie excepția. Excepția de necompetență este o excepție de procedură ce se soluționează anterior administrării probelor și trebuie pusă în discuția contradictorie a părților.

Potrivit art. 132 alin. (1) C. pr. civ., când în fața instanței de judecată se pune în discuție competența acesteia, din oficiu sau la cererea părților, ea este obligată să stabilească instanța competentă ori, dacă este cazul, un alt organ cu activitate jurisdicțională competent. Rezultă că excepția de necompetență presupune că o anumită jurisdicție a fost sesizată, deoarece competența acesteia nu poate fi contestată înainte de a fi investită (sesizată).

2. Litispendența. Potrivit art. 138 alin. (1) C. pr. civ., nimeni nu poate fi chemat în judecată pentru aceeași cauză, același obiect și de aceeași parte, înaintea mai multor instanțe competente sau chiar înaintea aceleiași instanțe, prin cereri distincte. Textul reglementează ceea ce în doctrină, jurisprudență și în legislație se numește litispendență și care reprezintă o prefigurare a autorității lucrului judecat. Această situație procesuală se poate ivi în caz de competență teritorială alternativă sau în cazul în care reclamantul sesizează aceeași instanță, cu același litigiu, prin cereri distincte. Pentru a evita pronunțarea unor hotărâri contradictorii, legiuitorul reglementează posibilitatea invocării stării de litispendență pe cale de excepție.

Excepția litispendenței poate fi invocată de părți sau de instanță din oficiu în orice stare a procesului în fața instanțelor de fond [art. 138 alin. (2) C. pr. civ.], adică a primei instanțe și a instanței de apel, dar nu și în recurs.

3. Conexitatea. Pentru asigurarea unei bune judecări, în primă instanță este posibilă conexarea mai multor procese în care sunt aceleași părți sau chiar împreună cu alte părți și al căror obiect și cauză au între ele o strânsă legătură [art. 139 alin. (1) C. pr. civ.]. Excepția conexității poate fi invocată de părți sau din oficiu, cel mai târziu la primul termen de judecată înaintea instanței ulterior sesizate, care, prin încheiere, se va pronunța asupra excepției. Încheierea poate fi atacată numai odată cu fondul. Dosarul va fi trimis instanței mai întâi investite, în afară de cazul în care reclamantul și

pârâtul cer trimiterea lui la una dintre celelalte instanțe. Dacă instanțele sunt de grad diferit, conexarea dosarelor se va face la instanța superioară în grad. Dacă una dintre cereri (proces) este de competența exclusivă a unei instanțe, conexarea se va face la acea instanță, dispozițiile art. 99 alin. (2) fiind aplicabile, în sensul că, dacă printr o cerere unică de chemare în judecată au fost formulate mai multe capete principale de cerere întemeiate pe un titlu comun ori având aceeași cauză sau chiar cauze diferite, dar aflate în strânsă legătură, instanța competentă să le soluționeze se determină ținându se seama de acea pretenție care atrage competența unei instanțe de grad mai înalt [art. 139 alin. (2) (4) C. pr. civ.].

În orice stare a judecării, procesele conexe pot fi disjuncte și judecate separat, dacă instanța apreciază că numai unul dintre ele este în stare de judecată [art. 139 alin. (5) C. pr. civ.], însă instanța devenită competentă prin conexare va fi competentă și după disjungere .

4. Strămutarea proceselor. Prin strămutare se desemnează trecerea unui proces, pentru motivele expres și limitativ prevăzute de lege, de la instanța competentă, la o altă instanță de același grad.

Potrivit art. 140 alin. (1) C. pr. civ., strămutarea procesului poate fi cerută pentru motive de bănuială legitimă sau de siguranță publică.

Strămutarea pentru bănuială legitimă poate fi solicitată de către partea interesată, în orice fază a procesului (art. 141 C. pr. civ.). Bănuiala se consideră legitimă, potrivit art. 140 alin. (2) C. pr. civ., în cazurile în care există îndoială cu privire la imparțialitatea judecătorilor, din cauza circumstanțelor procesului, calității părților ori unor relații conflictuale locale .

Strămutarea pentru siguranță publică poate fi cerută numai de către procurorul general de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, în orice fază a procesului (art. 141 C. pr. civ.). Constituie motiv de siguranță publică împrejurările excepționale care presupun că judecata procesului la instanța competentă ar putea conduce la tulburarea ordinii publice [art. 140 alin. (3) C. pr. civ.].

Cererea de strămutare întemeiată pe motiv de bănuială legitimă este de competența curții de apel, dacă instanța de la care se cere strămutarea este o judecătorie sau un tribunal din circumscripția acesteia.

Cererea de strămutare întemeiată pe motive de siguranță publică este de competența Înaltei Curți de Casație și Justiție, care va înștiința de îndată instanța de la care se cere strămutarea despre depunerea cererii.

Strămutarea procesului nu poate fi cerută din nou, în afară de cazul în care noua cerere se întemeiază pe împrejurări necunoscute la data soluționării cererii anterioare sau ivite după soluționarea acesteia. Cererea de strămutare a cauzei introdusă cu nerespectarea acestor cerințe este inadmisibilă dacă pricina se află pe rolul aceleiași instanțe (art. 146 C. pr. civ.).

5. Delegarea instanței. Potrivit art. 147 C. pr. civ., când, din cauza unor împrejurări excepționale, instanța competentă este împiedicată un timp mai îndelungat să funcționeze, Înalta Curte de Casație și Justiție, la cererea părții interesate, va desemna o altă instanță de același grad să judece procesul.

6. Prorogarea competenței și formele acesteia. Potrivit doctrinei , „prorogarea competenței” înseamnă capacitatea instanței competente să soluționeze cererea cu care a fost investită și cereri care, în mod obișnuit, nu intră în competența sa . Prorogarea competenței nu semnifică „doar puterea unei jurisdicții de a judeca și un mijloc de apărare sau o cerere incidentală, ci, mai mult, capacitatea acesteia de a judeca o cerere principală, alta decât cea introductivă de instanță” .

În raport cu sursa prorogării sau cu temeiul în baza căruia intervine, proro-garea poate fi: legală, judecătorească și voluntară sau convențională.

6.1. Prorogarea legală. Prorogarea legală intervine în cazurile expres prevăzute de lege, și anume: art. 112 alin. (1), art. 123 și art. 139 C. pr. civ.

Astfel, în cazul pluralității de pârâți, reclamantul poate introduce cererea la instanța competentă pentru oricare dintre ei. Dacă printre pârâți sunt și obligați accesorii, cererea se introduce la instanța competentă pentru oricare dintre debitorii principali [art. 112 alin. (1) C. pr. civ.]. În această situație, prorogarea legală constă în faptul că instanța sesizată de reclamant devine competentă să judece litigiul și în raport cu pârâții care domiciliază în raza altor instanțe.

6.2. Prorogarea judecătorească. Această formă de prorogare este dispusă printr o hotărâre judecătorească, în situațiile anume prevăzute de lege, și are drept consecință soluționarea unei cereri de către o instanță care, în mod normal, nu ar fi competentă să o judece. Așa cum s a spus , prorogarea judecătorească este o varietate a prorogării legale, și nu o formă specifică de prorogare.

Cazurile în care instanța este îndreptățită să dispună prorogarea judecătorească sunt:

- a) delegarea instanței [art. 147 C. pr. civ.];
- b) când, din pricina abținerii sau recuzării, nu se poate alcătui completul de judecată [art. 50 alin. (2) și art. 52 alin. (1) C. pr. civ.];
- c) strămutarea proceselor [art. 140 146 C. pr. civ.];
- d) administrarea unei dovezi prin comisie rogatorie [art. 261 alin. (2) (5) C. pr. civ.];
- e) admiterea apelului sau recursului și trimiterea cauzei spre rejudecare la o altă instanță decât cea care a pronunțat hotărârea anulată sau casată, dar egală în grad cu aceasta [art. 480 alin. (3) teza a doua, art. 497 teza a doua și art. 498 alin. (2) teza a doua C. pr. civ.].

6.3. Prorogarea convențională sau voluntară. Această formă de prorogare intervine în temeiul acordului de voință al părților, în acele situații în care legiuitorul le permite să deroge de la regulile de competență pe care le stabilește. Având în vedere dispozițiile art. 126 și ale art. 129 C. pr. civ., putem spune că o atare înțelegere este posibilă doar în cazul competenței teritoriale reglementate prin norme de ordine privată și doar în acele procese referitoare la bunuri și la alte drepturi de care părțile pot să dispună.

Pentru a interveni o prorogare voluntară sau convențională a competenței, trebuie îndeplinite următoarele condiții:

- părțile să aibă capacitate procesuală de exercițiu ori să fie, după caz, reprezentate sau asistate în condițiile legii;
- consimțământul părților să fie liber și neviciat;
- convenția părților să fie expresă ;
- în convenție să se determine exact instanța aleasă sau să se menționeze criteriile de determinare a acesteia;
- instanța aleasă de părți să nu fie necompetentă absolut.

Un rezultat echivalent unei clauze atributive de competență teritorială poate fi obținut prin intermediul așa numitei alegeri de domiciliu, când părțile stabilesc competența în favoarea instanței de la domiciliul ales. Dacă alegerea s a făcut în favoarea pârâtului sau a ambelor părți, reclamantul trebuie să sesizeze instanța de la domiciliul ales. În situația în care alegerea s a făcut în favoarea reclamantului, el poate sesiza fie instanța de la domiciliul ales, fie instanța competentă teritorial potrivit legii.

Legiuitorul reglementează la art. 129 147 C. pr. civ., sub denumirea „Inci-dente procedurale privitoare la competența instanței”: excepția de necompetență; conflictele de competență; strămutarea pricinilor; delegarea instanței; litispendența și conexitatea.

8.3. Rezumat

Un rezultat echivalent unei clauze atributive de competență teritorială poate fi obținut prin intermediul așa-numitei alegeri de domiciliu, când părțile stabilesc competența în favoarea instanței de la domiciliul ales. Dacă alegerea s-a făcut în favoarea pârâtului sau a ambelor părți, reclamantul trebuie să sesizeze instanța de la domiciliul ales. În situația în care alegerea s-a făcut în favoarea reclamantului, el poate sesiza fie instanța de la domiciliul ales, fie instanța competentă teritorial potrivit legii.

8.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

- a. Încheierea dată asupra strămutării poate fi atacată prin căile de atac de reformare? Dar prin căile de atac de retractare?
- b. Dați exemple de cazuri în care instanța este îndreptățită să dispună prorogarea judecătorească.
- c. Ce înțelegeți prin chestiuni prejudiciale? Dați trei exemple de astfel de chestiuni.
- d. Prorogarea legală intervine în cazurile prevăzute la art. 123 C. pr. civ.? Dar în ceea ce privește chestiunile prejudiciale?

8.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

1. Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
2. Codul de procedură civilă, cu modificările și completările ulterioare.
3. Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.
4. Alte acte normative necesare, precum Legile justiției.

B. Doctrină

1. M. Fodor, Drept procesual civil, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
2. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi, M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbârcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
3. G. Boroș, M. Stancu, Drept procesual civil, Ed. Hamangiu, București, 2020;
4. I. Deleanu, Tratat de procedură civilă, vol I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
5. I. Leș, Tratat de drept procesual civil, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
6. E. Oprina (coordonator), G.C. Frențiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, Minispețe Vol. II, Drept procesual civil, Ed. Solomon, București, 2016.

C. Practică judiciară în materie civilă, pe site-ul juridice.ro, Legalis ș.a.

8.6. Temă de control: Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați „Formele sub care se manifestă rolul judecătorului în procesul civil”.

Capitolul 9

Actele de procedură și termenele procedurale

9.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate actele de procedură și termenele procedurale.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

9.2. Conținut

Spre deosebire de dreptul civil, unde se face distincție între operațiunea juridică (negotium iuris) și înscrisul care dovedește existența operațiunii juridice (instrumentum probationis), prin act de procedură se înțelege atât „operațiunea juridică”, cât și „actul scris” care o constată, act scris socotit el însuși o operațiune juridică .

Prin urmare, „actul de procedură este orice act (operațiune juridică sau înscris) făcut pentru declanșarea procesului, în cursul și în cadrul procesului civil, de către instanța judecătorească, părți și ceilalți participanți la proces, legat de activitatea procesuală a acestora” .

Datorită caracterului variabil al actelor de procedură, al faptului că fiecare act de procedură se face în condiții și termene diferite, vom menționa în continuare doar condițiile generale în care trebuie să fie efectuate acestea:

a) actele de procedură trebuie să îmbrace forma scrisă, „pentru că numai astfel se poate dovedi ușor existența lor și se poate asigura conservarea lor” .

b) din conținutul actelor de procedură trebuie să rezulte că au fost îndeplinite cerințele impuse de lege.

c) actele de procedură se întocmesc numai în limba română, chiar dacă legea permite ca părțile să se exprime în limba maternă sau, în cazul cetățenilor străini și apatrizilor, prin traducător [art. 18 C. pr. civ., art. 128 alin. (1) din Constituție, art. 14 alin. (5) din Legea nr. 304/2004] .

Pe lângă cerințele intrinseci, cererile adresate instanțelor judecătorești trebuie să îndeplinească și unele cerințe extrinseci, și anume:

cererile adresate instanțelor judecătorești se timbrează, dacă legea nu prevede altfel [art. 148 alin. (6) C. pr. civ.] ;

cererile adresate instanțelor judecătorești se vor face în atâtea exemplare câte sunt necesare pentru comunicare, în afară de cazurile în care părțile au un reprezentant comun sau partea figurează în mai multe calități juridice, când se face într un singur exemplar; în toate cazurile este necesar și un exemplar pentru instanță [art. 149 alin. (1) C. pr. civ.] ;

la fiecare exemplar al cererii se vor alătura copii de pe înscrisurile de care partea înțelege a se folosi în proces, copii certificate de parte pentru conformitate cu originalul, cu excepția cazului în care înscrisurile sunt redactate într o limbă străină, când ele se vor depune în copie certificată, însoțite de traducerea legalizată efectuată de un traducător autorizat sau, în lipsa acestuia,

de traducerea realizată de o persoană de încredere cunoscătoare a respectivei limbi, în condițiile legii speciale; dispozițiile art. 149 se aplică în mod corespunzător (art. 150 C. pr. civ.);

□ la cererea făcută prin mandatar se va alătura procura în original sau în copie legalizată; avocatul și consilierul juridic vor depune împuternicirea lor, potrivit legii, iar reprezentantul legal va alătura o copie legalizată de pe înscrisul doveditor al calității sale; reprezentanții persoanelor juridice de drept privat vor depune, în copie, un extras din registrul public în care este menționată împuternicirea lor, iar organul de conducere sau, după caz, reprezentantul desemnat al unei asociații, societăți ori altei entități fără personalitate juridică, înființată potrivit legii, va anexa, în copie legalizată, extrasul din actul care atestă dreptul său de reprezentare în justiție (art. 151 C. pr. civ.);

□ cererea de chemare în judecată sau pentru exercitarea unei căi de atac este valabilă făcută chiar dacă poartă o denumire greșită (art. 152 C. pr. civ.); ca atare, judecătorul trebuie să dea cererii calificarea juridică exactă, în funcție de conținutul său și nu în funcție de denumirea dată de parte; el este chemat să suplinească nepriceperea părții în expunerea pretențiilor sale, „să vadă dincolo de termenii folosiți de parte, să descopere care este obiectul cererii sale și, în consecință, să pronunțe o hotărâre legală și temeinică” ; textul art. 152 C. pr. civ. vizează doar sarcina judecătorului de a interpreta corect cererea cu care a fost investit, sub aspectul denumirii sale, iar nu și posibilitatea de a modifica respectiva cerere sub aspectul obiectului său; dar, în ipoteza în care cererea reclamantului este clar precizată, judecătorului nu i va fi permis să schimbe calificarea cererii în sensul în care aceasta ar fi admisibilă, întrucât nu acesta este scopul textului art. 152 C. pr. civ.

1. Clasificarea actelor de procedură

a) în raport de persoanele sau organele de la care emană sau după autorul actului, actele de procedură se clasifică în:

□ acte ale părților (cererea de chemare în judecată, întâmpinarea, cererea reconvențională, cererea de intervenție, cererea de probe, cererea de exercitare a unei căi de atac, cererea de punere în executare a unei hotărâri etc.);

□ acte ale instanței (încheierile, rezoluția de primire a cererii, hotărârea judecătorească, dispoziția de comunicare a unui act de procedură etc.);

□ acte ale organelor auxiliare justiției (dovezile de comunicare ale actelor de procedură, actele executorului judecătoresc, procesele verbale de luare a măsurilor asigurătorii etc.);

□ acte ale altor participanți la proces (raportul de expertiză, depoziția de martor, interogatoriul reprezentantului legal al părții, programul de administrare a probelor prin avocați sau consilieri juridici etc.);

b) în funcție de natura lor, actele de procedură pot fi:

□ judiciare, dacă se îndeplinesc în cadrul și în cursul procesului (luarea depoziției de martor, pronunțarea hotărârii, luarea interogatoriului, încuviințarea executării etc.);

□ extrajudiciare, dacă se îndeplinesc în cadrul procesului, dar nu în fața instanței de judecată (expertiza, actele de executare etc.) ;

c) după conținutul lor, actele de procedură se clasifică în:

□ acte de procedură care conțin o manifestare de voință (cererea de chemare în judecată, întâmpinarea, cererea reconvențională, renunțarea la judecată, renunțarea la dreptul subiectiv etc.);

□ acte de procedură care constată o operațiune procedurală (citația, somația etc.);

d) în funcție de modul de efectuare, actele de procedură se împart în:

□ acte scrise (cererea de chemare în judecată, încheierea de ședință, hotărârea judecătorească etc.)

□ acte orale sau verbale (susținerile părților, depozițiile de martori, citirea minutei etc.); astfel de acte se efectuează în fața instanței în mod verbal și se consemnează în scris, însă după consemnarea lor, suntem în prezența altor acte de procedură.

2. Sancționarea neregularității actului procedural. Nerespectarea formei procedurale, adică a condițiilor prevăzute de legiuitor pentru îndeplinirea actelor de procedură, poate atrage diferite sancțiuni, în funcție de natura normei juridice ignorate sau încălcate, însemnătatea formei protejate. Sancțiunile vizează toate actele de procedură, indiferent că este vorba de acte ale instanței, acte ale părților sau ale altor participanți la proces. Dintre sancțiunile care pot interveni ca urmare a nerespectării cerințelor referitoare la îndeplinirea actelor de procedură, menționăm: obligația de a reface sau de a completa actul ori chiar nulitatea actului, sancțiuni pecuniare (amendă civilă judiciară), obligația de a despăgubi partea vătămată, sancțiuni disciplinare sau chiar sancțiuni penale, dacă fapta constituie infracțiune.

2.1. Nulitatea actelor de procedură. Nulitatea este sancțiunea care lipsește total sau parțial de efecte actul de procedură efectuat cu nerespectarea cerințelor legale, de fond sau de formă [art. 174 alin. (1) C. pr. civ.] .

Nulitatea actului de procedură poate fi clasificată după mai multe criterii. Astfel:

a) în funcție de natura interesului ocrotit prin norma juridică încălcată sau după caracterul normelor juridice nerespectate la efectuarea actului de procedură ori potrivit cu finalitatea sancțiunii instituite de legiuitor, nulitatea se clasifică în: nulitate absolută și nulitate relativă.

b) după cum implică sau nu existența unei vătămări, legiuitorul face distincție între nulitatea condiționată și nulitatea necondiționată, cu observația că nulitatea condiționată de vătămare reprezintă regula în materie.

c) după cum există sau nu un text de lege care să prevadă în mod expres sancțiunea sau după izvorul ei, nulitatea este: expresă sau textuală ori explicită și virtuală sau implicită ori tacită.

d) după cum privesc forma exterioară sau forma intrinsecă a actului de procedură, distingem nulitatea extrinsecă de nulitatea intrinsecă.

e) după cum nulitatea intervine pentru nerespectarea condițiilor proprii unui act de procedură sau ca urmare a invalidării unui act de procedură anterior și față de care actul în cauză se află într-un raport de dependență funcțională, avem nulități proprii și nulități derivate.

f) în funcție de întinderea efectelor, nulitatea poate fi totală sau parțială.

2.2. Invocarea nulității. Efectele nulității. Mijloacele de invocare a nulității diferă în funcție de momentul în care are loc o atare invocare și de caracterul normelor încălcate sau nerespectate. Încălcarea formelor procedurale se invocă pe cale de excepție, dacă procesul se află în curs, iar dacă s-a pronunțat o hotărâre, prin intermediul căilor de atac, în condițiile legii. Dacă legea nu prevede altfel, nulitatea relativă trebuie invocată:

a) pentru neregularitățile săvârșite până la începerea judecătii, prin întâmpinare sau, dacă întâmpinarea nu este obligatorie, la primul termen de judecată;

b) pentru neregularitățile săvârșite în cursul judecătii, la termenul la care s-a săvârșit neregularitatea sau, dacă partea nu este prezentă, la termenul de judecată imediat următor și înainte de a pune concluzii pe fond [art. 178 alin. (3) C. pr. civ.], adică înainte de concluziile finale.

Efectele nulității se concretizează, în principal, în invalidarea actului de procedură, adică în lipsirea actului de procedură de efectele pe care i le dă legea. În acest sens, art. 179 alin. (1) C. pr. civ. prevede că actul de procedură nul sau anulabil este desființat, în tot sau în parte, de la data îndeplinirii lui. Nulitatea lipsește de efecte atât operațiunea juridică, cât și actul sau actele încheiate pentru constatarea acelei operațiuni.

Deși art. 179 alin. (3) C. pr. civ. stabilește că desființarea unui act de procedură atrage și desființarea actelor de procedură următoare, adică acestea nu au o existență de sine stătătoare, „nulitatea unui act de procedură poate antrena și nulitatea unor acte anterioare” .

Nulitatea nu afectează decât funcția procedurală a actului, astfel că, deși anulat, actul poate să producă alte efecte, întrucât el poate conține anumite constatări, declarații, manifestări de voință. De altfel, art. 179 alin. (4) C. pr. civ. prevede că nulitatea unui act de procedură nu împiedică faptul ca acesta să producă alte efecte juridice decât cele care decurg din natura lui proprie.

În fine, indiferent de natura nulității, aceasta nu mai produce niciun efect după rămânerea definitivă a hotărârii, afară de cazurile ce constituie motive pentru care pot fi exercitate căile extraordinare de atac de retractare.

3. Termenele procedurale

3.1. Noțiune și clasificare. În dreptul material, „termenul” este înțeles, de regulă, ca o dată fixă, o anu-mită zi în care trebuie să se întâmple un anumit fapt. Uneori, și în dreptul procesual cuvântul „termen” este folosit în acest sens. De pildă, termenul de judecată, termenul la care trebuie să se prezinte martorul. De regulă, în accepțiunea sa procesuală, conceptul „termen” evocă intervalul de timp înăuntrul căruia trebuie îndeplinite anumite acte de procedură sau, dimpotrivă, este oprită îndeplinirea altor acte de procedură . În esența sa, termenul nu este decât o condiție extrinsecă pentru validitatea anumitor acte de procedură, deci tot o formă de procedură . În acest sens, art. 180 alin. (1) C. pr. civ. prevede că termenele procedurale sunt stabilite de lege ori de instanță și reprezintă intervalul de timp în care poate fi îndeplinit un act de procedură sau în care este interzis să se îndeplinească un act de procedură.

Termenele procedurale sunt clasificate în doctrină în funcție de mai multe criterii. Astfel:

- a) potrivit cu sursa lor sau cu modul în care sunt stabilite, termenele sunt: legale, judecătorești, convenționale.
- b) în funcție de caracterul lor sau potrivit cu scopul lor , termenele sunt: imperative (peremptorii); prohibitive (dilatatorii).
- c) în funcție de sancțiunea nerespectării lor sau de efectul pe care îl produc, termenele procedurale pot fi grupate în: termene absolute; termene relative.
- d) după durata lor, termenele procedurale pot fi stabilite pe ore , pe zile , pe săptămâni , pe luni și pe ani , clasificare care rezultă și din art. 181 C. pr. civ.

3.2. Calculul termenelor procedurale. La art. 181 C. pr. civ., legiuitorul stabilește modul de calcul al termenelor procedurale pe ore, zile, săptămâni, luni și ani. Potrivit textului, termenele, în afară de cazul în care legea dispune altfel, se calculează după cum urmează:

1. când termenul se stabilește pe ore, acesta începe să curgă de la ora zero a zilei următoare ; termenul de 24 de ore se calculează la fel, astfel că el nu trebuie confundat cu termenul de o zi;
2. când termenul se socotește pe zile, nu intră în calcul ziua de la care începe să curgă termenul, nici ziua când acesta se împlinește; adică termenul pe zile se calculează pe zile libere, intrând în calcul și zilele nelucrătoare din cuprinsul termenului ;
3. când termenul se socotește pe săptămâni, luni sau ani, el se împlinește în ziua corespunzătoare din ultima săptămână ori lună sau din ultimul an; dacă ultima lună nu are o zi corespunzătoare celei în care termenul a început să curgă, termenul se împlinește în ultima zi a acestei luni .

Când ultima zi a unui termen cade într o zi nelucrătoare, termenul se prelungește până în prima zi lucrătoare care urmează [art. 181 alin. (2) C. pr. Civ.

Termenul care se socotește pe zile, săptămâni, luni sau ani se împlinește la ora 24,00 a ultimei zile în care se poate îndeplini actul de procedură. Cu toate acestea, dacă este vorba de un act ce trebuie depus la instanță sau într un alt loc, termenul se va împlini la ora la care activitatea încetează în acel loc în mod legal, dispozițiile art. 183 fiind aplicabile (art. 182 C. pr. civ.).

3.3. Durata termenelor de procedură. Orice termen de procedură are un punct de plecare și un punct de împlinire, între care se situează durata termenului .

- Punctul de plecare, adică momentul de la care începe să curgă termenul, este acela al comunicării actelor de procedură, dacă legea nu dispune altfel [art. 184 alin. (1) C. pr. civ.].

- Punctul de împlinire este acela în care efectele termenului de procedură se realizează, ceea ce înseamnă că actul de procedură, în vederea căruia a fost acordat termenul, nu mai poate fi efectuat (în cazul termenelor imperative) sau, dimpotrivă, se naște dreptul de a îndeplini un anumit act de procedură (în cazul termenelor prohibitive) .

De regulă, între punctul de plecare și punctul de împlinire, termenele procedurale curg continuu, fără posibilitatea de a fi întrerupte sau suspendate. Prin excepție, art. 184 C. pr. civ. stabilește, cu titlu general, unele cazuri de întrerupere a termenului de procedură. Astfel, termenul procedural nu începe să curgă, iar dacă a început să curgă mai înainte, se întrerupe față de cel lipsit de capacitate de exercițiu ori cu capacitate de exercițiu restrânsă, cât timp nu a fost desemnată o persoană care, după caz, să îl reprezinte sau să îl asiste [alin. (3)]. Termenul de procedură se întrerupe și un nou termen începe să curgă de la data noii comunicări în următoarele cazuri:

1. când a intervenit moartea uneia dintre părți, caz în care se face din nou o singură comunicare la ultimul domiciliu al părții decedate, pe numele moștenirii, fără să se arate numele și calitatea fiecărui moștenitor;

2. când a intervenit moartea reprezentantului părții, caz în care se face din nou o singură comunicare părții [alin. (4)].

4. Decăderea – sancțiune pentru nerespectarea termenelor procedurale. Nerespectarea termenelor procedurale poate să atragă, după caz, nulitatea, decăderea, perimarea sau alte sancțiuni, precum amenda judiciară, măsuri disciplinare etc. Potrivit art. 185 alin. (1) C. pr. civ., când un drept procedural trebuie exercitat într un anumit termen, nerespectarea acestuia atrage decăderea din exercitarea dreptului, în afară de cazul în care legea dispune altfel. Actul de procedură făcut peste termen este lovit de nulitate.

Prin urmare, decăderea este acea sancțiune procedurală care constă în pierderea unui drept procedural ce nu a fost exercitat în termenul legal, imperativ și absolut .

Sancțiunea decăderii intervine numai dacă sunt îndeplinite următoarele condiții:

- existența unui termen legal imperativ înăuntrul căruia trebuie exercitat dreptul procedural;

- neexercitarea dreptului procedural înăuntrul termenului prevăzut de lege;

- inexistența unei derogări exprese de la sancțiunea decăderii .

Decăderea intervine: când legiuitorul a stabilit un termen fix pentru îndeplinirea unui act de procedură sau pentru exercitarea unui drept și partea a lăsat să expire acel termen (de pildă, partea interesată nu a exercitat apelul sau o altă cale de atac în termenul prevăzut de lege); când legea a stabilit o anumită etapă sau un anumit moment procesual ori o anumită ordine pentru exercitarea dreptului sau îndeplinirea actului, iar partea nu a respectat această cerință (de pildă, probele nu au fost propuse prin cererea introductivă sau întâmpinare, necompetența de ordine privată nu a fost invocată prin întâmpinare).

Decăderea nu intervine dacă:

- există o dispoziție expresă a legii, în sensul că legea stabilește o altă sancțiune ori posibilitatea acoperirii decăderii ;
- partea interesată renunță la dreptul de a invoca decăderea ;
- privește pe una dintre părțile aflate într un raport de solidaritate sau indivizibilitate, iar cel puțin una dintre celelalte părți a efectuat actul de procedură în termen [art. 60 alin. (2) C. pr. civ.];
- partea interesată dovedește că întârzierea a fost determinată de motive temeinic justificate [art. 186 alin. (1) C. pr. civ.].

Întrucât decăderea nu operează de drept, ea trebuie invocată, apoi pronunțată de către instanță în urma verificării și constatării condițiilor menționate mai sus.

Principalul mijloc de invocare a decăderii este excepția, dacă procesul este în curs, excepție care se invocă în mod diferit, în funcție de caracterul normei încălcate. Dacă s a pronunțat o hotărâre, decăderea se invocă prin intermediul căilor de atac, în condițiile legii.

Decăderea are ca efect pierderea dreptului procesual, neexercitat în termenul legal imperativ, iar dacă actul de procedură a fost efectuat peste termen, el este lovit de nulitate [art. 185 alin. (1) C. pr. civ.], nulitate care este o consecință a decăderii. Decăderea lipsește de efecte actul de procedură în ceea ce privește funcția sa procedurală, însă eventualele manifestări de voință, declarații sau constatări de fapt cuprinse în act își vor produce efectele .

Decăderea nu operează în situația în care partea dovedește că întârzierea în efectuarea actului se datorează unor motive temeinic justificate.

5. Amenzi judiciare și despăgubiri . Părțile au obligația să îndeplinească actele de procedură în condițiile, ordinea și termenele stabilite de lege sau de judecător, să își probeze pretențiile și apărările, să contribuie la desfășurarea fără întârziere a procesului, urmărind, tot astfel, finalizarea acestuia [art. 10 alin. (1) C. pr. civ.]. De altfel, orice persoană este obligată, în condițiile legii, să sprijine realizarea justiției [art. 11 teza întâi C. pr. civ.]. Drepturile procesuale trebuie exercitate cu bună credință, potrivit scopului în vederea căruia au fost recunoscute de lege și fără a se încălca drepturile procesuale ale altei părți. Partea care își exercită drepturile procesuale în mod abuziv sau care nu își îndeplinește cu bună credință obligațiile procesuale răspunde pentru prejudiciile materiale și morale cauzate; ea va putea fi obligată, conform legii, și la plata unei amenzi judiciare [art. 12 C. pr. civ.]. Sancțiunile pecuniare pot fi aplicate părților, altor participanți la procesul civil, dar și terțelor persoane care săvârșesc abateri expres prevăzute de legea procesual civilă.

În aplicarea dispozițiilor menționate mai sus, art. 187 C. pr. civ. enumeră faptele care reprezintă încălcări ale obligațiilor referitoare la desfășurarea procesului și, totodată, stabilește sancțiunea ce poate fi aplicată autorului faptei:

1. cu amendă judiciară de la 100 lei la 1.000 lei:
 - a) introducerea, cu rea credință, a unor cereri principale, accesorii, adiționale sau incidentale, precum și pentru exercitarea unei căi de atac, vădit netemeinice;
 - b) formularea, cu rea credință, a unei cereri de recuzare sau de strămutare;
 - c) obținerea, cu rea credință, a citării prin publicitate a oricărei părți;
 - d) obținerea, cu rea credință, de către reclamantul căruia i s a respins cererea a unor măsuri asigurătorii prin care pârâțul a fost păgubit;
 - e) contestarea, cu rea credință, de către autorul ei a scrierii sau semnăturii unui înscris ori a autenticității unei înregistrări audio sau video;
 - f) refuzul părții de a se prezenta la ședința de informare cu privire la avan-tajele medierii, în situațiile în care a acceptat, potrivit legii.

Se poate observa că, în aceste cazuri, amenda judiciară este aplicabilă în principal părților.

Pe lângă sancțiunea amenzii judiciare, cel în cauză poate fi obligat la despăgubiri pentru amânarea procesului. În acest sens, art. 189 C. pr. civ. prevede că „cel care, cu intenție sau din culpă, a pricinuit amânarea judecării sau a executării silite, prin una din faptele prevăzute la art. 187 sau 188, la cererea părții interesate, va putea fi obligat de către instanța de judecată ori, după caz, de către președintele instanței de executare la plata unei despăgubiri pentru prejudiciul material sau moral cauzat prin amânare”.

Împotriva încheierii, cel obligat la amendă sau despăgubire va putea face numai cerere de reexaminare, solicitând, motivat, să se revină asupra amenzii ori despăgubirii sau să se dispună reducerea acesteia.

Să ne reamintim

Decăderea nu intervine dacă:

- există o dispoziție expresă a legii, în sensul că legea stabilește o altă sancțiune ori posibilitatea acoperirii decăderii ;
- partea interesată renunță la dreptul de a invoca decăderea ;
- privește pe una dintre părțile aflate într-un raport de solidaritate sau indivizibilitate, iar cel puțin una dintre celelalte părți a efectuat actul de procedură în termen [art. 60 alin. (2) C. pr. civ.];
- partea interesată dovedește că întârzierea a fost determinată de motive temeinic justificate [art. 186 alin. (1) C. pr. civ.].

9.3. Rezumat

Părțile au obligația să îndeplinească actele de procedură în condițiile, ordinea și termenele stabilite de lege sau de judecător, să își probeze pretențiile și apărările, să contribuie la desfășurarea fără întârziere a procesului, urmărind, tot astfel, finalizarea acestuia [art. 10 alin. (1) C. pr. civ.]. De altfel, orice persoană este obligată, în condițiile legii, să sprijine realizarea justiției [art. 11 teza întâi C. pr. civ.]. Drepturile procesuale trebuie exercitate cu bună-credință, potrivit scopului în vederea căruia au fost recunoscute de lege și fără a se încălca drepturile procesuale ale altei părți. Partea care își exercită drepturile procesuale în mod abuziv sau care nu își îndeplinește cu bună-credință obligațiile procesuale răspunde pentru prejudiciile materiale și morale cauzate; ea va putea fi obligată, conform legii, și la plata unei amenzi judiciare [art. 12 C. pr. civ.]. Sancțiunile pecuniare pot fi aplicate părților, altor participanți la procesul civil, dar și terțelor persoane care săvârșesc abateri expres prevăzute de legea procesual-civilă.

9.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Ce semnificație au noțiunile de „act de procedură”, „formă de procedură” și „formalitățile pentru întocmirea actelor de procedură”?
2. Care sunt cerințele extrinseci pe care trebuie să le îndeplinească cererile adresate instanțelor judecătorești?
3. Ce categorii de acte procedurale distingeți în funcție de conținutul lor?

9.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

1. Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
2. Codul de procedură civilă, cu modificările și completările ulterioare.
3. Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.
4. Alte acte normative necesare, precum Legile justiției.

B. Doctrină

1. M. Fodor, *Drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
2. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi, M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbărcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat, vol. I*, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
3. G. Boroș, M. Stancu, *Drept procesual civil*, Ed. Hamangiu, București, 2020;
4. I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă, vol I și II*, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
5. I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
6. E. Oprina (coordonator), G.C. Frențiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, *Minispețe Vol. II, Drept procesual civil*, Ed. Solomon, București, 2016.

C. Practică judiciară în materie civilă, pe site-ul juridice.ro, Legalis ș.a.

Capitolul 10

Sesizarea instanței de judecată: cererea de chemare în judecată; întâmpinarea; cererea reconvențională; fixarea primului termen de judecată.

10.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele despre sesizarea instanței de judecată: cererea de chemare în judecată; întâmpinarea; cererea reconvențională; fixarea primului termen de judecată.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

10.2. Conținut

1. Cererea de chemare în judecată este definită în doctrină ca fiind „actul de procedură prin care partea interesată se adresează instanței pentru a invoca aplicarea legii la un caz determinat, punând în mișcare acțiunea civilă”.

Potrivit art. 194 C. pr. civ., cererea de chemare în judecată va cuprinde:

- a) numele și prenumele, domiciliul sau reședința părților ori, pentru persoanele juridice, denumirea și sediul lor.

- b) numele, prenumele și calitatea celui care reprezintă partea în proces, iar în cazul reprezentării prin avocat, numele, prenumele acestuia și sediul profesional, precum și, dacă este cazul, adresa electronică;
- c) obiectul cererii și valoarea lui;
- d) arătarea motivelor de fapt și de drept pe care se întemeiază cererea;
- e) arătarea dovezilor pe care se sprijină fiecare capăt de cerere ;
- f) semnătura .

Cererea de chemare în judecată care nu cuprinde numele și prenumele sau, după caz, denumirea oricăreia dintre părți, obiectul cererii, motivele de fapt ale acesteia ori semnătura părții sau a reprezentantului acesteia este nulă, dispozițiile art. 200 fiind aplicabile [art. 196 alin. (1) C. pr. civ.].

Introducerea cererii de chemare în judecată produce anumite efecte juridice, atât pe planul dreptului procesual, cât și pe planul dreptului substanțial, și anume:

- a) investirea instanței cu soluționarea litigiului la care se referă;
- b) determinarea cadrului procesual cu privire la părți, la obiectul cererii (pretenția concretă) și la cauză (situația de fapt calificată juridic), limite în care trebuie să se pronunțe instanța de judecată ;
- c) în cazul competenței teritoriale alternative, exprimă voința reclamantului pentru una dintre instanțele deopotrivă competente, alegere asupra căreia reclamantul nu poate reveni, iar pârâtul nu poate solicita declinarea competenței;
- d) în cazurile anume prevăzute de lege, cererea cu caracter strict personal poate fi transmisă moștenitorilor, dacă a fost introdusă înainte de deces de către titularul ei;
- e) dreptul ce se urmărește a fi valorificat prin cerere devine un drept litigios și poate forma obiectul cesiunii ;
- f) operează punerea în întârziere a pârâtului, dacă nu a fost pus în întârziere prin notificare sau nu era de drept în întârziere (art. 1.522 C. civ.);
- g) întreruperea prescripției dreptului la acțiune, chiar dacă cererea a fost introdusă la un organ de jurisdicție incompetent sau chiar dacă este nulă pentru lipsă de formă , cu condiția ca cererea să fi fost introdusă înainte de împlinirea termenului de prescripție și să nu fie respinsă, anulată, perimată printr o hotărâre definitivă ori să nu se fi renunțat la ea [art. 2.537 pct. 2, art. 2.539 alin. (1) și (2) teza întâi C. civ.].

2. Întâmpinarea . În art. 205 alin. (1) C. pr. civ., legiuitorul definește întâmpinarea ca fiind actul de procedură prin care pârâtul se apără, în fapt și în drept, față de cererea de chemare în judecată.

Astfel, potrivit art. 205 alin. (2) C. pr. civ., întâmpinarea va cuprinde:

- a) numele și prenumele, codul numeric personal, domiciliul sau reședința pârâtului ori, pentru persoanele juridice, denumirea și sediul, precum și, după caz, codul unic de înregistrare sau codul de identificare fiscală, numărul de înmatriculare în registrul comerțului ori de înscriere în registrul persoanelor juridice și contul bancar,;
- b) excepțiile procesuale pe care pârâtul le invocă față de cererea reclamantului ;
- c) răspunsul la toate pretențiile și motivele de fapt și de drept ale cererii;
- d) dovezile cu care se apără împotriva fiecărui capăt de cerere, dispozițiile art. 194 lit. e) fiind aplicabile în mod corespunzător;
- e) semnătura.

Legiuitorul nu prevede în mod expres sancțiunea nulității pentru lipsa elementelor din cuprinsul întâmpinării, însă nulitatea poate fi și virtuală și nu numai expresă, astfel că această sancțiune poate interveni în temeiul art. 175 alin. (1) C. pr. civ., dacă, prin nerespectarea cerinței

legale, s a adus părții o vătămare care nu poate fi înlăturată decât prin desființarea actului de procedură. Totuși, lipsa unor elemente din întâmpinare (cum ar fi cele referitoare la probe, excepții) atrage sancțiunea decăderii.

Întâmpinarea poate fi formulată personal de către pârât ori prin reprezentant, caz în care va cuprinde datele de identificare ale acestuia și i se va alătura dovada calității de reprezentant.

Întâmpinarea se depune în scris.

Întâmpinarea nu se timbrează și trebuie depusă la dosar în termen de 25 de zile de la comunicarea cererii de chemare în judecată [art. 201 alin. (1) C. pr. civ.].

Potrivit art. 208 alin. (2) C. pr. civ., nedepunerea întâmpinării în termenul prevăzut de lege atrage decăderea pârâtului din dreptul de a mai propune probe și de a invoca excepții, în afara celor de ordine publică, dacă legea nu prevede altfel .

Întâmpinarea se comunică reclamantului, dacă legea nu prevede altfel [art. 206 alin. (1) C. pr. civ.]. Ca atare, dacă legea generală sau legea specială nu prevede altfel, comunicarea întâmpinării către reclamant este obligatorie. La această soluție se referă și art. 201 alin. (2) C. pr. civ.

În scopul îndeplinirii acestei obligații, întâmpinarea trebuie depusă la dosar în atâtea exemplare câte sunt necesare pentru comunicare, plus un exemplar pentru instanță; dispozițiile art. 149 alin. (1), (3) și (4) și ale art. 150 C. pr. civ. sunt aplicabile.

Dacă pârâtul nu a depus întâmpinare în numărul de exemplare necesar, instanța va putea să facă din oficiu copii de pe întâmpinare sau va putea pune în sarcina reclamantului îndeplinirea acestei obligații, în ambele cazuri pe cheltuiala pârâtului, întrucât el avea această obligație. În cazul în care întâmpinarea a fost depusă, potrivit legii, prin fax sau prin poștă electronică, grefierul de ședință este ținut să întocmească din oficiu copii de pe aceasta, pe cheltuiala pârâtului, dispozițiile art. 154 alin. (6) C. pr. civ. fiind aplicabile.

În mod excepțional, comunicarea întâmpinării nu este obligatorie, de pildă, întâmpinarea la cererea adițională nu se comunică reclamantului [art. 204 alin. (1) teza întâi C. pr. civ.], întâmpinarea la cererea de ordonanță de plată nu se comunică reclamantului [art. 1.019 alin. (4) C. pr. civ.].

3. Cererea reconvențională. Potrivit art. 209 alin. (1) C. pr. civ., dacă pârâtul are, în legătură cu cererea reclamantului, pretenții derivând din același raport juridic sau strâns legate de aceasta, poate să formuleze cerere reconvențională.

Cererea reconvențională are caracter facultativ, deoarece legiuitorul folosește sintagma „poate să formuleze”, astfel că pârâtul este liber să aprecieze dacă își valorifică pretențiile pe calea incidentală a cererii reconvenționale sau, dimpotrivă, pe calea unei cereri principale .

Cererea reconvențională se judecă odată cu cererea principală, dar dacă numai cererea principală este în stare de a fi judecată, instanța poate dispune judecarea separată a cererii reconvenționale [art. 210 alin. (2) C. pr. civ.]. Dacă reclamantul renunță la judecată sau la dreptul subiectiv dedus judecății ori dacă cererea principală este soluționată în temeiul unei excepții procesuale, cererea reconvențională va fi judecată ca o acțiune de sine stătătoare .

Să ne reamintim

Procesul civil începe prin înregistrarea cererii la instanță, în condițiile art. 199 C. pr. civ. . Ca atare, data înregistrării cererii de chemare în judecată, și nu data depunerii acesteia marchează începutul procesului, moment în raport cu care se determină legea de procedură aplicabilă cauzei. De asemenea, data începerii procesului nu coincide cu primul termen de

judecată, întrucât acesta din urmă reprezintă momentul de referință al judecării propriu zise, dacă părțile sunt legal citate, mai bine zis începutul cercetării procesului.

10.3. Rezumat

Cererea de chemare în judecată este definită în doctrină ca fiind „actul de procedură prin care partea interesată se adresează instanței pentru a invoca aplicarea legii la un caz determinat, punând în mișcare acțiunea civilă”.

Întâmpinarea. În art. 205 alin. (1) C. pr. civ., legiuitorul definește întâmpinarea ca fiind actul de procedură prin care pârâtul se apără, în fapt și în drept, față de cererea de chemare în judecată.
Cererea reconvențională. Potrivit art. 209 alin. (1) C. pr. civ., dacă pârâtul are, în legătură cu cererea reclamantului, pretenții derivând din același raport juridic sau strâns legate de aceasta, poate să formuleze cerere reconvențională.

10.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Dați exemple de situații expres prevăzute de lege în care sesizarea instanțelor judecătorești este condiționată de îndeplinirea unei proceduri prealabile.
2. Descrieți procedura de regularizare a cererii de chemare în judecată. Această procedură este obligatorie și în cazul incidentelor procedurale?
3. Care este sancțiunea aplicabilă pentru lipsa elementelor (mențiunilor) care trebuie să figureze, conform legii, în cererea introductivă de instanță?

10.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

1. Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
2. Codul de procedură civilă, cu modificările și completările ulterioare.
3. Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.
4. Alte acte normative necesare, precum Legile justiției.

B. Doctrină

1. M. Fodor, Drept procesual civil, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
2. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi, M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbârcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
3. G. Boroș, M. Stancu, Drept procesual civil, Ed. Hamangiu, București, 2020;
4. I. Deleanu, Tratat de procedură civilă, vol I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
5. I. Leș, Tratat de drept procesual civil, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
6. E. Oprina (coordonator), G.C. Frențiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, Minispețe Vol. II, Drept procesual civil, Ed. Solomon, București, 2016.

C. Practică judiciară în materie civilă, pe site-ul juridice.ro, Legalis ș.a.

Capitolul 11

Judecata. Cercetarea procesului; excepțiile procesuale; noțiuni generale despre probe.

11.1. Introducere

În cuprinsul acestui curs sunt prezentate cunoștințele generale referitoare la judecată, cercetarea procesului; excepțiile procesuale; noțiuni generale despre probe.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

11.2. Conținut

1. La primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate, judecătorul, după ascultarea părților, va estima durata necesară pentru cercetarea procesului, ținând cont de împrejurările cauzei, astfel încât procesul să fie soluționat într-un termen optim și previzibil. Durata astfel estimată va fi consemnată în încheiere, însă, judecătorul, pentru motive temeinice și cu ascultarea părților, va putea reconsidera durata cercetării procesului.

Pentru cercetarea procesului, judecătorul fixează termene scurte, chiar de la o zi la alta.

În cazul în care, în cursul procesului, reclamantul renunță la judecarea cererii de chemare în judecată ori la dreptul pretins, intervine învoiala părților sau sunt admise cereri care pun capăt în întregime procesului, fără a mai fi necesară dezbaterea asupra fondului în camera de consiliu sau în ședință publică, judecătorul se va pronunța asupra cauzei prin hotărâre (art. 243 C. pr. civ.).

Când judecătorul se socotește lămurit, prin încheiere, declară cercetarea procesului încheiată și poate fixa un alt termen pentru dezbaterea fondului, din oficiu sau la cererea părților.

Pentru dezbaterea fondului, judecătorul poate pune în vedere părților să redacteze note privind susținerile lor și să le depună la dosar cu cel puțin 5 zile înainte de termenul stabilit pentru dezbateri, fără a aduce atingere dreptului acestora de a formula concluzii orale (art. 244 C. pr. civ.).

Cercetarea procesului are loc atât în primă instanță, cât și în apel în fața judecătorului, în ședință publică, cu citarea părților, dacă legea nu prevede altfel (art. 17 și art. 240 C. pr. civ.).

2. Excepțiile procesuale. „Excepția procesuală este mijlocul prin care, în condițiile legii, partea interesată, procurorul sau instanța invocă, fără a pune în discuție fondul dreptului, neregularități procedurale privitoare la compunerea completului sau constituirea instanței, competența instanței ori la procedura de judecată sau lipsuri referitoare la dreptul la acțiune, urmărind, după caz, declinarea competenței, amânarea judecării, refacerea unor acte ori anularea, respingerea sau perimarea cererii”. Prin urmare, excepțiile procesuale prezintă următoarele caracteristici :

- a) excepțiile procesuale reprezintă, prin natura lor, mijloace de apărare, însă nu se confundă cu apărările de fond, nici chiar în ipoteza în care tind la respingerea sau anularea cererii;
- b) excepțiile procesuale, fiind o formă de manifestare a acțiunii, presupun existența unui proces în curs;
- c) excepțiile procesuale pot fi invocate de partea interesată, de procuror sau de instanță, în condițiile legii, adică ale art. 247 C. pr. civ.;
- d) excepțiile procesuale nu pun în discuție fondul dreptului;

- e) admiterea excepțiilor procesuale nu afectează, de regulă, dreptul dedus judecății;
- f) admiterea excepțiilor procesuale duce, în cazul excepțiilor dilatorii, la întârzierea judecății, iar în cazul excepțiilor peremptorii, la împiedicarea judecății ;
- g) hotărârea dată în urma admiterii excepției nu are, de regulă, autoritate de lucru judecat asupra fondului dreptului.

Excepțiile procesuale sunt clasificate în funcție de următoarele criterii:

- obiectul lor;
- caracterul normei încălcate;
- efectul pe care îl produc.

După obiectul lor, excepțiile procesuale se împart în excepții de procedură și excepții de fond, clasificare care rezultă, de altfel, atât din art. 245, cât și din art. 248 C. pr. civ.

După caracterul normei juridice încălcate, excepțiile procesuale se clasifică în excepții absolute și excepții relative.

După efectul pe care îl produc, excepțiile procesuale se clasifică în excepții dilatorii și excepții peremptorii.

Excepțiile procesuale pot fi invocate de către cel îndreptățit, în condiții diferite, după cum excepția este absolută sau relativă. Excepțiile absolute pot fi invocate de parte sau de instanță în orice stare a procesului, dacă prin lege nu se prevede altfel. Excepțiile relative pot fi invocate de partea care justifică un interes, cel mai târziu la primul termen de judecată după săvârșirea neregularității procedurale, în etapa cercetării procesului și înainte de a se pune concluzii în fond.

Cu toate acestea, părțile sunt obligate să invoce toate mijloacele de apărare și toate excepțiile procesuale de îndată ce le sunt cunoscute. În caz contrar, ele vor răspunde pentru pagubele pricinuite părții adverse, la cererea acesteia, în condițiile art. 189-191 C. pr. civ.

Potrivit art. 248 alin. (1) C. pr. civ., instanța se va pronunța mai întâi asupra excepțiilor de procedură, precum și asupra celor de fond care fac inutilă, în tot sau în parte, administrarea de probe ori, după caz, cercetarea în fond a cauzei.

3. Probele . Toate mijloacele pe care o persoană le poate întrebuița spre a dovedi și a stabili în justiție un drept al său ori faptele din care derivă un drept al său se numesc probe.

Printr-o enumerare aparent exhaustivă, legiuitorul stabilește, în art. 250, că dovada unui act juridic sau a unui fapt se poate face prin înscrisuri, martori, prezumții, mărturisirea uneia dintre părți, făcută din proprie inițiativă sau obținută la interogatoriu, prin expertiză, prin mijloacele materiale de probă, prin cercetarea la fața locului sau prin orice alte mijloace prevăzute de lege.

Subiectul probei este judecătorul, întrucât probele se administrează în proces pentru a-l convinge pe acesta de existența sau inexistența raportului juridic dedus judecății.

Obiect al probei îl constituie, așa cum rezultă din art. 250 C. pr. civ., actele juridice și faptele juridice în sens restrâns sau faptele juridice în sens larg, din care izvorăsc drepturile și obligațiile cu privire la care părțile sunt în litigiu, deci izvoarele dreptului ce pretind, și nu dreptul subiectiv invocat și nici elementele de drept care reprezintă temeiul dreptului invocat.

Sarcina probei constă în a ști care dintre cele trei personaje existente, de regulă, într-un proces civil (reclamantul, pârâtul și judecătorul) trebuie să caute și să aducă proba pretențiilor, aspect care se soluționează prin aplicarea regulii consacrate în art. 249 C. pr. civ., conform căruia „cel care face o susținere în cursul procesului trebuie să o dovedească”. Prin urmare, oricine evocă un drept, un fapt, trebuie să îl dovedească.

Dovezile nu pot fi folosite în dezlegarea pricinii decât dacă îndeplinesc cumulativ unele condiții, unele dintre acestea sunt reglementate în art. 255 C. pr. civ., iar celelalte condiții rezultă din

interpretarea altor dispoziții relative la probe. Prin urmare, cerințele de admisibilitate a probelor reținute anterior noilor reglementări se impun în continuare, astfel că, alături de cele două condiții prevăzute la art. 255 C. pr. civ. (legalitatea și concludența), probele trebuie să îndeplinească și condițiile de a fi verosimile și pertinente, neputându-se face abstracție de aceste din urmă cerințe.

Administrarea probelor se face în fața instanței de judecată sesizate, în ședință publică, dacă legea nu dispune altfel [art. 261 alin. (1) C. pr. civ.].

Rigorile principiului nemijlocirii sunt atenuate însă prin formula folosită în partea finală a alin. (1) al art. 261 C. pr. civ., „dacă legea nu dispune altfel”, precum și prin sintagma „cu excepția cazurilor în care legea stabilește altfel”, folosită în partea finală a art. 16 C. pr. civ.

Probele vor fi administrate înainte de începerea dezbaterilor asupra fondului, dar, în temeiul art. 391 C. pr. civ., instanța poate proceda la completarea ori refacerea unor probe, în cazul în care, din dezbateri, rezultă necesitatea acestei măsuri.

Să ne reamintim

După ce au fost încuviințate sau dispuse din oficiu de către instanță, probele se vor administra conform regulilor stabilite în Codul de procedură civilă, operațiune ce va avea loc în etapa cercetării procesului, cu posibilitatea refacerii sau completării unor probe în etapa dezbaterii în fond a pricinii, în cazul în care din dezbateri rezultă necesitatea acestei măsuri.

11.3. Rezumat

Judecata propriu zisă în primă instanță parcurge două etape: cercetarea procesului și dezbaterii în fond a procesului. Practic, cercetarea procesului începe la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate și se finalizează la momentul în care judecătorul se socotește lămurit și declară, prin încheiere, cererea procesului încheiată, fixând termen pentru dezbaterii fondului.

Totuși, așa cum rezultă din coroborarea art. 243 cu art. 237 alin. (1) teza finală C. pr. civ., etapa dezbaterilor lipsește în cazul în care, în cursul cercetării procesului, sunt admise cereri ori excepții care pun capăt în întregime procesului, fără a mai fi necesară dezbaterii asupra fondului.

În etapa de cercetare a procesului, se îndeplinesc, în condițiile legii, acte de procedură la cererea părților ori din oficiu, pentru pregătirea dezbaterii în fond a procesului, dacă este cazul [art. 237 alin. (1) C. pr. civ.]. În realizarea acestui scop, instanța:

1. va rezolva excepțiile ce se invocă ori pe care le poate ridica din oficiu;
2. va examina cererile de intervenție formulate de părți sau de terțe persoane, în condițiile legii;
3. va examina fiecare pretenție și apărare în parte, pe baza cererii de chemare în judecată, a întâmpinării, a răspunsului la întâmpinare și a explicațiilor părților, dacă este cazul;
4. va constata care dintre pretenții sunt recunoscute și care sunt contestate;
5. la cerere, va dispune, în condițiile legii, măsuri asigurătorii, măsuri pentru asigurarea dovezilor ori pentru constatarea unei situații de fapt, în cazul în care aceste măsuri nu au fost luate, în tot sau în parte, potrivit art. 203;
6. va lua act de renunțarea reclamantului, de achiesarea pârâului sau de tranzacția părților;
7. va încuviința probele solicitate de părți, pe care le găsește concludente, precum și pe cele pe care, din oficiu, le consideră necesare pentru judecarea procesului și le va administra în condițiile legii;

8. va decide în legătură cu orice alte cereri care se pot formula la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate;
9. va dispune ca părțile să prezinte dovada efectuării verificărilor în registrele de evidență ori publicitate prevăzute de Codul civil sau de legi speciale;
10. va îndeplini orice alt act de procedură necesar soluționării cauzei, inclusiv verificări în registrele prevăzute de legi speciale [art. 237 alin. (2) C. pr. civ.].

11.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Precizați subiectul, obiectul și sarcina probei.
2. Jurisprudența constituie obiect al probei? Dar legea?
3. Ce înțelegeți prin „înscris pe suport informatic” și prin „înscris în formă electronică”?

11.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

1. Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
2. Codul de procedură civilă, cu modificările și completările ulterioare.
3. Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.
4. Alte acte normative necesare, precum Legile justiției.

B. Doctrină

1. M. Fodor, Drept procesual civil, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
2. M Fodor, Probele în procesul civil, Ed. Universul Juridic, București, 2021;
3. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi, M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbârcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
4. G. Boroi, M. Stancu, Drept procesual civil, Ed. Hamangiu, București, 2020;
5. I. Deleanu, Tratat de procedură civilă, vol I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
6. I. Leș, Tratat de drept procesual civil, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
7. E. Oprina (coordonator), G.C. Frențiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, Minispețe Vol. II, Drept procesual civil, Ed. Solomon, București, 2016.

C. Practică judiciară în materie civilă, pe site-ul juridice.ro, Legalis ș.a.

Capitolul 12

Judecata. Mijloace de probă în procesul civil: Înscrierile.

12.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate judecata, mijloacele de probă în procesul civil, respectiv: înscrierile.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

12.2. Conținut

Dovada cu înscrisuri este reglementată în art. 265-308 C. pr. civ.

Art. 269 C. pr. civ. prevede că înscrisul autentic este înscrisul întocmit sau, după caz, primit și autentificat de o autoritate publică, de notarul public sau de către o altă persoană investită de stat cu autoritate publică, în forma și condițiile stabilite de lege. Autenticitatea înscrisului se referă la stabilirea identității părților, exprimarea consimțământului acestora cu privire la conținut, semnătura acestora și data înscrisului. Este, de asemenea, autentic orice alt înscris emis de către o autoritate publică și căruia legea îi conferă acest caracter.

- a) înscrisurile autentice se bucură de prezumția de autenticitate și validitate, prezumție care are drept efect inversarea sarcinii probei;
- b) înscrisurile autentice fac dovada până la înscrierea în fals cu privire la constatările personale ale agentului instrumentator ;
- c) înscrisurile autentice notariale care constată o creanță certă și lichidă au putere de titlu executoriu la data exigibilității acesteia, cu precizarea că, în lipsa înscrisului original, poate constitui titlu executoriu duplicatul sau copia legalizată de pe exemplarul din arhiva notarului public (art. 101 din Legea nr. 36/1995) .

Înscrisul sub semnătură privată este acela care poartă semnătura părților, indiferent de suportul său material. El nu este supus niciunei alte formalități, în afara excepțiilor anume prevăzute de lege (art. 272 C. pr. civ.). Ca atare, singura cerință pentru valabilitatea sau, după caz, pentru dovedirea actului juridic pe care îl constată un înscris sub semnătură privată este, în principiu, semnătura părților sau, în unele cazuri, chiar și numai semnătura uneia dintre ele.

Art. 267 C. pr. civ. recunoaște calitatea de mijloc de probă înscrisurilor în formă electronică și conține o normă de trimitere, prin care stabilește că aceste înscrisuri sunt supuse dispozițiilor legii speciale, adică ale Legii nr. 455/2001 privind semnătura electronică.

Registrele profesioniștilor sunt acele documente în care se consemnează operațiunile cu caracter patrimonial efectuate de către profesioniști și reprezintă principalul instrument de cunoaștere, gestiune și control al patrimoniului social, îndeplinind, totodată, și o funcție probatorie.

Înscrisurile recognitive sau reînnoitoare sunt înscrisurile întocmite în scopul recunoașterii existenței unui înscris primordial sau original, distrus ori pierdut sau care este în pericol de a dispărea, pentru a l înlocui, mai exact, pentru a procura creditorului un instrumentum probationis.

Legiuitorul asimilează înscrisurilor sub semnătură privată și înscrisurile la care se referă art. 289 C. pr. civ., înscrisuri frecvent utilizate, mai ales în raporturile dintre profesioniști, precum contractele încheiate pe formulare tipizate sau standardizate, facturile, tichetele, biletele și alte asemenea documente, imprimare sau neimprimare, telexuri, faxuri, telegrame etc.

Părțile vor depune înscrisurile pe care le posedă și cu ajutorul cărora intenționează să și dovedească pretențiile sau apărările odată cu cererea de chemare în judecată sau cu întâmpinarea ori în condițiile art. 254 alin. (2) (4) C. pr. civ. și ale art. 204 C. pr. civ. .

Art. 301 C. pr. civ. reglementează atitudinea pe care trebuie să o aibă cel căruia i se opune un înscris sub semnătură privată, dat fiind faptul că un astfel de înscris nu are putere doveditoare decât dacă este recunoscut expres sau tacit de către parte sau dacă este declarat veridic în urma verificării lui de către instanță.

Art. 304-308 C. pr. civ. reglementează procedura înscrierii în fals, procedură ce poate avea ca obiect, spre deosebire de verificarea de scripte, orice înscris folosit în proces .

S a apreciat în mod judicios că falsul poate fi cercetat de instanța civilă (în cazurile menționate mai sus) pe cale principală, recurgându se, în acest sens, la acțiunea în constatare, dacă sunt îndeplinite cerințele art. 111 C. pr. civ. de la 1865 (art. 35 C. pr. civ. actual) .

Să ne reamintim

Prin termenul „înscris” trebuie să înțelegem înscrisul constatator al actului sau faptului juridic, adică suportul material în care se consemnează datele despre un act sau fapt juridic ori forma sau aspectul formal al acestora, sens pentru care se folosește și expresia „instrumentum probationis” sau cuvântul instrumentum.

Privită în sens restrâns, forma actului juridic este guvernată de principiul consensualismului; Codul civil actual reiterează regula consensualismului și excepția formalismului.

12.3. Rezumat

Înscrisurile pot fi clasificate după mai multe criterii.

După cum înscrisurile s au întocmit cu intenția de a fi folosite ca mijloc de probă sau fără această intenție, deosebim înscrisurile preconstituite (cum ar fi înscrisurile autentice, sub semnătură privată, răboajele și orice bilete sau tichete emise pentru a dovedi o anumită situație) de înscrisurile nepreconstituite (din care fac parte registrele și hârtiile domestice, registrele profesioniștilor, mențiunile scrise de creditor pe titlul constatator al creanței sau pe chitanță).

După criteriul semnăturii, înscrisurile se împart în înscrisuri semnate (înscrisurile autentice, sub semnătură privată și, în principiu, scrisorile) și înscrisuri nesignate (registrele și hârtiile domestice, telexurile și diversele forme de listări).

Semnătura unui înscris face deplină credință, până la proba contrară, despre existența conștiințământului părții care l a semnat cu privire la conținutul acestuia; dacă semnătura aparține unui funcționar public, ea conferă autenticitate acelu înscris, în condițiile legii. Când semnătura este electronică, aceasta este valabilă dacă este reprodusă în condițiile stabilite de lege, adică dacă respectă cerințele stabilite prin art. 5 și urm. din Legea nr. 455/2001 privind semnătura electronică.

După efectul ori după obiectul lor, înscrisurile preconstituite semnate se subdivid în înscrisuri originare sau primordiale, înscrisuri recognitive (întocmite în scopul recunoașterii unui înscris primordial dispărut, pentru a l înlocui) și înscrisuri confirmative (întocmite pentru a confirma un act juridic anulabil, făcând să nu mai fie viciat).

După raportul dintre ele, înscrisurile se clasifică în înscrisuri originale, copii după înscrisurile originale ori reproduceri și duplicate.

În funcție de suportul ori de modalitatea de conservare și stocare, înscrisurile sunt înscrisuri pe suport de hârtie, pe suport informatic sau în formă electronică.

În fine, după subiectul de la care emană înscrisul, deosebim înscrisurile oficiale (eliberate de instituțiile sau autoritățile publice) de înscrisurile neoficiale (care reprezintă opera cetățenilor), distincție ce prezintă importanță sub aspectul că înscrisurile oficiale au un grad de credibilitate mare.

12.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Dați exemple de situații expres prevăzute de lege în care sesizarea instanțelor judecătorești este condiționată de îndeplinirea unei proceduri prealabile.

2. Descrieți procedura de regularizare a cererii de chemare în judecată. Această procedură este obligatorie și în cazul incidentelor procedurale?
3. Care este sancțiunea aplicabilă pentru lipsa elementelor (mențiunilor) care trebuie să figureze, conform legii, în cererea introductivă de instanță?

12.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

1. Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
2. Codul de procedură civilă, cu modificările și completările ulterioare.
3. Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.
4. Alte acte normative necesare, precum Legile justiției.

B. Doctrină

1. M. Fodor, Drept procesual civil, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
2. M. Fodor, Probele în procesul civil, Ed. Universul Juridic, București, 2021;
3. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi, M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbârcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
4. G. Boroș, M. Stancu, Drept procesual civil, Ed. Hamangiu, București, 2020;
5. I. Deleanu, Tratat de procedură civilă, vol I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
6. I. Leș, Tratat de drept procesual civil, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
7. E. Oprina (coordonator), G.C. Frențiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, Minispețe Vol. II, Drept procesual civil, Ed. Solomon, București, 2016.

C. Practică judiciară în materie civilă, pe site-ul juridice.ro, Legalis ș.a.

12.6. Temă de control: Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați „Verificarea și regularizarea cererii de chemare în judecată”.

Capitolul 13

Proba testimonială. Prezumțiile.

13.1. Introducere

Potrivit art. 327 C. pr. civ., prezumțiile sunt consecințele pe care legea sau judecătorul le trage dintr-un fapt cunoscut spre a stabili un fapt necunoscut. Ca atare, consecințele sau rezultatul la care ajunge legiuitorul sau judecătorul constituie prezumția.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

13.2. Conținut

Declarațiile martorilor sau proba testimonială reprezintă unul dintre cele mai vechi și mai des folosite mijloace de probă, care, fără să i se atribuie o valoare doveditoare superioară altor mijloace de probă, prezintă o importanță deosebită, mai ales că în numeroase litigii nu se pot administra alte probe. Această probă a fost larg răspândită în antichitate, datorită dificultăților de preconstituire a înscrisurilor. La romani, proba cu martori era admisă contra unui înscris, fiind privită ca dând siguranța cea mai mare. Multă vreme a dominat regula inadmisibilității probei printr-o singură declarație testimonială, *testis unus, testis nullus*, alături de care sclavii, minorii și adeseori femeile nu puteau depune mărturie, iar uneori, existența unui anumit patrimoniu era o condiție pentru a putea depune ca martori.

Proba cu martori este reglementată în art. 309-326 C. pr. civ., reglementare structurată pe cele trei operațiuni pe care le implică probațiunea judiciară, și anume admisibilitatea, administrarea și aprecierea probei cu martori.

Proba testimonială este permisă în toate cazurile în care legea nu dispune altfel. Însă, având în vedere că restricțiile impuse prin text se referă la actele juridice, înseamnă că faptele juridice stricto sensu pot fi probate cu martori, fără îngărări. Totuși, de la această regulă, sunt exceptate unele fapte naturale (nașterea, moartea), care, în principiu, nu pot fi probate prin declarațiile martorilor. Art. 99

C. civ. stabilește că nașterea, căsătoria și decesul se dovedesc prin actele de stare civilă întocmite în registrele de stare civilă, precum și prin certificatele de stare civilă eliberate pe baza acestora. Doar în mod excepțional dovada stării civile se poate face prin orice mijloc de probă, inclusiv prin martori, în circumstanțele prevăzute de art. 103 C. civ.

În ceea ce privește admisibilitatea probei testimoniale pentru dovedirea actelor juridice, art. 309 C. pr. civ. instituie unele reguli restrictive. Astfel, păstrând limita valorică de 250 lei până la care se poate face dovada cu martori a unui act juridic, legiuitorul stabilește că „niciun act juridic nu poate fi dovedit cu martori, dacă valoarea obiectului său este mai mare de 250 lei”. Prin urmare, dovada unui act juridic al cărui obiect are o valoare mai mare de 250 lei se va putea face prin orice mijloc de probă, mai puțin prin martori și prezumții, întrucât restricția se referă doar la imposibilitatea dovedirii actelor juridice cu martori, nu și la alte mijloace de probă, sintagma „nu se poate face decât sau prin act autentic, sau prin act sub semnătură privată” nemaifiind preluată prin noua reglementare.

De asemenea, proba testimonială este inadmisibilă dacă, pentru dovedirea unui act juridic, legea cere forma scrisă, în afară de cazurile în care:

1. partea s-a aflat în imposibilitatea materială sau morală de a și întocmi un înscris pentru dovedirea actului juridic;
2. există un început de dovadă scrisă, potrivit art. 310;
3. partea a pierdut înscrisul doveditor din pricina unui caz fortuit sau de forță majoră;
4. părțile convin, fie și tacit, să folosească această probă, însă numai privitor la drepturile de care ele pot să dispună;
5. actul juridic este atacat pentru fraudă, eroare, dol, violență ori este lovit de nulitate absolută pentru cauză ilicită sau imorală, după caz;
6. se cere lămurirea clauzelor actului juridic.

Proba cu martori nu se admite niciodată împotriva sau peste ceea ce cuprinde un înscris și nici despre ceea ce s-ar pretinde că s-ar fi zis înainte, în timpul sau în urma întocmirii lui, chiar dacă legea nu cere forma scrisă pentru dovedirea actului juridic respectiv, cu excepția cazurilor menționate mai sus și prevăzute de art. 309 alin. (4) C. pr. civ.

Art. 315 alin. (1) C. pr. civ. prevede expres și limitativ persoanele care nu pot fi ascultate ca martori, și anume: rudele și afinii până la gradul al treilea inclusiv; soțul, fostul soț, logodnicul ori concubinul; cei aflați în dușmănie sau în legături de interese cu vreuna dintre părți; persoanele care

beneficiază de tutelă specială; cei condamnați pentru mărturie mincinoasă. Cât privește primele trei categorii de persoane, interdicția este relativă, de vreme ce alin. (2) al art. 315 C. pr. civ. permite ca părțile să convină, expres sau tacit, să fie ascultate ca martori și aceste persoane. Convenția este tacită în situația în care partea interesată nu se opune la audierea martorilor părții adverse, deși este prezentă la termenul audierii. În privința persoanelor care beneficiază de tutelă specială și a celor condamnate pentru mărturie mincinoasă, interdicția este absolută și rezultă implicit din dispozițiile alin. (2) al art. 315 C. pr. civ., care nu includ și aceste categorii de persoane. Persoana care beneficiază de consiliere judiciară poate fi ascultată ca martor, însă instanța va ține seama, la aprecierea depoziției sale, de situația ei specială [art. 315 alin. (3) C. pr. civ.]. Copiii care nu au împlinit vârsta de 14 ani și cei care sunt lipsiți de discernământ în momentul audierii, fără a beneficia de consiliere judiciară sau tutelă specială, pot fi ascultați fără jurământ, însă instanța le va trage atenția să spună adevărul și va ține seama, la aprecierea depoziției lor, de situația lor specială [art. 320 C. pr. civ.].

Art. 317 C. pr. civ. prevede că sunt scutiți de a fi martori:

1. slujitorii cultelor, medicii, farmaciștii, avocații, notarii publici, executorii judecătorești, mediatorii, moașele și asistenții medicali și orice alți profesioniști cărora legea le impune să păstreze secretul de serviciu sau secretul profesional cu privire la faptele de care au luat cunoștință în cadrul serviciului ori în exercitarea profesiei lor, chiar și după încetarea activității lor;

2. judecătorii, procurorii și funcționarii publici, chiar și după încetarea funcției lor, asupra împrejurărilor secrete de care au cunoștință în această calitate;

3. cei care prin răspunsurile lor s-ar expune pe ei înșiși sau ar expune pe vreuna dintre persoanele arătate la art. 315 alin. (1) pct. 1 și 2 la o pedeapsă penală sau la disprețul public.

Prezumțiile sunt reglementate în art. 327-329 C. pr. civ., în cadrul subsecțiunii „Probele”, iar art. 250 C. pr. civ. prevede expres că dovada unui act juridic sau a unui fapt se poate face, printre altele, și prin „(...) prezumții (...)”. Rațiunea reglementării prezumțiilor ca mijloace de probă constă în necesitatea de a descoperi adevărul și în acele situații în care judecătorul nu are la dispoziție probe directe. Spre deosebire de celelalte mijloace de probă, prezumțiilor le este specific un dublu raționament făcut de legiuitor sau de judecător. Astfel, printr-un raționament, se induce din cunoașterea probelor directe (înscrisuri, depoziții de martori etc.) existența faptului vecin și conex cu faptul generator de drepturi, apoi, printr-un alt raționament, din cunoașterea faptului vecin și conex se deduce existența faptului principal, datorită conexității dintre acestea două. În cazul prezumțiilor legale, judecătorul nu trebuie să facă cel de-al doilea raționament, deoarece îi este impus de lege. De pildă, copilul născut sau conceput în timpul căsătoriei are ca tată pe soțul mamei [art. 414 alin. (1) C. civ.]. Din acest text, se observă că legiuitorul stabilește legătura de vecinătate și conexitate între cele două fapte, impunând concluzia că soțul mamei este tatăl copilului, concluzie desprinsă din dovedirea faptului vecin și conex al nașterii copilului în timpul căsătoriei. Însă prezumția de paternitate poate fi tăgăduită, dacă este cu neputință ca soțul mamei să fie tatăl copilului [art. 414 alin. (2) C. civ.].

Puterea de convingere a prezumțiilor depinde de gradul de apropiere ce există între faptul vecin și conex și faptul generator de drepturi, raport obiectiv ale cărui descoperire și înțeles depind de raționamentul judecătorului.

Art. 327-328 C. pr. civ. fac distincție între două categorii de prezumții: prezumții legale și prezumții judecătorești sau simple, după cum acestea sunt stabilite de lege sau sunt determinate de judecător ori după autorul lor. Însă, indiferent căreia categorii aparține, prezumția are la bază probabilitatea ca faptul necunoscut să fie adevărat, probabilitate dedusă din legătura acestui fapt cu faptul cunoscut, cu deosebirea că, în cazul prezumțiilor legale, probabilitatea este consacrată de lege în urma evaluării legiuitorului, pe când, în cazul prezumțiilor judiciare, probabilitatea este extrasă de judecător, în funcție de situația consacrată din speță.

Potrivit art. 328 alin. (1) C. pr. civ., prezumția legală scutește de dovadă pe acela în folosul căruia este stabilită în tot ceea ce privește faptele considerate de lege ca fiind dovedite. Cu toate acestea, partea căreia îi profită prezumția trebuie să dovedească faptul cunoscut vecin și conex, pe care se întemeiază

aceasta. Așadar, în anumite situații, legea scutește pe cineva să mai facă proba, deoarece presupune dinainte că cel ce se află în asemenea situații are dreptul de partea sa; ea prezumă deci faptele dinainte dovedite. De exemplu, dacă reclamantul se află în cazul unei prezumții legale, el nu trebuie să stabilească decât că se află în situația cerută de lege, pentru a putea invoca prezumția în favoarea sa, ori că adversarul se află în așa situație, încât prezumția există împotriva sa. Ca atare, beneficiarul prezumției nu este scutit de orice dovadă. El trebuie să dovedească faptul cunoscut pe care se întemeiază prezumția.

Prezumțiile legale nu pot exista decât în temeiul unui text de lege, text care este de strictă interpretare, nefiind susceptibil de a fi extins prin asemănare la alte cazuri neprevăzute. În general, legea stabilește prezumții legale în cazurile în care proba directă a faptelor este greu sau chiar imposibil de făcut și când situația prezumată este conformă, în marea majoritate a cazurilor, cu realitatea faptelor. De pildă, în art. 1.503 alin. (1) C. civ., legea a stabilit o prezumție de plată în favoarea debitorului căruia creditorul i-a înapoiat titlul, întrucât, în majoritatea cazurilor, creditorul nu consimte a remite înscrisul original constatator al creanței sale decât după ce este plătit. Se poate întâmpla ca situațiile prezumate de legiuitor să fie contrare realității, de aceea se permite adversarului să dovedească inexistența prezumției și să restabilească adevărul. În aceste situații, se spune că prezumția admite dovada contrară sau că este adevărată numai până la proba contrară. Art. 328 alin. (2) C. pr. civ. stabilește că prezumția legală poate fi înlăturată prin proba contrară, dacă legea nu dispune altfel. Prin urmare, prezumțiile stabilite de legiuitor sunt, în principiu, prezumții legale relative sau *iuris tantum* și pot fi combătute prin proba contrară. Proba contrară poate fi făcută, dacă legea nu prevede altfel, prin orice mijloc de dovadă. În mod excepțional, dacă legea dispune altfel, înlăturarea prezumției nu este posibilă și, ca urmare, nu se va încuviința nici administrarea dovezii contrare. În această ipoteză, prezumția este absolută sau *iuris et de iure*.

În cazul prezumțiilor judiciare sau simple, adică a prezumțiilor lăsate la luminile și înțelepciunea judecătorului, art. 329 C. pr. civ. prevede că judecătorul se poate întemeia pe ele numai dacă au greutatea și puterea de a naște probabilitatea faptului pretins; ele însă pot fi primite numai în cazurile în care legea admite dovada cu martori. Aceste prezumții se pot întemeia pe probe directe sau indirecte, precum și pe concluziile trase din anumite situații, pe puterea de judecată și experiența judecătorului, permițând acestuia să aprecieze dacă faptul ce formează obiectul procesului există sau nu.

Cerința ca „prezumția să aibă greutatea și puterea de a naște probabilitatea faptului pretins” vizează temeinicia raționamentului logico-judiciar, id est concluzia pe care judecătorul o trage pornind de la un fapt conex să fie logică și convingătoare, de unde rezultă că nu orice fapt poate constitui o premisă a unei prezumții.

A doua cerință de admisibilitate a prezumțiilor judiciare, „să fie admisibilă dovada cu martori”, este impusă de legiuitor pentru a nu se eluda indirect interdicțiile instituite la art. 309 C. pr. civ., precum și dispozițiile cu caracter particular referitoare la inadmisibilitatea probei testimoniale [de exemplu, art. 2.272 C. civ., art. 2.200 alin. (1) C. civ., art. 2.104 C. civ.].

De asemenea, prezumțiile judiciare sunt permise în toate cazurile în care faptul generator de drepturi este un fapt material, în cazurile în care actul juridic ce trebuie dovedit are un obiect a cărui valoare nu depășește suma de 250 lei, deoarece interdicția probei testimoniale nu se referă la aceste situații, precum și în cazurile în care proba actului juridic al părților se face de către terți.

În fine, prezumțiile judiciare sunt admisibile în situațiile în care se urmărește a se face dovada contra unui profesionist a oricărui act juridic, indiferent de valoarea acestuia, întrucât, în această ipoteză, este admisibilă proba cu martori, dacă actul juridic a fost făcut de profesionist în exercițiul activității sale profesionale, în afară de cazul în care legea specială cere proba scrisă [art. 309 alin. (2) teza a doua C. pr. civ.]. Dacă profesionistul dorește să facă proba actului juridic contra unui neprofesionist, prezumțiile judiciare nu sunt admisibile dacă valoarea obiectului actului este mai mare de 250 lei, deoarece, în acest caz, se revine la regula din art. 309 alin. (2) teza întâi C. pr. civ.

Să ne reamintim

Proba cu martori este reglementată în art. 309-326 C. pr. civ., reglementare structurată pe cele trei operațiuni pe care le implică probațiunea judiciară, și anume admisibilitatea, administrarea și aprecierea probei cu martori. Potrivit art. 327 C. pr. civ., prezumțiile sunt consecințele pe care legea sau judecătorul le trage dintr-un fapt cunoscut spre a stabili un fapt necunoscut.

13.3. Rezumat

Art. 327-328 C. pr. civ. fac distincție între două categorii de prezumții: prezumții legale și prezumții judecătorești sau simple, după cum acestea sunt stabilite de lege sau sunt determinate de judecător ori după autorul lor.

Nu pot fi ascultați ca martori: rudele și afinii până la gradul al treilea inclusiv; soțul, fostul soț, logodnicul ori concubinul; cei aflați în dușmănie sau în legături de interese cu vreuna dintre părți; persoanele care beneficiază de tutelă specială; cei condamnați pentru mărturie mincinoasă

13.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Obiect al probei îl constituie:

- faptele juridice în sens larg și legea;
- dreptul internațional cutumiar;
- actele juridice, faptele juridice în sens restrâns, dreptul străin, dreptul internațional cutumiar, textele care nu sunt publicate în Monitorul Oficial al României sau într-o altă modalitate anume prevăzută de lege.

2. Sarcina probei revine:

- celui care face o susținere în cursul procesului;
- judecătorului;
- angajatorului, în conflictele de muncă.

3. Nu pot fi audiate ca martori:

- rudele și afinii până la gradul al patrulea inclusiv;
- persoanele puse sub tutelă specială;
- cei aflați în dușmănie cu vreuna dintre părți, afară de cazul în care părțile convin (expres sau tacit) altfel;
- persoanele care beneficiază de consiliere judiciară.

13.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

- Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
- Codul de procedură civilă, cu modificările și completările ulterioare.
- Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.
- Alte acte normative necesare, precum Legile justiției.

B. Doctrină

- M. Fodor, *Drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
- M. Fodor, *Probele în procesul civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2021;

3. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi, M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbârcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
 4. G. Boroi, M. Stancu, Drept procesual civil, Ed. Hamangiu, București, 2020;
 5. I. Deleanu, Tratat de procedură civilă, vol I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
 6. I. Leș, Tratat de drept procesual civil, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
 7. E. Oprina (coordonator), G.C. Frențiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, Minispețe Vol. II, Drept procesual civil, Ed. Solomon, București, 2016.
- C. Practică judiciară în materie civilă**, pe site-ul juridice.ro, Legalis ș.a.

Capitolul 14

Expertiza. Cercetarea la fața locului. Mijloace materiale de probă

14.1. Introducere

În cuprinsul acestui curs sunt prezentate cunoștințele referitoare la expertiză, cercetarea la fața locului și la mijloace materiale de probă.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

14.2. Conținut

Expertiza judiciară poate fi definită ca fiind activitatea de cercetare a unor fapte sau împrejurări ale cauzei, ce necesită cunoștințe de specialitate, activitate desfășurată de un expert sau, în cazurile prevăzute de lege, de un specialist dintr-un anumit domeniu, desemnat de instanță la cererea părților ori din oficiu și ale cărei constatări și concluzii sunt redată în raportul de expertiză. Ca atare, raportul de expertiză este relatarea făcută de expert în scris sau, uneori, oral sau și oral, în care acesta expune constatările și concluziile sale privind faptele sau împrejurările a căror lămurire a fost solicitată; mijlocul de probă este raportul de expertiză, și nu expertiza.

Expertiza este reglementată în art. 330-340 C. pr. civ., care reprezintă dreptul comun în materie. La aceste dispoziții se adaugă legile speciale, care reglementează diferitele feluri de expertiză, cum ar fi expertiza tehnică, expertiza contabilă, expertiza medico-legală, expertiza sanitaro-veterinară, expertiza criminalistică, expertiza metalelor prețioase etc.

Dacă experții pot să își exprime de îndată opinia asupra problemei sau împrejurării de fapt a cărei lămurire o solicită instanța, ei vor fi ascultați chiar în ședință, iar părerea lor se va consemna într-un proces verbal, cu respectarea dispozițiilor art. 323 C. pr. civ. referitoare la consemnarea declarațiilor martorilor (art. 334 C. pr. civ.).

În urma efectuării expertizei, expertul întocmește un raport de expertiză, prin care dă posibilitatea instanței să verifice felul în care el și a îndeplinit sarcina și modul cum a ajuns la concluziile sale. Potrivit art. 336 alin. (1) C. pr. civ., constatările și concluziile motivate ale expertului sau ale laboratorului ori ale institutului specializat căruia i s-a cerut efectuarea expertizei

vor fi consemnate într-un raport scris, care va fi depus cu cel puțin 10 zile înainte de termenul fixat pentru judecată sau în termenul mai scurt stabilit de instanță în cazurile urgente.

Puterea doveditoare a raportului de expertiză, ca, de altfel, și a celorlalte mijloace de probă, este lăsată la libera apreciere a instanței de judecată.

Mijloacele materiale de probă Potrivit art. 341 alin. (1) C. pr. civ., sunt mijloace materiale de probă lucrurile care prin însușirile lor ori semnele sau urmele pe care le păstrează servesc la stabilirea unui fapt care poate duce la soluționarea procesului. De exemplu, pot fi probe materiale: un lucru vândut cu vicii ascunse, un lucru dat în locațiune și restituit în stare de degradare din cauza unei folosințe anormale, urmele unei servituți de trecere exercitată nelegal, poziția unei mașini în cazul unui accident. Înscrierile, probe scrise prin conținutul lor, pot fi și probe materiale, atunci când trebuie dovedită starea materială a înscrisului, măsura în care a fost degradat, cerneala cu care a fost scris, hârtia pe care s-a scris, unele adăugiri sau ștersături, locul în care se află. Înscrierile depuse pentru verificarea de scripte sunt probe materiale.

Art. 341 alin. (2) C. pr. civ. prevede că sunt, de asemenea, mijloace materiale de probă și fotografiile, fotocopiile, filmele, discurile, benzile de înregistrare a sunetului, precum și alte asemenea mijloace tehnice, dacă nu au fost obținute prin încălcarea legii ori a bunelor moravuri. Desigur, și în cazul acestor mijloace materiale de probă trebuie îndeplinită cerința ca ele să servească la stabilirea unui fapt care poate duce la soluționarea procesului.

Cercetarea la fața locului. Cercetarea la fața locului, denumită și descindere locală sau anchetă judecătorească, este enumerată la art. 250 C. pr. civ. printre mijloacele de probă, iar procedura de desfășurare a cercetării este reglementată în art. 345-347 C. pr. civ.

În realitate, cercetarea la fața locului nu reprezintă un mijloc de probă, ci este un act procedural prin care instanța constată nemijlocit starea unor lucruri, situația acestora, locul așezării lor sau alte împrejurări de fapt ce au legătură cu obiectul pretenției deduse judecătii. Mijlocul de probă îl constituie lucrul sau bunurile cercetate, și nu cercetarea făcută de instanță la fața locului și nici procesul verbal în care se consemnează rezultatul cercetării. Așa cum, în cazul unui bun adus în instanță, ceea ce constituie mijlocul de probă – proba materială – este însuși lucrul respectiv, și nu cercetarea lui în instanță, tot astfel, în cazul descinderii la fața locului, mijlocul de dovadă este lucrul cercetat prin deplasarea instanței la locul așezării sale, și nu cercetarea însăși a aceluia lucru.

Despre cele constatate și măsurile luate la fața locului, instanța va întocmi un proces verbal, în care se vor consemna și susținerile sau obiecțiunile părților. Procesul verbal va avea un cuprins asemănător cu acela al unei încheieri de ședință, întrucât cercetarea la fața locului este o ședință de judecată desfășurată în afara sediului instanței. Procesul verbal va fi semnat de către cei prezenți (art. 347 C. pr. civ.).

Să ne reamintim

Puterea doveditoare a raportului de expertiză, ca, de altfel, și a celorlalte mijloace de probă, este lăsată la libera apreciere a instanței de judecată.

14.3. Rezumat

- mențiunile privind constatările de fapt ale experților (data întocmirii raportului, relatarea cercetărilor făcute în prezența părților, susținerile părților făcute în prezența expertului) fac dovada până la înscrierea în fals; pentru combaterea acestor mențiuni, este necesară înscrierea în fals;

- celelalte mențiuni (răspunsurile expertului la întrebările ce i-au fost puse și concluziile expertizei) nu leagă instanța, ele putând fi combătute prin celelalte probe de la dosar; în același timp, nu poate fi atribuită expertului o părere pe care nu a emis-o sau alte constatări decât cele făcute.

14.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Raportul de expertiză are o forță probantă superioară celorlalte mijloace de probă?
2. Între mărturie și mărturisire există vreo deosebire?
3. Care sunt felurile mărturisirii?

14.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

1. Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
2. Codul de procedură civilă, cu modificările și completările ulterioare.
3. Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.
4. Alte acte normative necesare, precum Legile justiției.

B. Doctrină

1. M. Fodor, Drept procesual civil, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
2. M. Fodor, Probele în procesul civil, Ed. Universul Juridic, București, 2021;
3. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi, M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbărcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
4. G. Boroș, M. Stancu, Drept procesual civil, Ed. Hamangiu, București, 2020;
5. I. Deleanu, Tratat de procedură civilă, vol I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
6. I. Leș, Tratat de drept procesual civil, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
7. E. Oprina (coordonator), G.C. Frențiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, Minispețe Vol. II, Drept procesual civil, Ed. Solomon, București, 2016.

C. Practică judiciară în materie civilă, pe site-ul juridice.ro, Legis și a.

DREPT PROCESUAL CIVIL 2

Cursul 1.

Etapa deliberării și pronunțării hotărârii. Hotărârea judecătorească: noțiune, întocmire, comunicare, efecte; categorii de hotărâri; îndreptarea, lămurirea și completarea hotărârii, executarea provizorie; cheltuieli de judecată

1.1. Digitalizarea și efectele acesteia asupra desfășurării în termen optim și previzibil a procesului civil

1.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la etapa deliberării și pronunțării hotărârii, hotărârea judecătorească: noțiune, întocmire, comunicare, efecte; categorii de hotărâri; îndreptarea, lămurirea și completarea hotărârii, executarea provizorie; cheltuieli de judecată; digitalizarea și efectele acesteia asupra desfășurării în termen optim și previzibil a procesului civil.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

1.2. Conținut

Etapa deliberării și pronunțării hotărârii urmează etapei dezbaterilor, fiind ultima etapă a fazei judecătorești, în cadrul căreia judecătorii stabilesc soluția ce o vor pronunța asupra litigiului dintre părți.

Potrivit art. 395 alin. (1) C. pr. civ., după închiderea dezbaterilor, completul de judecată deliberază în secret asupra hotărârii ce urmează să pronunțe. Rezultă că deliberarea asupra soluției trebuie să se facă în secret, cerință care, în caz de nerespectare, atrage nulitatea hotărârii, în condițiile art. 175 alin. (1) C. pr. civ. .

La deliberare iau parte numai membrii completului în fața cărora au avut loc dezbaterile [art. 395 alin. (2) teza întâi C. pr. civ.]. Acest text consacră, de fapt, principiul conform căruia „judecătorii deliberării sunt, sub pedeapsa nulității, judecătorii dezbaterii” . De altfel, art. 488 alin. (1) pct. 2 C. pr. civ. prevede că se poate cere casarea hotărârii pronunțate de alt judecător decât cel care a luat parte la dezbaterile în fond a procesului sau de un alt complet de judecată decât cel stabilit aleatoriu pentru soluționarea cauzei ori a cărui compunere a fost schimbată, cu încălcarea legii.

În cazul amânării pronunțării hotărârii, președintele completului, odată cu anunțarea termenului la care a fost amânată pronunțarea, poate stabili că pronunțarea hotărârii (care, de regulă, se face în ședință publică, conform art. 402 C. pr. civ.) se va face prin punerea soluției la dispoziția părților prin mijlocirea grefei instanței [art. 396 alin. (2) C. pr. civ.].

Instanța este obligată să se pronunțe asupra tuturor cererilor deduse judecătorești, neputând acorda mai mult sau altceva decât s-a cerut, afară de cazul în care legea prevede altfel [art. 397 alin. (1) C. pr. civ.].

După ce a fost luată hotărârea, se va întocmi de îndată o minută care va cuprinde soluția și în care se va arăta, când este cazul, opinia separată a judecătorilor aflați în minoritate. Minuta cuprinde, în esență, soluția dată asupra excepțiilor procesuale unite cu fondul, soluția de admitere ori de respingere a cererii de chemare în judecată, precum și a cererilor incidentale și accesorii deduse judecătorești. Pe baza minutei, se va redacta, ulterior, dispozitivul hotărârii, minuta reprezentând de fapt dispozitivul pe scurt al hotărârii.

Soluțiile ce pot fi pronunțate în urma deliberării sunt:

- admiterea cererii de chemare în judecată, așa cum a fost formulată, în ipoteza în care pretențiile reclamantului s-au dovedit a fi întemeiate;
- admiterea în parte a cererii introductive, în situația în care reclamantul și a dovedit doar o parte dintre pretențiile sale;

- respingerea cererii de chemare în judecată ca nefondată, dacă din probele administrate rezultă că pretențiile reclamantului nu sunt întemeiate; cererea poate fi respinsă ca nesusținută în materia divorțului;
- perimarea cererii, în ipoteza în care aceasta a fost lăsată în nelucrare din vina reclamantului, în tot timpul prevăzut de lege;
- anularea cererii, respingerea ei ca inadmisibilă, ca prematură, pentru lipsa calității procesuale, ca lipsită de interes, ca existând autoritate de lucru judecat etc., dacă se admite o excepție peremptorie sau dirimantă;
- închiderea dosarului.

Hotărârea judecătorească este actul final și de dispoziție al instanței de judecată, act cu caracter jurisdicțional, prin care se soluționează litigiul dintre părți.

- O primă clasificare a hotărârilor judecătorești este făcută la art. 424 C. pr. civ. în sentințe, decizii și încheieri.

- În funcție de durata acțiunii lor, hotărârile judecătorești sunt clasificate în doctrină în hotărâri propriu zise și hotărâri provizorii .

- Din punct de vedere al conținutului lor, hotărârile se împart în hotărâri integrale, care soluționează în întregime procesul și dezinvestesc instanța de întregul dosar, și hotărâri parțiale, care se pronunță la cererea reclamantului, în ipoteza în care pârâțul recunoaște o parte din pretențiile deduse judecătii [art. 436 și art. 437 C. pr. civ.] .

- În funcție de posibilitatea de a fi sau nu atacate cu apel sau cu recurs, hotărârile se împart în hotărâri nedefinitive și hotărâri definitive.

- După cum pot fi puse sau nu în executare, hotărârile se împart în hotărâri executorii și hotărâri neexecutorii .

Hotărârea se redactează de judecătorul care a soluționat procesul. Când în compunerea completului de judecată intră și asistenți judiciari sau magistrați asistenți , președintele completului îl va putea desemna pe unul dintre aceștia să redacteze hotărârea [art. 426 alin. (1) C. pr. civ.]. Dacă instanța a fost alcătuită din mai mulți judecători, președintele completului va desemna pe unul dintre aceștia cu redactarea hotărârii, însă hotărârea reprezintă, prin semnare, opera întregului complet.

Hotărârea se va redacta și se va semna în cel mult 30 de zile de la pronunțare, urmând ca, în cazuri temeinic motivate, acest termen să fie prelungit cu câte 30 de zile, de cel mult două ori [art. 426 alin. (5) teza întâi C. pr. civ.].

Hotărârea judecătorească trebuie să îmbrace forma scrisă și să cuprindă elementele expres prevăzute în art. 425 C. pr. civ., pe care legiuitorul le grupează în trei părți: practica, considerentele și dispozitivul.

- Practica sau partea introductivă a hotărârii se întocmește de către greșier pe baza mențiunilor din caietul de ședință și cuprinde elementele prevăzute la art. 233 alin. (1) și (2) C. pr. civ.

- Considerentele sau motivarea reprezintă opera judecătorului și trebuie să cuprindă elementele prevăzute la art. 425 alin. (1) lit. b) C. pr. civ., și anume: obiectul cererii și susținerile pe scurt ale părților, expunerea situației de fapt reținută de instanță pe baza probelor administrate, motivele de fapt și de drept pe care se întemeiază soluția, arătându se atât motivele pentru care s au admis, cât și cele pentru care s au înlăturat cererile părților.

- Dispozitivul cuprinde soluția ce s a pronunțat în cauză. Această parte a hotărârii constă în reproducerea dezvoltată a minutei redactate cu ocazia deliberării. Între minută și dispozitiv trebuie să existe o deplină concordanță .

Hotărârea se va comunica din oficiu părților, în copie, chiar dacă este definitivă. Comunicarea se va face de îndată ce hotărârea a fost redactată și semnată în condițiile legii [art. 427 alin. (1) C. pr. civ.] .

Comunicarea hotărârii judecătorești se face conform art. 154 C. pr. civ., articol introdus prin Legea nr. 192/2022 pentru completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă . Potrivit textului, comunicarea hotărârilor judecătorești se va face, din oficiu, prin poștă electronică, dacă partea a indicat instanței datele corespunzătoare în acest scop, direct sau la solicitarea expresă a instanței în timpul procesului. Comunicarea va fi însoțită de semnătura electronică extinsă a instanței, care va înlocui ștampila instanței și semnătura grefierului de ședință [alin. (1)]. Hotărârile judecătorești se consideră comunicate la momentul la care au primit mesaj din partea sistemului folosit că au ajuns la destinatar potrivit datelor furnizate de acesta [alin. (2)]. În ipoteza în care comunicarea prin poștă electronică nu este posibilă din pricina lipsei datelor în acest sens sau a faptului că sistemul folosit indică eroare în transmiterea prin poștă electronică, comunicarea hotărârilor judecătorești se va face potrivit art. 154 C. pr. civ. [alin. (3)] , text analizat la „Citarea și comunicarea actelor de procedură”.

Hotărârea judecătorească trebuie să cuprindă, în afară de elementele analizate mai sus, și mențiunile relative la cheltuielile de judecată, dacă ele au fost solicitate.

Cheltuielile de judecată constau în taxele judiciare de timbru și timbrul judiciar, onorariile avocaților, ale experților și ale specialiștilor numiți în domeniile strict specializate în care nu există experți autorizați, sumele convenite martorilor pentru deplasare și pierderile cauzate de necesitatea prezenței la proces, cheltuielile de transport și, dacă este cazul, de cazare, precum și orice alte cheltuieli necesare pentru buna desfășurare a procesului [art. 451 alin. (1) C. pr. civ.] .

Asupra cheltuielilor de judecată, instanța se pronunță prin dispozitiv.

Hotărârea judecătorească produce mai multe **efecte**, dintre care unele sunt reglementate de legiuitor la art. 429-435 C. pr. civ. , și anume:

a) dezinvestirea instanței; potrivit art. 429 C. pr. civ., după pronunțarea hotărârii, instanța se dezinvestește și niciun judecător nu poate reveni asupra părerii sale;

b) are forța probantă a unui înscris autentic (art. 434 C. pr. civ.); prin urmare, hotărârea judecătorească face dovada până la înscrierea în fals, cât privește constatările personale ale judecătorilor și, după caz, ale asistenților judiciari, magistratului asistent sau grefierului ;

c) are putere executorie, în condițiile prevăzute de lege (art. 433 C. pr. civ.), adică reprezintă titlu executoriu; ca atare, dacă este executorie sau definitivă, hotărârea judecătorească poate fi pusă în executare silită, în cazul în care cel care a pierdut procesul nu și execută de bunăvoie obligația prevăzută în hotărâre; astfel, hotărârea pronunțată într-o cerere în realizare sau în constituire de drepturi poate fi pusă în executare silită în termen de 3 ani sau, în cazul titlurilor emise în materia drepturilor reale, în termen de 10 ani de la data rămânerii definitive a hotărârii

(art. 706 C. pr. civ.) ;

d) în principiu, hotărârea produce efecte retroactive, în sensul că dreptul recunoscut prin ea se consideră a fi preexistat hotărârii, care numai îl constată; însă hotărârea dată într-o acțiune în constituire de drepturi produce, de regulă, efecte numai pentru viitor ;

e) este obligatorie față de părți și opozabilă terților; art. 435 alin. (1) C. pr. civ. stabilește că hotărârea este obligatorie și produce efecte numai între părți și succesorii acestora; hotărârea este opozabilă oricărei terțe persoane atât timp cât aceasta din urmă nu va face, în condițiile legii, dovada contrară ;

f) are autoritate de lucru judecat.

Potrivit art. 442 alin. (1) C. pr. civ., **erorile sau omisiunile** cu privire la numele, calitatea și susținerile părților sau cele de calcul, precum și orice alte erori materiale cuprinse în hotărâri sau încheieri pot fi îndreptate din oficiu ori la cerere. Ca atare, procedura îndreptării hotărârii poate avea ca obiect numai erori materiale, nu și greșeli de judecată, acestea din urmă putând fi înlăturate prin exercitarea căilor de atac prevăzute de lege. De asemenea, se poate observa faptul că procedura îndreptării se aplică atât în privința erorilor materiale strecurate în hotărâri, cât și în privința erorilor materiale din încheierile de ședință.

În cazul în care sunt necesare **lămuriri cu privire la înțelesul, întinderea sau aplicarea dispozitivului hotărârii** ori dacă acesta cuprinde dispoziții contradictorii, părțile pot cere instanței care a pronunțat hotărârea să lămurească dispozitivul sau să înlătore dispozițiile potrivnice [art. 443 alin. (1) C. pr. civ.].

Dacă prin hotărârea dată instanța a omis să se pronunțe asupra unui capăt de cerere principal sau accesoriu ori asupra unei cereri conexe sau incidentale, se poate cere completarea hotărârii în același termen în care se poate declara, după caz, apel sau recurs împotriva acelei hotărâri, iar în cazul hotărârilor date în căile extraordinare de atac sau în fond după casarea cu reținere, în termen de 15 zile de la pronunțare. În cazul hotărârilor definitive pronunțate în apel sau în recurs, completarea acestora se poate solicita în termen de 15 zile de la comunicare [art. 444 alin. (1) C. pr. civ.].

De regulă, hotărârile primei instanțe nu pot fi puse în executare silită. Prin excepție de la această regulă, legiuitorul reglementează **executarea provizorie**, de drept și judecătorească .

• Executarea provizorie de drept intervine în cazurile expres prevăzute la art. 448 C. pr. civ., în care necesitatea executării este prezumată de lege. Potrivit art. 448 alin. (1) C. pr. civ., hotărârile primei instanțe sunt executorii de drept când au ca obiect:

1. stabilirea modului de exercitare a autorității părintești, stabilirea locuinței minorului, precum și modul de exercitare a dreptului de a avea legături personale cu minorul;
2. plata salariilor sau a altor drepturi izvorâte din raporturile juridice de muncă, precum și a sumelor cuvenite, potrivit legii, șomerilor;
3. despăgubiri pentru accidente de muncă;
4. rente ori sume datorate cu titlu de obligație de întreținere sau alocație pentru copii, precum și pensii acordate în cadrul asigurărilor sociale;
5. despăgubiri în caz de moarte sau vătămare a integrității corporale ori sănătății, dacă despăgubirile s au acordat sub formă de prestații bănești periodice;
6. reparații grabnice;
7. punerea sau ridicarea sigiliului ori facerea inventarului;
8. cereri privitoare la posesie, numai în ceea ce privește posesia;
9. hotărâri pronunțate în temeiul recunoașterii de către pârât a pretențiilor reclamantului, pronunțate în condițiile art. 436;
10. în orice alte cazuri în care legea prevede că hotărârea este executorie .

• Executarea provizorie judecătorească se încuviințează de către instanță în condițiile art. 449 C. pr. civ. Astfel, instanța poate încuviința executarea provizorie a hotărârilor privitoare la bunuri (adică hotărâri date în cereri al căror obiect are caracter patrimonial) ori de câte ori va considera că măsura este necesară în raport cu temeinicia vădită a dreptului ori cu starea de insolabilitate a debitorului, precum și atunci când ar aprecia că neluarea de îndată a acestei măsuri este vădit prejudiciabilă pentru creditor . În aceste cazuri, instanța îl va putea obliga pe creditor la plata unei cauțiuni, în condițiile art. 719 alin. (2) și (3) C. pr. civ.

Pentru a se păstra caracterul excepțional al încuviințării executării vremelnice, precum și pentru a se preîntâmpina prejudicii ireparabile ce s ar putea produce prin executarea unei hotărâri, care nu este executorie sau definitivă, legiuitorul determină, prin alin. (2) al art. 449 C. pr. civ., cazurile în care instanța nu poate încuviința executarea provizorie, chiar dacă este privitoare la bunuri, și anume:

- a) în materie de strămutare de hotare, desființare de construcții, plantații sau a oricăror lucrări având o așezare fixă;
- b) când prin hotărâre se dispune intabularea unui drept sau radierea lui din cartea funciară.

Să ne reamintim

Executarea provizorie judecătorească se poate încuviința la cererea scrisă sau verbală a părții, care poate fi formulată până la închiderea dezbaterilor. Dacă cererea a fost respinsă de prima instanță, ea poate fi făcută din nou în apel. Soluționarea cererii de încuviințare a executării provizorii se face cu citarea părților, din moment ce legea nu face nicio referire la acest aspect.

1.3. Rezumat

Soluțiile ce pot fi pronunțate în urma deliberării sunt:

- admiterea cererii de chemare în judecată, așa cum a fost formulată, în ipoteza în care pretențiile reclamantului s au dovedit a fi întemeiate;
- admiterea în parte a cererii introductive, în situația în care reclamantul și a dovedit doar o parte dintre pretențiile sale;
- respingerea cererii de chemare în judecată ca nefondată, dacă din probele administrate rezultă că pretențiile reclamantului nu sunt întemeiate; cererea poate fi respinsă ca nesusținută în materia divorțului;
- perimarea cererii, în ipoteza în care aceasta a fost lăsată în nelucrare din vina reclamantului, în tot timpul prevăzut de lege;
- anularea cererii, respingerea ei ca inadmisibilă, ca prematură, pentru lipsa calității procesuale, ca lipsită de interes, ca existând autoritate de lucru judecat etc., dacă se admite o excepție peremptorie sau dirimantă;
- închiderea dosarului.

1.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Prin ce se caracterizează procedurile de îndreptare, lămurire și completare a hotărârii?
2. Menționați cazurile în care hotărârile primei instanțe sunt executorii de drept.
3. În ce constau cheltuielile de judecată și pe ce cale pot fi obținute acestea?

1.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

1. Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
2. Codul de procedură civilă, cu modificările și completările ulterioare.

3. Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.

4. Alte acte normative necesare, precum Legea nr. 303/2004, Legea nr. 304/2004, Legea nr. 317/2004, OUG nr. 92/2018 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul justiției.

B. Doctrină

1. M. Fodor, *Drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2022;

2. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi, M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbârcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat, Vol. II*, Ed. Universul Juridic, București, 2016;

3. G. Boroș, M. Stancu, *Drept procesual civil*, Ed. Hamangiu, București, 2020;

4. I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă, vol I și II*, Ed. Universul Juridic, București, 2013;

5. I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2014;

6. E. Oprina (coordonator), G.C. Frențiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, *Minispețe Vol. II, Drept procesual civil*, Ed. Solomon, București, 2016.

C. Practică judiciară în materie civilă, pe site-ul juridice.ro, Legalis ș.a.

Capitolul 2.

Generalități privitoare la căile de atac. Apelul.

2.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la generalități privitoare la căile de atac. Apelul.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

2.2. Conținut

2.2.1. Noțiuni generale privind căile de atac. Căile de atac sunt mijloace procesuale, puse de legiuitor la dispoziția celui interesat, prin intermediul cărora se poate solicita verificarea legalității și temei-nicieii ori numai a legalității hotărârilor judecătorești și înlăturarea eventualelor greșeli săvârșite. Hotărâre judecătorească nu poate forma obiectul unei acțiuni în nulitate, deci nu poate fi pusă în discuție precum un contract, deoarece ar afecta securitatea circuitului civil, măreția și prestigiul justiției. Căile de atac sunt reglementate în Codul de procedură civilă în Titlul II al Cărții a II a, art. 456-513.

În art. 456 C. pr. civ., legiuitorul enumeră căile de atac. Potrivit textului, calea ordinară de atac este apelul, iar căile extraordinare de atac sunt recursul, contestația în anulare și revizuire..

- În ceea ce privește subiectele căilor de atac, art. 458 C. pr. civ. prevede că acestea pot fi exercitate numai de părțile aflate în proces care justifică un interes, în afară de cazul în care, potrivit legii, acest drept îl au și alte organe sau persoane.

- Legiuitorul consacră unele reguli și principii comune căilor de atac, și anume:

- a) legalitatea căii de atac,

b) ordinea exercitării căii de atac este o soluție reglementată în art. 459 C. pr. civ. și care, anterior Codului actual, era dedusă pe cale de interpretare.

c) unicitatea căii de atac este o altă regulă, în temeiul căreia dreptul la exercitarea unei căi de atac este unic, adică partea nu poate uza de aceeași cale de atac împotriva aceleiași hotărâri decât o singură dată, urmărindu se, astfel, evitarea pronunțării unor hotărâri contradictorii și, totodată, netergiversarea judecării cauzei.

d) art. 461 C. pr. civ. precizează partea din hotărâre care poate fi atacată, punând, astfel, capăt controverselor din doctrina și din jurisprudență referitoare la acest aspect.

e) înțelegerea părților este posibilă oricând în cursul procesului, deci inclusiv în căile de atac, fapt prevăzut expres în art. 462 C. pr. civ., potrivit căruia părțile pot solicita instanței legal investite cu soluționarea unei căi de atac să ia act de înțelegerea lor cu privire la soluționarea litigiului.

f) art. 463 C. pr. civ. reglementează posibilitatea achiesării la hotărâre.

g) în fine, inspirat de prevederile art. 537 C. pr. civ. fr., legiuitorul stabilește regula că măsurile de administrare judiciară nu pot face obiectul niciunei căi de atac (art. 465 C. pr. civ.).

2.2.2. Clasificarea căilor de atac :

a) O primă clasificare a căilor de atac este făcută chiar de legiuitor în art. 456 C. pr. civ., în funcție de condițiile de exercitare, și anume: căi de atac ordinare și căi de atac extra-ordinare.

În doctrină, căile de atac sunt clasificate și după alte criterii . Astfel:

b) în funcție de instanța competentă să judece calea de atac, se distinge între căi de atac de reformare și căi de atac de retractare.

c) după cum exercitarea căii de atac suspendă de drept sau nu executarea hotărârii atacate, căile de atac sunt suspensive de executare și nesuspensive de executare.

d) după cum exercitarea căii de atac provoacă sau nu o judecată în fond, căile de atac se clasifică în căi devolutive și căi nedevolutive.

e) în fine, căile de atac sunt grupate în căi de atac comune și căi de atac speciale, după cum părțile au sau nu acces direct la exercitarea lor. Toate căile de atac reglementate în Codul de procedură civilă sunt căi de atac comune.

2.2.3. Apelul - cale de atac ordinară, de reformare, care permite judecarea procesului în fața unei instanțe superioare, în al doilea grad de jurisdicție, comună, devolutivă și suspensivă de executare .

Obiectul apelului : hotărârile pronunțate în primă instanță pot fi atacate cu apel, dacă legea nu prevede în mod expres altfel ; sunt supuse apelului principal și hotărârile date în ultimă instanță, dacă, potrivit legii, instanța nu putea să judece decât în primă instanță [art. 466 alin. (2)].

Subiectele apelului : Potrivit art. 458 C. pr. civ., căile de atac pot fi exercitate numai de părțile aflate în proces care justifică un interes, în afară de cazul în care, potrivit legii, acest drept îl au și alte organe sau persoane.

Părțile în apel se numesc apelant (partea care introduce cererea de apel) și intimat (partea împotriva căreia se declară apel).

Felurile sau formele apelului :

- apelul principal, care poate fi exercitat de către partea nemulțumită de hotărârea primei instanțe;

- apelul incident, pe care îl poate formula intimatul împotriva părții adverse, care a exercitat apelul principal;

- apelul provocat, care poate fi formulat de intimatul din apelul principal împotriva altui intimat sau a unei persoane care a figurat în primă instanță și care nu este parte în apelul principal.

Cuprinsul cererii de apel :

a) numele și prenumele, codul numeric personal, domiciliul sau reședința părților ori, pentru persoanele juridice, denumirea și sediul lor, precum și, după caz, codul unic de înregistrare sau codul de identificare fiscală, numărul de înmatriculare în registrul comerțului ori de înscriere în registrul persoanelor juridice și contul bancar. Dacă apelantul locuiește în străinătate, va arăta și domiciliul ales în România, unde urmează să i se facă toate comunicările privind procesul;

- b) indicarea hotărârii atacate;
- c) motivele de fapt și de drept pe care se întemeiază apelul;
- d) probele invocate în susținerea apelului ;
- e) semnătura.

Timbrarea cererii de apel :

Potrivit art. 23 din O.U.G. nr. 80/2013, cererile pentru exercitarea apelului împotriva hotărârilor judecătorești se taxează cu 50% din:

- a) taxa datorată pentru cererea sau acțiunea neevaluabilă în bani, soluționată de prima instanță, dar nu mai puțin de 20 lei;
- b) taxa datorată la suma contestată, în cazul cererilor și acțiunilor evaluabile în bani, dar nu mai puțin de 20 lei.

Depunerea cererii de apel și pregătirea judecății apelului

Apelul și, când este cazul, motivele de apel se depun la instanța a cărei hotărâre se atacă, sub sancțiunea nulității [art. 471 alin. (1) C. pr. civ.]. Textul consacră o nulitate expresă pentru nerespectarea unei cerințe legale extrinseci cererii de apel, astfel că, în temeiul art. 176 pct. 6 C. pr. civ., nulitatea va interveni necondiționat de existența unei vătămări.

Verificarea și regularizarea cererii de apel se vor face la instanța de apel, așa cum rezultă din prevederile art. 471 C. pr. civ. .

Efectele cererii de apel :

Principalele efecte pe care le produce cererea de apel după depunere sunt:

- a) investiția instanței de apel
- b) suspendarea executării hotărârii ; efectul suspensiv nu se produce „în cazurile anume prevăzute de lege”, la care ne am referit anterior. Este vorba de:
 - hotărârile cu executare provizorie de drept;
 - hotărârile cu executare provizorie judecătorească.
- c) efectul devolutiv

Termenul de exercitare a apelului :

Potrivit legislației în vigoare, există un termen de apel de drept comun, consacrat prin art. 468 C. pr. civ., precum și unele termene speciale de apel, instituite prin dispoziții din Codul de procedură civilă ori prin legi speciale în raport cu legea procesuală generală.

Potrivit art. 468 alin. (1) C. pr. civ., termenul de apel este de 30 de zile de la comunicarea hotărârii, dacă legea nu dispune altfel.

Termene speciale de apel:

- încheierea de respingere a cererii de asigurare a probelor poate fi atacată numai cu apel în termen de 5 zile de la pronunțare, dacă s a dat cu citarea părților, și de la comunicare, dacă s a dat fără citarea lor [art. 361 alin. (2) C. pr. civ.];
- hotărârea dată asupra validării popririi este supusă numai apelului, în termen de 5 zile de la comunicare (art. 791 C. pr. civ.);

- ordonanța președințială este supusă numai apelului în termen de 5 zile de la pronunțare, dacă s a dat cu citarea părților, și de la comunicare, dacă s a dat fără citarea lor [art. 1.000 alin. (1) C. pr. civ.] ;

- hotărârea de evacuare poate fi atacată numai cu apel în termen de 5 zile de la pronunțare, dacă s a dat cu citarea părților, și de la comunicare, dacă s a dat fără citarea lor [art. 1.042 alin. (5) C. pr. civ.];

- hotărârea dată asupra contestației la executare în materia cambiei și a biletului la ordin poate fi atacată cu apel în termen de 15 zile de la pronunțare [art. 62 alin. (3) din Legea nr. 58/1934].

Nerespectarea termenului de apel atrage sancțiunea decăderii din exercitarea dreptului, în afară de cazul în care partea dovedește că nu a putut exercita calea de atac în termen din motive temeinic justificate și, în temeiul art. 186 C. pr. civ., solicită repunerea în termen .

Apelul se soluționează de către instanța ierarhic superioară aceleia care a judecat cauza în primă instanță, fapt ce rezultă din dispozițiile art. 95 pct. 2 și art. 96 pct. 2 C. pr. civ

Judecarea apelului : Potrivit art. 54 alin. (2) din Legea nr. 304/2004, apelurile se judecă în complet format din 2 judecători, cu excepția cazurilor în care legea prevede altfel. Acest text este aplicabil în conformitate cu prevederile art. VI alin. (1) din O.U.G. nr. 92/2018, astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 239/2019 privind aprobarea O.U.G. nr. 92/2018 .

Etapa cercetării judecătorești, precum și etapa dezbaterii în fond a apelului se desfășoară în ședință publică.

a) instanța de apel va verifica, în limitele cererii de apel, stabilirea situației de fapt și aplicarea legii de către prima instanță;

b) motivele de ordine publică pot fi invocate și din oficiu;

c) instanța de apel va putea dispune refacerea sau completarea probelor administrate la prima instanță, în cazul în care consideră că sunt necesare pentru soluționarea cauzei, precum și administrarea probelor noi propuse prin cererea de apel sau prin întâmpinare ori a căror necesitate rezultă din dezbateri . De asemenea, așa cum am menționat deja, la judecata apelului trebuie să se țină seama de limitele devoluțiunii stabilite la art. 476 478 C. pr. civ.

Soluțiile pe care le poate pronunța instanța de apel :

Potrivit art. 424 alin. (3) C. pr. civ., hotărârea prin care instanța se pronunță asupra apelului se numește **decizie**.

Din dispozițiile art. 480 C. pr. civ. rezultă că soluțiile pe care le poate pronunța instanța de apel sunt: admiterea apelului; respingerea apelului; anularea apelului ori perimarea lui.

Decizia instanței de apel poate fi atacată cu recurs, dacă legea nu prevede altfel.

În condițiile stabilite de lege, decizia dată în apel poate fi atacată cu revizuire sau contestație în anulare .

În fine, hotărârea instanței de apel poate fi îndreptată, completată sau lămurită, în condițiile art. 442- 447 C. pr. civ.

Să ne reamintim

Clasificarea căilor de atac :

a) O primă clasificare a căilor de atac este făcută chiar de legiuitor în art. 456 C. pr. civ., în funcție de condițiile de exercitare, și anume: căi de atac ordinare și căi de atac extra-ordinare.

În doctrină, căile de atac sunt clasificate și după alte criterii . Astfel:

b) în funcție de instanța competentă să judece calea de atac, se distinge între căi de atac de reformare și căi de atac de retractare.

- c) după cum exercitarea căii de atac suspendă de drept sau nu executarea hotărârii atacate, căile de atac sunt suspensive de executare și nesuspensive de executare.
- d) după cum exercitarea căii de atac provoacă sau nu o judecată în fond, căile de atac se clasifică în căi devolutive și căi nedevolutive.
- e) în fine, căile de atac sunt grupate în căi de atac comune și căi de atac speciale, după cum părțile au sau nu acces direct la exercitarea lor. Toate căile de atac reglementate în Codul de procedură civilă sunt căi de atac comune.

2.3. Rezumat

Apelul - cale de atac ordinară, de reformare, care permite judecarea procesului în fața unei instanțe superioare, în al doilea grad de jurisdicție, comună, devolutivă și suspensivă de executare .

Obiectul apelului : hotărârile pronunțate în primă instanță pot fi atacate cu apel, dacă legea nu prevede în mod expres altfel ; sunt supuse apelului principal și hotărârile date în ultimă instanță, dacă, potrivit legii, instanța nu putea să judece decât în primă instanță [art. 466 alin. (2)].

Subiectele apelului : Potrivit art. 458 C. pr. civ., căile de atac pot fi exercitate numai de părțile aflate în proces care justifică un interes, în afară de cazul în care, potrivit legii, acest drept îl au și alte organe sau persoane.

Părțile în apel se numesc apelant (partea care introduce cererea de apel) și intimat (partea împotriva căreia se declară apel).

Felurile sau formele apelului :

- apelul principal, care poate fi exercitat de către partea nemulțumită de hotărârea primei instanțe;
- apelul incident, pe care îl poate formula intimatul împotriva părții adverse, care a exercitat apelul principal;
- apelul provocat, care poate fi formulat de intimatul din apelul principal împotriva altui intimat sau a unei persoane care a figurat în primă instanță și care nu este parte în apelul principal.

2.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Termenul de apel:

- a) este de 30 de zile, dacă legea nu prevede altfel;
- b) curge de la comunicarea hotărârii, dacă legea nu dispune altfel;
- c) pentru procuror, curge de la pronunțarea hotărârii, dacă a participat la judecarea cauzei;
- d) de regulă, suspendă executarea hotărârii de primă instanță.

2. Regula unicității căii de atac se manifestă și sub următoarele aspecte:

- a) dacă prin aceeași hotărâre au fost soluționate și cereri accesorii, hotărârea este supusă în întregul ei căii de atac prevăzute de lege pentru cererea principală;
- b) dacă hotărârea cu privire la o cerere principală sau incidentală nu este supusă nici apelului și nici recursului, soluția cu privire la celelalte cereri nu este supusă căilor de atac;
- c) hotărârea prin care au fost soluționate mai multe cereri principale sau incidentale, dintre care unele sunt supuse apelului, iar altele recursului, este supusă în întregul ei apelului, iar hotărârea dată în apel este supusă recursului.

3. Apelul provocat:

- a) poate fi exercitat de către intimatul din apelul principal împotriva unei persoane care nu este parte în acest apel dar care a figurat în primă instanță;
- b) se depune de către intimat odată cu întâmpinarea la apelul principal;
- c) se comunică și intimatului din apelul provocat.

2.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

1. Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
2. Codul de procedură civilă, cu modificările și completările ulterioare.
3. Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.
4. Alte acte normative necesare, precum Legea nr. 303/2004, Legea nr. 304/2004, Legea nr. 317/2004, OUG nr. 92/2018 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul justiției.

B. Doctrină

1. M. Fodor, Drept procesual civil, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
 2. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi, M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbărcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat, Vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2016;
 3. G. Boroș, M. Stancu, Drept procesual civil, Ed. Hamangiu, București, 2020;
 4. I. Deleanu, Tratat de procedură civilă, vol I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
 5. I. Leș, Tratat de drept procesual civil, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
 6. E. Oprina (coordonator), G.C. Frențiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, Minispețe Vol. II, Drept procesual civil, Ed. Solomon, București, 2016.
- C. Practică judiciară în materie civilă, pe site-ul juridice.ro, Legalis ș.a.

Capitolul 3

Recursul

3.1. Introducere

În cadrul acestui capitol este prezentată calea de atac a recursului.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

3.2. Conținut

3.2.1. Noțiuni, reglementare, caracteristici. Felurile recursului. Recursul este reglementat în Titlul II, Cartea a II a, Capitolul III, „Căile extraordinare de atac”, art. 483- 502 C. pr. civ.

Recursul este o cale de atac extraordinară, de reformare, nedevalidivă și, în principiu, nesuspendivă de executare, prin care se exercită controlul de legalitate de către Înalta Curte de Casație și Justiție sau, în cazurile prevăzute de lege, de către instanța ierarhic superioară celei care a pronunțat hotărârea atacată.

Legiuitorul reglementează, ca în cazul apelului, trei feluri de recurs: recursul principal, recursul incident și recursul provocat.

3.2.2. Obiectul și scopul recursului. Instanța competentă

Potrivit art. 483 alin. (1) C. pr. civ., hotărârile date în apel, cele date, potrivit legii, fără drept de apel, precum și alte hotărâri în cazurile expres prevăzute de lege sunt supuse recursului. Rezultă că pot forma obiect al recursului:

- hotărârile date în apel;
- hotărârile date, potrivit legii, fără drept de apel;
- alte hotărâri în cazurile expres prevăzute de lege.

3.2.3. Subiectele recursului. De regulă, subiectele recursului sunt persoanele care au figurat ca părți la judecata în primă instanță și, eventual, la judecata în apel, denumite în recurs parte recurentă și parte intimată. Însă calitatea de parte în proces nu este suficientă pentru ca o persoană să poată declara recurs, fiind necesar ca aceasta să justifice și interesul de a ataca hotărârea. De altfel, art. 458 C. pr. civ. prevede: „Căile de atac pot fi exercitate numai de părțile aflate în proces care justifică un interes, în afară de cazul în care, potrivit legii, acest drept îl au și alte organe sau persoane”.

3.2.4. Cauza recursului – motivele de casare. Sancțiunea nemotivării recursului

Potrivit art. 488 alin. (1) C. pr. civ., casarea unor hotărâri se poate cere numai pentru următoarele motive de nelegalitate :

1. când instanța nu a fost alcătuită potrivit dispozițiilor legale;
2. dacă hotărârea a fost pronunțată de alt judecător decât cel care a luat parte la dezbaterile în fond a procesului sau de un alt complet de judecată decât cel stabilit aleatoriu pentru soluționarea cauzei ori a cărui compunere a fost schimbată, cu încălcarea legii;
3. când hotărârea a fost dată cu încălcarea competenței de ordine publică a altei instanțe, invocată în condițiile legii;
4. când instanța a depășit atribuțiile puterii judecătorești;
5. când, prin hotărârea dată, instanța a încălcat regulile de procedură a căror nerespectare atrage sancțiunea nulității;
6. când hotărârea nu cuprinde motivele pe care se întemeiază sau când cuprinde motive contradictorii ori numai motive străine de natura cauzei;
7. când s a încălcat autoritatea de lucru judecat;
8. când hotărârea a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material.

Sancțiunea nemotivării recursului este stabilită prin dispozițiile art. 486 și art. 489 C. pr. civ., potrivit cărora:

- cererea de recurs trebuie să cuprindă, sub sancțiunea nulității, motivele de nelegalitate pe care se întemeiază recursul și dezvoltarea lor sau, după caz, mențiunea că motivele vor fi depuse printr un memoriu separat [art. 486 alin. (1) lit. d) și alin. (3) teza întâi C. pr. civ.];
- recursul este nul dacă nu a fost motivat în termenul legal, cu excepția cazului prevăzut la alin. (3) [art. 489 alin. (1) C. pr. civ.].

3.2.5. Cererea de recurs și efectele ei. Potrivit art. 486 alin. (1) C. pr. civ., cererea de recurs va cuprinde următoarele mențiuni:

a) numele și prenumele, domiciliul sau reședința părții în favoarea căreia se exercită recursul sau, după caz, numele, prenumele și domiciliul reprezentantului convențional, numele, prenumele și domiciliul profesional al avocatului care formulează cererea ori, pentru persoanele juridice, denumirea și sediul lor, precum și numele și prenumele consilierului juridic care întocmește cererea; aceste dispoziții se aplică și în cazul în care recurentul locuiește în străinătate;

b) numele și prenumele, domiciliul sau reședința ori, după caz, denumirea și sediul intimatului;

c) indicarea hotărârii care se atacă;

d) motivele de nelegalitate pe care se întemeiază recursul și dezvoltarea lor sau, după caz, mențiunea că motivele vor fi depuse printr-un memoriu separat;

e) semnătura părții sau, după caz, a mandatarului părții, a reprezentantului legal al părții sau a consilierului juridic.

Cererea de recurs formulată în condițiile de mai sus produce următoarele efecte:

a) investeste instanța cu soluționarea recursului;

Pentru declanșarea controlului judiciar pe calea recursului este necesară întotdeauna sesizarea instanței, care se realizează prin cererea de recurs;

b) în mod excepțional, suspendă executarea hotărârii atacate.

3.2.6. Termenul de recurs. Depunerea recursului și pregătirea dosarului de recurs

• Termenul de recurs este de 30 de zile de la comunicarea hotărârii, dacă legea nu dispune altfel. Dispozițiile art. 468 alin. (2) (4), precum și cele ale art. 469 se aplică în mod corespunzător [art. 485 alin. (1) C. pr. civ.].

Termenul de recurs este un termen legal imperativ (peremptoriu), astfel că nerespectarea lui atrage sancțiunea decăderii părții din dreptul de a exercita calea de atac, cu consecința respingerii ca tardiv a recursului depus peste termen.

3.2.8. Procedura de judecată a recursului

Reglementările relative la procedura de judecată a recursului sunt sumare, însă, având în vedere textul art. 494 C. pr. civ., dispozițiile de procedură privind judecata în primă instanță și în apel se aplică și în instanța de recurs, în măsura în care nu sunt potrivnice normelor consacrate pentru recurs.

- în instanța de recurs nu se pot produce probe noi, cu excepția înscrisurilor noi, care pot fi depuse, sub sancțiunea decăderii, odată cu cererea de recurs, respectiv odată cu întâmpinarea [art. 492 alin. (1) C. pr. civ.]; este o soluție justificată, de vreme ce recursul nu provoacă o nouă judecată asupra fondului, ci doar un control al hotărârii atacate în limita motivelor de casare expres prevăzute la art. 488 C. pr. civ. ;

- în cazul în care recursul urmează să fie soluționat în ședință publică, pot fi depuse și alte înscrisuri noi până la primul termen de judecată [art. 492 alin. (2) C. pr. civ.] ;

- referitor la ordinea cuvântului în instanță, art. 495 C. pr. civ. preia în esență regula stabilită la art. 216 alin. (2) C. pr. civ. pentru judecata în primă instanță; astfel, președintele completului va da mai întâi cuvântul recurentului, iar apoi intimatului. Procurorul vorbește cel din urmă, în afară de cazul în care este recurent, când vorbește primul, apoi se va da cuvântul părții în favoarea căreia a exercitat recursul și la urmă va vorbi intimatul. Dacă procurorul a pornit acțiunea civilă în care s-a pronunțat hotărârea atacată cu recurs, procurorului i se va da cuvântul după recurent, și la sfârșit intimatului.

3.2.9. Soluțiile pe care le poate pronunța instanța de recurs. Efectele casării

Soluțiile pe care le poate pronunța instanța de recurs, indiferent că este vorba de Înalta Curte de Casație și Justiție (instanța de drept comun în judecarea recursului), de tribunale sau de curțile de apel, sunt stabilite la art. 496 C. pr. civ. Potrivit textului, instanța, verificând toate motivele invocate și judecând recursul, îl poate admite, îl poate respinge sau anula ori poate constata perimarea lui [alin. (1)].

3.2.10. Judecata în fond după casare. După casare, instanța de fond va judeca din nou, în limitele casării și ținând seama de toate motivele invocate înaintea instanței a cărei hotărâre a fost casată [art. 501 alin. (3) C. pr. civ.]. Ca atare, indiferent că este vorba de casarea cu trimitere (care se dispune, de regulă, de către instanța supremă și, în mod excepțional, de către tribunale și curți de apel) sau de casarea cu reținere (care reprezintă regula la nivelul tribunalelor și curților de apel și excepția în ceea ce privește instanța supremă), după casare, cauza va fi judecată din nou, astfel că instanța de rejudecare se va comporta ca o instanță de fond, în sensul că va aplica regulile prevăzute pentru judecata în apel sau în primă instanță.

În cazul rejudecării după casare, cu reținere sau cu trimitere, sunt admisibile orice probe prevăzute de lege.

În caz de casare, hotărârile instanței de recurs asupra problemelor de drept dezlegate sunt obligatorii pentru instanța care judecă fondul [art. 501 alin. (1) C. pr. civ.].

În fine, art. 502 C. pr. civ. consacră principiul non reformatio in peius, principiu aplicabil și la rejudecarea procesului după casare. Astfel, din coroborarea art. 502 și art. 481 la care cel dintâi face trimitere, rezultă că atât la judecarea recursului, cât și la rejudecarea cauzei după casarea hotărârii, indiferent de felul casării, partea nu și poate înrăutăți situația în propria cale de atac, în afară de cazul în care ea consimte la aceasta sau în cazurile anume prevăzute de lege.

Să ne reamintim

Cererea de recurs produce următoarele efecte:

a) investeste instanța cu soluționarea recursului;

Pentru declanșarea controlului judiciar pe calea recursului este necesară întotdeauna sesizarea instanței, care se realizează prin cererea de recurs;

b) în mod excepțional, suspendă executarea hotărârii atacate.

3.3. Rezumat

Potrivit art. 483 alin. (1) C. pr. civ., hotărârile date în apel, cele date, potrivit legii, fără drept de apel, precum și alte hotărâri în cazurile expres prevăzute de lege sunt supuse recursului.

De regulă, subiectele recursului sunt persoanele care au figurat ca părți la judecata în primă instanță și, eventual, la judecata în apel, denumite în recurs parte recurentă și parte intimată

Potrivit art. 488 alin. (1) C. pr. civ., casarea unor hotărâri se poate cere numai pentru următoarele motive de nelegalitate : 1. când instanța nu a fost alcătuită potrivit dispozițiilor legale; 2. dacă hotărârea a fost pronunțată de alt judecător decât cel care a luat parte la dezbaterile în fond a procesului sau de un alt complet de judecată decât cel stabilit aleatoriu pentru soluționarea cauzei ori a cărui compunere a fost schimbată, cu încălcarea legii; 3. când hotărârea a fost dată cu încălcarea competenței de ordine publică a altei instanțe, invocată în condițiile legii; 4. când instanța a depășit atribuțiile puterii judecătorești; 5. când, prin hotărârea dată, instanța a încălcat regulile de procedură a căror nerespectare atrage sancțiunea nulității; 6. când hotărârea nu cuprinde motivele pe care se

întemeiază sau când cuprinde motive contradictorii ori numai motive străine de natura cauzei; 7. când s a încălcat autoritatea de lucru judecat; 8. când hotărârea a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material.

Termenul de recurs este de 30 de zile de la comunicarea hotărârii, dacă legea nu dispune altfel. Dispozițiile art. 468 alin. (2) (4), precum și cele ale art. 469 se aplică în mod corespunzător [art. 485 alin. (1) C. pr. civ.].

Dispozițiile de procedură privind judecata în primă instanță și în apel se aplică și în instanța de recurs, în măsura în care nu sunt potrivnice normelor consacrate pentru recurs.

3.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Recursul în interesul legii:

- a) este o cale ordinară de atac;
- b) este o cale extraordinară de atac;
- c) este un mijloc procesual de asigurare a unei practici judiciare unitare.

2. Sunt mijloace procesuale de asigurare a unei practici judiciare unitare:

- a) recursul, recursul în interesul legii, procedura pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept;
- b) numai recursul în interesul legii;
- c) numai sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.

3. Recursul în interesul legii se soluționează:

- a) în complet de 5 judecători;
- b) de Înalta Curte de Casație și Justiție, în Secții Unite;
- c) în complet format din 25 de judecători.

3.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

1. Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
2. Codul de procedură civilă, cu modificările și completările ulterioare.
3. Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.
4. Alte acte normative necesare, precum Legea nr. 303/2004, Legea nr. 304/2004, Legea nr. 317/2004, OUG nr. 92/2018 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul justiției.

B. Doctrină

1. M. Fodor, Drept procesual civil, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
2. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi, M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbârcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat, Vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2016;

3. G. Boroi, M. Stancu, Drept procesual civil, Ed. Hamangiu, București, 2020;
 4. I. Deleanu, Tratat de procedură civilă, vol I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
 5. I. Leș, Tratat de drept procesual civil, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
 6. E. Oprina (coordonator), G.C. Frențiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, Minispețe Vol. II, Drept procesual civil, Ed. Solomon, București, 2016.
- C. Practică judiciară în materie civilă, pe site-ul juridice.ro, Legalis ș.a.

3.6. Temă de control: Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați „Mijloace procesuale de verificare a legalității hotărârilor judecătorești”

Capitolul 4

Contestația în anulare. Revizuirea

4.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la contestația în anulare și la revizuire.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

4.2. Conținut

4.2.1. Contestația în anulare

Noțiuni generale. Contestația în anulare este reglementată în capitolul căilor extraordinare de atac, art. 503-508 C. pr. civ. Contestația în anulare este o cale extraordinară de atac, de retractare, nesuspensivă de executare, ce poate fi exercitată numai împotriva hotărârilor definitive, în cazurile și condițiile expres prevăzute de lege.

Contestația în anulare obișnuită. Contestația în anulare obișnuită este acea cale extraordinară de atac, prin intermediul căreia partea interesată poate solicita retractarea unei hotărâri judecătorești definitive pentru motivul expres prevăzut la art. 503 alin. (1) C. pr. civ., numai dacă motivul care o legitimează nu a putut fi invocat pe calea apelului sau a recursului [art. 504 alin. (1) C. pr. civ.]. Potrivit art. 503 alin. (1) C. pr. civ., care reglementează obiectul și cauza sau motivul contestației în anulare obișnuite, hotărârile definitive pot fi atacate cu contestație în anulare atunci când contestatorul nu a fost legal citat și nici nu a fost prezent la termenul când a avut loc judecata.

Contestația în anulare specială. Contestația în anulare specială este acea cale extraordinară de atac, prin intermediul căreia partea interesată poate solicita retractarea unei hotărâri judecătorești definitive pronunțate de instanța de recurs, precum și a unei hotărâri date de instanța de apel care,

potrivit legii, nu poate fi atacată cu recurs, pentru motivele expres prevăzute la art. 503 alin. (2) (3) C. pr. civ.:

1. hotărârea dată în recurs a fost pronunțată de o instanță necompetentă absolut sau cu încălcarea normelor referitoare la alcătuirea instanței și, deși se invocase excepția corespunzătoare, instanța de recurs a omis să se pronunțe asupra acesteia ;
2. dezlegarea dată recursului este rezultatul unei erori materiale ;
3. instanța de recurs, respingând recursul sau admitându-l în parte, a omis să cerceteze vreunul dintre motivele de casare invocate de recurent în termen ;
4. instanța de recurs nu s-a pronunțat asupra unuia dintre recursurile declarate în cauză.

Sesizarea instanței competente. Cererea pentru exercitarea contestației în anulare va fi formulată în scris și va cuprinde:

- numele, prenumele și domiciliul sau reședința părților ori, după caz, denumirea și sediul lor;
- obiectul cererii sau hotărârea care se atacă;
- motivele de fapt și de drept pe care se întemeiază cererea;
- probele, dacă este cazul;
- semnătura contestatorului;
- instanța căreia i se adresează.

Lipsa semnăturii poate fi complinită în condițiile art. 196 alin. (2) C. pr. civ.

Contestația în anulare se taxează cu 100 lei [art. 26 alin. (1) din O.U.G. nr. 80/2013].

Contestația în anulare se introduce la instanța a cărei hotărâre se atacă art. 505 alin. (1) C. pr. civ.].

Procedura de judecată. Contestația în anulare se soluționează de urgență și cu precădere, potrivit dispozițiilor procedurale aplicabile judecării finalizate cu hotărârea atacată [art. 508 alin. (1) C. pr. civ.]. Ca atare, soluționarea contestației se face potrivit regulilor de la judecata în primă instanță sau, după caz, de la judecata în apel sau în recurs.

Dacă se admite contestația în anulare, hotărârea atacată se anulează și instanța va proceda în funcție de motivul invocat:

- pricina se va rejudeca cu citarea legală a părților, dacă s-a reținut că partea nu a fost legal citată la termenul când a avut loc judecata;
- se pronunță o hotărâre de declinare a competenței în favoarea instanței sau a organului jurisdicțional competent sau se va respinge cererea ca inadmisibilă ori ca nefiind de competența instanțelor române, în ipoteza admiterii contestației pe motivul necompetenței absolute a instanței care a pronunțat hotărârea atacată;
- se anulează hotărârea atacată și se trece la rejudecarea recursului sau apelului, în ipoteza admiterii contestației în anulare speciale pe motivul nelegalei compunerii a instanței;
- calea de atac se rejudecă, dacă a fost admisă contestația pentru motivul prevăzut la art. 503 alin. (2) pct. 2 C. pr. civ.;
- se rejudecă total ori parțial recursul/apelul în limita motivului omis, dacă a fost admisă contestația în temeiul art. 503 alin. (2) pct. 3 C. pr. civ., iar în urma rejudecării, instanța fie va casa total sau parțial hotărârea atacată, fie va da soluția inițială a instanței de recurs;
- se rejudecă total recursul sau, după caz, apelul, în ipoteza în care instanța a cărei hotărâre se atacă a omis să se pronunțe asupra unuia dintre recursurile sau apelurile declarate în cauză și acestea afectează soluția dată asupra celorlalte recursuri sau apeluri.

Potrivit art. 508 alin. (4) C. pr. civ., hotărârea dată în contestație în anulare este supusă aceluiași căi de atac ca și hotărârea atacată, iar potrivit principiului unicității căii de atac (art. 460 C. pr. civ.), partea interesată nu poate exercita de mai multe ori o cale de atac împotriva aceleiași hotărâri.

4.2. Revizuirea

Noțiuni generale. Revizuirea este reglementată în capitolul căilor extraordinare de atac, art. 509-513 C. pr. civ. Revizuirea este o cale extraordinară de atac, de retractare, nesuspensivă de executare, prin intermediul căreia se poate obține modificarea sau desființarea unei hotărâri pronunțate, de regulă, asupra fondului sau care evocă fondul, în cazurile și condițiile expres prevăzute de lege.

Părțile în revizuire se numesc revizuent și intimat.

Obiectul și cauza sau motivele revizuirii. Potrivit art. 509 alin. (1) C. pr. civ., fac obiectul revizuirii hotărârile pro-nunțate asupra fondului sau care evocă fondul, indiferent de instanța care le pronunță. Condițiile de admisibilitate a revizuirii care trebuie verificate de instanță anterior examinării motivului invocat sunt:

- hotărârea atacată să fie pronunțată asupra fondului sau să evoce fondul ori, deși nu evocă fondul, hotărârea să fie atacată pentru motivele expres prevăzute la art. 509 alin. (2) C. pr. civ.;
- hotărârea atacată să fie executorie sau definitivă, în sensul art. 633-634 C. pr. civ. .

Revizuirea unei hotărâri poate fi cerută pentru următoarele motive :

1. dacă instanța s a pronunțat asupra unor lucruri care nu s au cerut sau nu s a pronunțat asupra unui lucru cerut ori s a dat mai mult decât s a cerut.
2. dacă obiectul pricinii nu se află în ființă.
3. dacă un judecător, martor sau expert, care a luat parte la judecată, a fost condamnat definitiv pentru o infracțiune privitoare la pricină sau dacă hotărârea s a dat în temeiul unui înscris declarat fals în cursul ori în urma judecății, când aceste împrejurări au influențat soluția pronunțată în cauză.
4. dacă un judecător a fost sancționat disciplinar definitiv pentru exercitarea funcției cu rea credință sau gravă neglijență, iar aceste împrejurări au influențat soluția pronunțată în cauză ;
5. dacă, după darea hotărârii, s au descoperit înscrisuri doveditoare, reținute de partea potrivnică sau care nu au putut fi înfățișate dintr o împrejurare mai presus de voința părților.
6. dacă s a casat, s a anulat ori s a schimbat hotărârea unei instanțe pe care s a întemeiat hotărârea a cărei revizuire se cere;
7. dacă statul ori alte persoane juridice de drept public, minorii și persoanele care beneficiază de consiliere judiciară sau tutelă specială ori curatelă nu au fost apărați deloc sau au fost apărați cu viclenie de cei însărcinați să îi apere.
8. dacă există hotărâri potrivnice, date de instanțe de același grad sau de grade diferite, care încalcă autoritatea de lucru judecat a primei hotărâri.
9. dacă partea a fost împiedicată să se înfățișeze la judecată și să înștiințeze instanța despre aceasta, dintr o împrejurare mai presus de voința sa.
10. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a drepturilor sau libertăților fundamentale datorată unei hotărâri judecătorești, iar consecințele grave ale acestei încălcări continuă să se producă.
101. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pronunțat în cauză un aviz consultativ asupra unei chestiuni de principiu privind interpretarea sau aplicarea unor drepturi și libertăți prevăzute de Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau de protocoalele adiționale la această convenție, care are o înrâurire hotărâtoare asupra hotărârii, dacă aceasta a fost pronunțată anterior comunicării de către Agentul guvernamental pentru Curtea Europeană a Drepturilor Omului a avizului consultativ, tradus în limba română .
11. dacă, după ce hotărârea a devenit definitivă, Curtea Constituțională s a pronunțat asupra excepției invocate în acea cauză, declarând neconstituțională prevederea care a făcut obiectul acelei excepții

Sesizarea instanței competente . Întrucât legiuitorul nu prevede condiții speciale pentru cererea de revizuire, înseamnă că, pentru determinarea cuprinsului acesteia, se vor aplica prin asemănare dispozițiile art. 148 C. pr. civ., coroborate cu prevederile art. 194 C. pr. civ. Ca atare, cererea de revizuire va cuprinde:

- numele, prenumele și domiciliul sau reședința părților ori, după caz, denumirea și sediul lor;
- obiectul cererii sau hotărârea care se atacă;
- motivele de fapt și de drept pe care se întemeiază cererea;
- probele folosite;
- semnătura revizuentului;
- instanța căreia i se adresează.

Lipsa semnăturii poate fi complinită în condițiile art. 196 alin. (2) C. pr. civ.

Efectul cererii de revizuire constă în reînvestirea instanței care a dat hotărârea atacată, deschizând posibilitatea acestei instanțe de a și retracta propria hotărâre . Cererea de revizuire se taxează cu 100 lei pentru fiecare motiv de revizuire invocat [art. 26 alin. (2) din O.U.G. nr. 80/2013] .

Cererea de revizuire se îndreaptă, de regulă, la instanța care a pronunțat hotărârea a cărei revizuire se cere [art. 510 alin. (1). C. pr. civ.].

Cererea de revizuire poate fi promovată, în funcție de motivul invocat, în termenele expres prevăzute la art. 511 C. pr. civ., text care determină și momentul de la care curg aceste termene. Astfel, potrivit art. 511 alin. (1) C. pr. civ., termenul de revizuire este de o lună . De la regula că termenul de exercitare a revizurii este de o lună, legiuitorul instituie și unele excepții, adică unele termene speciale. Astfel:

a) în cazul revizurii întemeiată pe lipsa totală de apărare sau pe apărarea cu viclenie a minorilor, persoanelor care beneficiază de consiliere judiciară sau tutelă specială ori curatelă, termenul este de 6 luni și curge de la data la care cel interesat a luat cunoștință de hotărâre, dar nu mai târziu de un an de la dobândirea capacității depline de exercițiu sau, după caz, de la înlocuirea tutorelui persoanei care beneficiază de consiliere judiciară sau tutelă specială, de la încetarea curatelei ori înlocuirea curatorului;

b) în cazul prevăzut la art. 509 alin. (1) pct. 9 (imposibilitatea părții de a se înfățișa la judecată și de a înștiința instanța despre aceasta, din motive mai presus de voința sa), termenul de revizuire este de 15 zile și se socotește de la încetarea împiedicării;

c) pentru motivele prevăzute la art. 509 alin. (1) pct. 10, 101 și 11, termenul de revizuire este de 3 luni și curge de la data publicării hotărârii sau, după caz, a avizului consultativ al Curții Europene a Drepturilor Omului, tradus în limba română, respectiv a deciziei Curții Constituționale în Monitorul Oficial al României, Partea I .

Procedura de judecată . Judecarea cererii de revizuire se face în complet compus din același număr de judecători ca și completul care a pronunțat hotărârea atacată. Însă, față de prevederile art. 41 alin. (1) C. pr. civ., judecătorii care au pronunțat o încheiere interlocutorie sau hotărârea a cărei revizuire se solicită sunt incompatibili să soluționeze revizuirea. Cererea de revizuire se soluționează potrivit dispozițiilor procedurale aplicabile judecății finalizate cu hotărârea atacată [art. 513 alin. (1) C. pr. civ.]. Prin urmare, se vor aplica, după caz, regulile de la judecata în primă instanță sau de la judecata în apel ori în recurs .

Contestația în anulare este o cale extraordinară de atac, de retractare, nesuspendivă de executare, ce poate fi exercitată numai împotriva hotărârilor definitive, în cazurile și condițiile expres prevăzute de lege.

Revizuirea este o cale extraordinară de atac, de retractare, nesuspendivă de executare, prin intermediul căreia se poate obține modificarea sau desființarea unei hotărâri pronunțate, de regulă, asupra fondului sau care evocă fondul, în cazurile și condițiile expres prevăzute de lege.

4.3. Rezumat

Hotărârile definitive pot fi atacate cu contestație în anulare atunci când contestatorul nu a fost legal citat și nici nu a fost prezent la termenul când a avut loc judecata. Contestația în anulare specială este acea cale extraordinară de atac, prin intermediul căreia partea interesată poate solicita retractarea unei hotărâri judecătorești definitive pronunțate de instanța de recurs, precum și a unei hotărâri date de instanța de apel care, potrivit legii, nu poate fi atacată cu recurs, pentru motivele expres prevăzute la art. 503 alin. (2) (3) C. pr. civ.: 1. hotărârea dată în recurs a fost pronunțată de o instanță incompetentă absolut sau cu încălcarea normelor referitoare la alcătuirea instanței și, deși se invocase excepția corespunzătoare, instanța de recurs a omis să se pronunțe asupra acesteia ; 2. dezlegarea dată recursului este rezultatul unei erori materiale ; 3. instanța de recurs, respingând recursul sau admitându-l în parte, a omis să cerceteze vreunul dintre motivele de casare invocate de recurent în termen ; 4. instanța de recurs nu s-a pronunțat asupra unuia dintre recursurile declarate în cauză.

Potrivit art. 509 alin. (1) C. pr. civ., fac obiectul revizuirii hotărârile pronunțate asupra fondului sau care evocă fondul, indiferent de instanța care le pronunță.

Condițiile de admisibilitate a revizuirii care trebuie verificate de instanța anterior examinării motivului invocat sunt:

- hotărârea atacată să fie pronunțată asupra fondului sau să evoce fondul ori, deși nu evocă fondul, hotărârea să fie atacată pentru motivele expres prevăzute la art. 509 alin. (2) C. pr. civ.;
- hotărârea atacată să fie executorie sau definitivă, în sensul art. 633- 634 C. pr. civ. .

4.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Referitor la contestația în anulare:

- a) judecata se face de urgență și cu precădere, conform regulilor aplicabile judecății în recurs;
- b) întâmpinarea se depune la dosar cu cel puțin 5 zile înaintea primului termen de judecată și nu se comunică contestatorului;
- c) hotărârea dată asupra contestației este supusă aceluiași căi de atac ca și hotărârea atacată.

2. Cererea de revizuire se soluționează:

- a) în toate cazurile de către instanța care a pronunțat hotărârea a cărei revizuire se cere;
- b) potrivit dispozițiilor procedurale aplicabile judecății finalizate cu hotărârea atacată;
- c) printr-o hotărâre nesusceptibilă de vreo cale de atac.

3. În cazul revizuirii solicitate pentru hotărâri potrivnice:

- a) termenul de exercitare este de o lună de la data rămânerii definitive a ultimei hotărâri;
- b) competența de soluționare revine instanței mai mare în grad față de instanța care a dat prima hotărâre, cu excepția cazului în care una dintre instanțe este Înalta Curte de Casație și Justiție, când cererea se va judeca de instanța supremă;
- c) hotărârea pronunțată este supusă recursului.

4.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

1. Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
2. Codul de procedură civilă, cu modificările și completările ulterioare.
3. Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.
4. Alte acte normative necesare, precum Legea nr. 303/2004, Legea nr. 304/2004, Legea nr. 317/2004, OUG nr. 92/2018 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul justiției.

B. Doctrină

1. M. Fodor, *Drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
 2. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi, M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbărcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat, Vol. II*, Ed. Universul Juridic, București, 2016;
 3. G. Boroș, M. Stancu, *Drept procesual civil*, Ed. Hamangiu, București, 2020;
 4. I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă, vol I și II*, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
 5. I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
 6. E. Oprina (coordonator), G.C. Frențiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, *Minispete Vol. II, Drept procesual civil*, Ed. Solomon, București, 2016.
- C. Practică judiciară în materie civilă, pe site-ul juridice.ro, Legalis ș.a.

Capitolul 5.

Unele mijloace privind asigurarea unei practici judiciare unitare. Contestația privind tergiversarea procesului.

5.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la unele mijloace privind asigurarea unei practici judiciare unitare și la contestația privind tergiversarea procesului.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

5.2. Conținut

5.2.1. Recursul în interesul legii

Reglementare. Natură juridică. Recursul în interesul legii este reglementat în art. 514 -518 C. pr. civ. ca un mijloc procesual de asigurare a interpretării și aplicării unitare a legii, și nu ca o cale de atac.

Calitatea procesuală de a exercita recursul în interesul legii. Legiuitorul extinde sfera persoanelor care pot sesiza instanța supremă la nivelul Colegiului de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție și la nivelul Avocatului Poporului. Potrivit textului art. 514 C. pr. civ., au calitate sau legitimare procesuală de a exercita recurs în interesul legii: procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, din oficiu sau la cererea ministrului justiției, Colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție, colegiile de conducere ale curților de apel și Avocatul Poporului .

Condiții de admisibilitate:

Potrivit art. 515 C. pr. civ., recursul în interesul legii este admisibil numai dacă se face dovada că problemele de drept care formează obiectul judecării au fost soluționate în mod diferit prin hotărâri judecătorești definitive, care se anexează cererii.

Judecarea recursului în interesul legii. Recursul în interesul legii se soluționează în toate cazurile de Înalta Curte de Casație și Justiție.

Completul de judecată va fi alcătuit, potrivit art. 516 C. pr. civ., din:

- președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție sau, în lipsa acestuia, unul dintre vicepreședinții Înaltei Curți de Casație și Justiție, care va fi și președintele completului;
- președinții secțiilor din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție;
- 20 de judecători, din care 14 judecători din secția/secțiile în a cărei/căror competență intră problema de drept soluționată diferit de instanțele judecătorești și câte 2 judecători din cadrul celorlalte secții.

Judecarea recursului în interesul legii va avea loc în cel mult 3 luni de la data sesizării instanței, iar soluția se va adopta cu majoritate calificată (cel puțin 2/3 din numărul judecătorilor completului), fără posibilitatea abținerii de la vot. De asemenea, nu există posibilitatea de a se renunța la judecata recursului, de vreme ce un asemenea recurs se exercită în interesul legii .

Procedura de soluționare a recursului în interesul legii este lipsită de contradictorialitate, întrucât nu există părți cu interese contrare. De altfel, nici nu este necesară citarea părților, din moment ce hotărârea pronunțată asupra recursului are doar rolul de a stabili o jurisprudență constantă.

Hotărârea pronunțată asupra recursului în interesul legii și efectele acesteia. Asupra cererii de recurs în interesul legii, completul de judecată se pronunță printr-o **decizie**, care se motivează în termen de cel mult 30 de zile de la pronunțare și se publică în cel mult 15 zile de la motivare în Monitorul oficial al României, Partea I (art. 517 C. pr. civ.).

Soluția cuprinsă în decizie se pronunță numai în interesul legii și nu are efecte asupra hotărârilor judecătorești examinate și nici cu privire la situația părților din acele procese.

În alin. (4) al art. 517 C. pr. civ., legiuitorul consacră aceleași caractere ale deciziei ca în reglementarea anterioară, și anume o decizie cu caracter de generalitate și de obligativitate. Totodată, textul cuprinde o precizare binevenită referitoare la momentul începerii caracterului obligatoriu al deciziei, și anume „de la data publicării deciziei în Monitorul Oficial al României, Partea I”. Prin urmare, de la acest moment, dezlegarea dată problemelor de drept este obligatorie erga omnes, iar nu doar pentru instanțele judecătorești chemate în viitor să soluționeze cauze în care se ridică aceeași problemă de drept. Fiind obligatorie, decizia pronunțată în interesul legii se impune cu aceeași forță ca legea, în ceea ce privește problemele de drept dezlegate.

5.2.2.. Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

Reglementare. Natură juridică. Codul de procedură civilă reglementează, în art. 519- 521, un nou mijloc de unificare jurisprudențială, de inspirație franceză , care, spre deosebire de recursul în interesul legii, reglementat ca o soluție remediu, postfactum, sesizarea în cadrul noii proceduri este una preventivă, de natură să elimine riscul apariției și dezvoltării unei jurisprudențe neunitare.

Condițiile sesizării instanței supreme. Procedura de judecată. Conform art. 519 C. pr. civ., obiectul sesizării îl poate forma, la fel ca în cazul recursului în interesul legii, numai o chestiune de drept, nu și o chestiune de fapt. Însă, spre deosebire de recursul în interesul legii, care poate avea ca obiect probleme de drept soluționate în mod diferit prin hotărâri judecătorești definitive, procedura pronunțării hotărârii prealabile este aplicabilă numai în situația în care instanțele judecătorești se confruntă cu „o chestiune de drept nouă”, pe care o constată din oficiu sau la solicitarea părților.

Din art. 519 C. pr. civ. se observă și faptul că legiuitorul exclude din categoria subiectelor care au posibilitatea (și nu îndatorirea, ca în cazul recursului în interesul legii) de a sesiza instanța supremă completul de judecată al judecătoriei; prin acest text, se recunoaște legitimare procesuală activă completului de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță. Completul de judecată poate sesiza Înalta Curte de Casație și Justiție de îndată ce constată, din oficiu sau la solicitarea părților, că sunt îndeplinite condițiile menționate mai sus, instanțele având, astfel, libertatea de a aprecia dacă situația de fapt se circumscrie sferei chestiunii de drept pe care o va lămuri de principiu instanța supremă . Prin urmare, neîndeplinirea cerințelor impuse prin art. 519 C. pr. civ. atrage respingerea solicitării ca inadmisibilă.

Competența soluționării sesizării revine, în temeiul art. 520 alin. (6) C. pr. civ., secției corespunzătoare a Înaltei Curți de Casație și Justiție, cu excepția cazului în care chestiunea de drept privește activitatea mai multor secții ale instanței supreme, ipoteză în care sesizarea va fi transmisă, de către președintele ori, în lipsa acestuia, de unul dintre vicepreședinții instanței supreme, președinților secțiilor interesate în soluționarea chestiunii de drept [art. 520 alin. (8) C. pr. civ]

Referitor la compunerea completului de judecată, art. 520 alin. (6) C. pr. civ. stabilește că sesizarea se judecă de un complet format din președintele secției corespunzătoare a Înaltei Curți de Casație și Justiție sau de un judecător desemnat de acesta și 12 judecători din cadrul secției respective; președintele secției sau, în caz de imposibilitate, judecătorul desemnat de acesta este președintele de complet și va lua măsurile necesare pentru desemnarea aleatorie a judecătorilor.

În cazul prevăzut de art. 520 alin. (8) C. pr. civ., în care chestiunea de drept privește activitatea mai multor secții ale Înaltei Curți de Casație și Justiție, completul de judecată va fi alcătuit din președintele sau, în lipsa acestuia, din vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, care va prezida completul, din președinții secțiilor interesate în soluționarea chestiunii de drept, precum și câte 5 judecători din cadrul secțiilor respective desemnați aleatoriu de președintele completului. La fel se va proceda și în cazul în care chestiunea de drept nu intră în competența niciunei secții a Înaltei Curți de Casație și Justiție [art. 520 alin. (9) C. pr. civ.].

Asupra chestiunii de drept cu care a fost sesizat, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept se pronunță printr o **decizie**, prin care va da o rezolvare de principiu; decizia se motivează în termen de 30 zile de la pronunțare și se publică în cel mult 15 zile de la motivare în Monitorul Oficial al României, Partea I [art. 521 alin. (2) coroborat cu art. 517 alin. (3) C. pr. civ.].

Efectele pe care le produce decizia dată asupra sesizării. Cât privește efectele pe care le produce decizia, art. 521 alin. (3) C. pr. civ. consacră caracterul de obligativitate al acesteia de la data

publicării deciziei în Monitorul Oficial al României, Partea I, iar pentru instanța care a solicitat dezlegarea, de la data pronunțării deciziei. În fine, printr-o normă de trimitere la art. 518 C. pr. civ., art. 521 alin. (4) C. pr. civ. consacră legislativ o soluție doctrinară propusă pentru deciziile date în recursul în interesul legii, și anume aceea referitoare la data încetării caracterului obligatoriu al deciziilor pronunțate asupra sesizării. Astfel, potrivit art. 518 C. pr. civ., decizia dată în procedura dezlegării unei chestiuni noi de drept își încetează aplicabilitatea la data modificării, abrogării sau constatării neconstituționalității dispoziției legale care a făcut obiectul interpretării.

Să ne reamintim

Potrivit art. 515 C. pr. civ., recursul în interesul legii este admisibil numai dacă se face dovada că problemele de drept care formează obiectul judecății au fost soluționate în mod diferit prin hotărâri judecătorești definitive, care se anexează cererii.

Codul de procedură civilă reglementează, în art. 519- 521, un nou mijloc de unificare jurisprudențială, de inspirație franceză, care, spre deosebire de recursul în interesul legii, reglementat ca o soluție remediu, postfactum, sesizarea în cadrul noii proceduri este una preventivă, de natură să elimine riscul apariției și dezvoltării unei jurisprudențe neunitare.

5.3. Rezumat

Soluția cuprinsă în decizie se pronunță numai în interesul legii și nu are efecte asupra hotărârilor judecătorești examinate și nici cu privire la situația părților din acele procese.

Potrivit art. 518 C. pr. civ., decizia dată în procedura dezlegării unei chestiuni noi de drept își încetează aplicabilitatea la data modificării, abrogării sau constatării neconstituționalității dispoziției legale care a făcut obiectul interpretării.

5.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Identificați asemănările și deosebirile dintre cele două mijloace de asigurare a unei practici judiciare unitare.
2. Cine are calitate procesuală de a exercita recursul în interesul legii?
3. Ce instanță judecătorească și în ce complet va soluționa recursul în interesul legii?

5.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

1. Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
2. Codul de procedură civilă, cu modificările și completările ulterioare.
3. Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.
4. Alte acte normative necesare, precum Legea nr. 303/2004, Legea nr. 304/2004, Legea nr. 317/2004, OUG nr. 92/2018 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul justiției.

B. Doctrină

1. M. Fodor, Drept procesual civil, Ed. Universul Juridic, București, 2022;

2. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi, M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbârcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat, Vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2016;
 3. G. Boroș, M. Stancu, Drept procesual civil, Ed. Hamangiu, București, 2020;
 4. I. Deleanu, Tratat de procedură civilă, vol I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
 5. I. Leș, Tratat de drept procesual civil, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
 6. E. Oprina (coordonator), G.C. Frențiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, Minispețe Vol. II, Drept procesual civil, Ed. Solomon, București, 2016.
- C. Practică judiciară în materie civilă, pe site-ul juridice.ro, Legalis ș.a.

Capitolul 6

Procedura necontencioasă judiciară. Arbitrajul

6.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la procedura necontencioasă judiciară și la arbitraj.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

6.2. Conținut

1. Reglementare, noțiune și natură juridică. Arbitrajul este reglementat în Cartea a IV a a Codului de procedură civilă, art. 541- 621, dispoziții care reprezintă dreptul comun în materie, aplicabile tuturor formelor de arbitraj privat .

2. Formele arbitrajului. Dispozițiile Cărții a IV a a Codului de procedură civilă reglementează arbitrajul voluntar, arbitrajul obligatoriu fiind supus legii sau acordului internațional care îl instituie .

În doctrină, sunt reținute următoarele forme ale arbitrajului voluntar: arbitraj intern și arbitraj internațional; arbitraj ad hoc și arbitraj instituționalizat; arbitraj în drept și arbitraj în echitate.

3. Domeniul de aplicare. Domeniul de aplicare a arbitrajului se determină cu ajutorul normelor cuprinse în art. 541 C. pr. civ. și, în special, cu cele ale art. 542 C. pr. civ. Astfel, după ce în art. 541 alin. (2) C. pr. civ. legiuitorul prevede că părțile litigante și tribunalul arbitral competent pot stabili reguli de procedură derogatorii de la dreptul comun, cu condiția ca regulile respective să nu fie contrare ordinii publice și dispozițiilor imperative ale legii, la art. 542 C. pr. civ. stabilește persoanele care pot recurge la arbitraj și sfera litigiilor arbitrale. Modificând criteriile de delimitare a sferei litigiilor care pot face obiectul arbitrajului, fiind eliminată referirea la litigiile patrimoniale, art. 542 C. pr. civ. prevede că persoanele care au capacitatea deplină de exercițiu pot conveni să soluționeze pe calea arbitrajului litigiile dintre ele, în afară de acelea care privesc starea civilă , capacitatea

persoanelor, dezbateră succesorială, relațiile de familie, precum și drepturile asupra cărora părțile nu pot să dispună [alin. (1)]. Când privește arbitrajul internațional, orice cauză de natură patrimonială poate face obiectul arbitrajului, dacă ea privește drepturi asupra cărora părțile pot dispune liber, iar legea statului de sediu al instanței arbitrale nu rezervă competența exclusivă instanțelor judecătorești.

4. Convenția arbitrală. Condiții, forme, efecte. Arbitrajul se organizează și se desfășoară potrivit convenției arbitrale, încheiată conform dispozițiilor art. 548 și urm. C. pr. civ. [art. 544 alin. (1) C. pr. civ.]. Ca atare, condiția primordială a arbitrajului o constituie convenția arbitrală sau, altfel spus, în lipsa convenției arbitrale, nu există arbitraj voluntar.

Convenția arbitrală se încheie în scris, sub sancțiunea nulității. Convenția arbitrală se poate încheia fie sub forma unei clauze compromisorii, înscrisă în contractul principal ori stabilită într-o convenție separată, la care contractul principal face trimitere, fie sub forma compromisului [art. 549 alin. (1)]. Din acest text, precum și din dispoziția generală a art. 544 alin. (2) C. pr. civ., rezultă felurile sau formele convenției arbitrale, respectiv clauza compromisorie și compromisul.

Principalul efect al convenției arbitrale îl constituie excluderea competenței instanțelor judecătorești pentru litigiul care face obiectul ei (art. 553 C. pr. civ.).

Un alt efect al convenției arbitrale îl constituie, așa cum rezultă și din cele ce preced, investirea tribunalului arbitral cu puterea de a soluționa acel litigiu.

5. Participanții la procesul arbitral. Participanții la procesul arbitral sunt părțile și tribunalul arbitral.

5.1. Părțile în litigiul arbitral. Părți în procesul arbitral sunt părțile semnatare ale convenției arbitrale și cele care aderă la această convenție prin îndeplinirea unor acte de procedură care au semnificația unei achiesări la soluționarea litigiului prin arbitraj. Când privește coparticiparea procesuală sau litisconsorțiul procesual, condiția existenței acestuia este ca toți subiecții procesuali să fie semnatori ai convenției arbitrale.

5.2. Tribunalul arbitral. Art. 555 C. pr. civ. stabilește că „poate fi arbitru orice persoană fizică dacă are capacitate deplină de exercițiu”, eliminându-se astfel condiția cetățeniei române pentru arbitri. Așa fiind, înseamnă că orice persoană fizică, indiferent de cetățenie, poate dobândi calitatea de arbitru, dacă are capacitate deplină de exercițiu. Desigur, părțile pot stabili prin convenția arbitrală și anumite condiții de calificare sau alte condiții referitoare la arbitri, de natură a garanta calitatea actului de judecată și care să vizeze cultura și educația arbitrilor, experiența într-un domeniu determinat, reputația morală și profesională. Tribunalul arbitral se consideră constituit la data acceptării însărcinării de arbitru unic sau, după caz, a ultimei acceptări a însărcinării de arbitru ori de supra-arbitru.

6. Procedura arbitrală.

6.1. Sesizarea tribunalului arbitral. Comunicarea actelor de procedură. Locul arbitrajului. Limba arbitrajului.

Tribunalul arbitral este sesizat de reclamant printr-o cerere scrisă, care va cuprinde:

a) numele și prenumele, domiciliul sau reședința părților ori, pentru persoanele juridice, denumirea și sediul lor; de asemenea, cererea va cuprinde și codul numeric personal sau, după caz, codul unic de înregistrare sau codul de identificare fiscală, numărul de înmatriculare în registrul comerțului ori de înscriere în registrul persoanelor juridice și contul bancar ale reclamantului, precum și ale părâtului, dacă sunt cunoscute de reclamant; dacă reclamantul locuiește în străinătate, va arăta și domiciliul ales în România, unde urmează să i se facă toate comunicările privind procesul;

- b) numele, prenumele și calitatea celui care reprezintă partea în litigiu, când este cazul anexându se dovada calității;
- c) menționarea convenției arbitrale, anexându se copie de pe contractul în care este inserată, iar dacă a fost consemnată într un înscris separat ori s a încheiat un compromis, copie de pe acesta;
- d) obiectul și valoarea cererii, precum și calculul prin care s a ajuns la deter—minarea acestei valori;
- e) motivele de fapt și de drept, precum și probele pe care se întemeiază cererea;
- f) numele, prenumele și domiciliul membrilor tribunalului arbitral;
- g) semnătura părții.

Potrivit art. 573 C. pr. civ., în termen de 30 zile de la primirea copiei de pe cererea de arbitrare, pârâtul va face întâmpinare, care va cuprinde excepțiile privind cererea reclamantului, răspunsul în fapt și în drept la această cerere, probele propuse în apărare, precum și, în mod corespunzător, celelalte mențiuni prevăzute de lege pentru cererea de arbitrare.

Dacă pârâtul are pretenții împotriva reclamantului, derivând din același raport juridic, el poate face cerere reconvențională.

Comunicarea între părți sau către părți a înscrisurilor litigiului, a citațiilor, hotărârilor arbitrale și încheierilor de ședință se face prin scrisoare recomandată cu conținut declarat și confirmare de primire. Înștiințarea părților cu privire la alte măsuri luate de tribunalul arbitral poate fi făcută și prin telefax, poștă electronică sau prin alte mijloace ce asigură transmiterea textului actului și confirmarea primirii acestuia. Înscrisurile pot fi înmânate și personal părții, sub semnătură. Dovezile de comunicare se depun la dosar (art. 577 C. pr. civ.).

Părțile stabilesc locul arbitrajului, prin convenția arbitrală. În lipsa unei asemenea prevederi, locul arbitrajului se stabilește de tribunalul arbitral (art. 569 C. pr. civ.).

În arbitrajul organizat de o instituție permanentă de arbitraj, locul arbitrajului coincide, de regulă, cu sediul instituției permanente.

În arbitrajul internațional, sediul instanței arbitrale se stabilește de părțile în cauză sau de instituția de arbitraj desemnată de acestea, iar în lipsă, de către arbitri [art. 1.111 alin. (3) C. pr. civ.].

Dezbaterea litigiului în fața tribunalului arbitral se desfășoară în limba stabilită prin convenția arbitrală sau, dacă nu s a prevăzut nimic în această privință ori nu a intervenit o înțelegere ulterioară, în limba contractului din care s a născut litigiul ori, dacă părțile nu se înțeleg, într o limbă de circulație internațională stabilită de tribunalul arbitral.

6.2. Judecata arbitrală

6.2.1. Fixarea termenului de dezbateri. Termenul de citare. Potrivit art. 578 C. pr. civ., îndată după expirarea termenului pentru depunerea întâmpinării, tribunalul arbitral verifică stadiul pregătirii litigiului pentru dezbateri și, dacă va socoti necesar, va dispune măsurile corespunzătoare pentru completarea dosarului; termenul trebuie stabilit astfel încât între data primirii citației și data stabilită pentru dezbateri să existe un interval de timp de cel puțin 15 zile .

Judecata arbitrală se desfășoară potrivit regulilor procedurale stabilite de părți, în convenția arbitrală, sau de către arbitri, reguli care se completează, dacă este cazul, cu prevederile Cărții a IV a a Codului de procedură civilă. În lipsa unor reguli stabilite de părți sau de arbitri, procedura arbitrală se desfășoară conform pre—vederilor Cărții a IV a a Codului de procedură civilă.

6.2.3. Probele în procedura arbitrală. Art. 586 alin. (1) C. pr. civ. reiterează regula stabilită în art. 249 C. pr. civ., stabilind că fiecare dintre părți are sarcina să dovedească faptele pe care își întemeiază în litigiu pretenția sau apărarea. În vederea soluționării litigiului, tribunalul arbitral poate cere părților expli—cații scrise cu privire la obiectul cererii și faptele litigiului și poate dispune

administrarea oricăror probe prevăzute de lege. Probele care nu au fost cerute prin cererea de arbitraj sau prin întâmpinare nu vor mai putea fi invocate în cursul arbitrajului, în afară de cazurile prevăzute la art. 254 alin. (2) C. pr. civ.

6.2.4. Invocarea excepțiilor. Potrivit art. 592 alin. (1) C. pr. civ., cel mai târziu la primul termen de judecată la care partea a fost legal citată, dacă nu s-a stabilit un termen mai scurt, trebuie invocată, sub sancțiunea decăderii, orice excepție privind existența și validitatea convenției arbitrale, constituirea tribunalului arbitral, limitele însărcinării arbitrilor și desfășurarea procedurii până la acest termen.

6.2.5. Încheierea de ședință. Dezbaterile arbitrale și orice dispoziție a tribunalului arbitral vor fi consemnate în încheierea de ședință. Încheierea de ședință va fi motivată și va cuprinde, pe lângă mențiunile prevăzute la art. 603 alin. (1) lit. a) și b) C. pr. civ. pentru hotărârea arbitrală, și următoarele mențiuni:

- a) o scurtă descriere a desfășurării ședinței;
- b) cererile și susținerile părților;
- c) motivele pe care se sprijină măsurile dispuse;
- d) dispozitivul;
- e) semnăturile arbitrilor, cu observarea prevederilor art. 602 alin. (3) C. pr. civ. (în sensul că hotărârea se ia cu majoritate de voturi).

Potrivit art. 594 C. pr. civ., încheierile tribunalului arbitral pot fi atacate separat cu acțiunea în anulare prevăzută la art. 608, dacă prin ele s-au luat următoarele măsuri:

- a) a fost suspendat cursul arbitrajului, potrivit art. 412 și art. 413;
- b) au fost luate măsuri asigurătorii sau provizorii, potrivit art. 585;
- c) a fost respinsă, ca inadmisibilă, cererea de sesizare a Curții Constituționale privind constituționalitatea unei dispoziții legale.

În afara motivelor prevăzute la art. 608, în acțiunea în anulare se poate invoca și lipsa condițiilor prevăzute de lege pentru luarea măsurilor dispuse prin încheiere.

Acțiunea în anulare poate fi introdusă în termen de 5 zile de la comunicarea încheierii, cu excepția acțiunii în anulare împotriva încheierii prin care a fost suspendat cursul arbitrajului, potrivit art. 412 și art. 413, care poate fi formulată cât timp durează suspendarea. În cazurile prevăzute la art. 594 alin. (1) lit. b) și c), acțiunea în anulare nu suspendă cursul arbitrajului.

6.2.6. Termenul arbitrajului. Art. 567 C. pr. civ. stabilește că, dacă părțile nu au prevăzut altfel, tribunalul arbitral trebuie să pronunțe hotărârea în termen de cel mult 6 luni de la data constituirii sale, sub sancțiunea caducității arbitrajului.

6.2.7. Soluționarea litigiului arbitral. Deliberarea și pronunțarea hotărârii. Tribunalul arbitral soluționează litigiul în temeiul contractului principal și al normelor de drept aplicabile, potrivit dispozițiilor art. 5. Pe baza acordului expres al părților, tribunalul arbitral poate soluționa litigiul în echitate (art. 601 C. pr. civ.).

După închiderea dezbaterilor, arbitrii deliberază în secret.

După deliberare, se va întocmi o minută, care va cuprinde pe scurt dispozitivul hotărârii și în care se va arăta, când este cazul, opinia minoritară. Pronunțarea hotărârii se face la termenul când a avut loc judecata, după deliberare. Pronunțarea poate fi amânată cu cel mult 21 de zile, sub condiția încadrării în termenul arbitrajului.

7. Hotărârea arbitrală

7.1. Forma, cuprinsul și comunicarea hotărârii arbitrale. Efectele hotărârii arbitrale

Potrivit art. 603 alin. (1) C. pr. civ., hotărârea arbitrală se redactează în scris și trebuie să cuprindă următoarele elemente:

- a) componența nominală a tribunalului arbitral, locul și data pronunțării hotărârii;
- b) numele și prenumele părților, domiciliul ori reședința lor sau, după caz, denumirea și sediul, numele și prenumele reprezentanților părților, precum și ale celorlalte persoane care au participat la dezbaterile litigiului;
- c) menționarea convenției arbitrale în temeiul căreia s-a procedat la arbitraj;
- d) obiectul litigiului și susținerile pe scurt ale părților;
- e) motivele de fapt și de drept ale hotărârii, iar în cazul arbitrajului în echitate, motivele care, sub acest aspect, întemeiază soluția;
- f) dispozitivul;
- g) semnăturile tuturor arbitrilor, sub rezerva art. 602 alin. (3) și, dacă este cazul, semnătura asistentului arbitral.

Hotărârea arbitrală va fi comunicată părților în termen de cel mult o lună de la data pronunțării ei, iar la cererea oricăreia dintre părți, tribunalul arbitral îi va elibera o dovadă privind comunicarea ei în condițiile menționate (art. 605 C. pr. civ.). Hotărârea arbitrală comunicată părților este definitivă și obligatorie (art. 606 C. pr. civ.).

Hotărârea dată în arbitrajul internațional – scrisă, motivată, datată și semnată de toți arbitrii – este executorie și obligatorie de la comunicarea sa părților și poate fi atacată numai cu acțiune în anulare pentru motivele și în regimul stabilite în Cartea a IV a, care se aplică în mod corespunzător. Tribunalul arbitral poate pronunța hotărâri parțiale, în lipsă de stipulație contrară în convenția arbitrală [art. 1.121 alin. (2) (4) C. pr. civ.]. Hotărârile arbitrale străine (art. 1.124 C. pr. civ.) pronunțate de un tribunal arbitral competent beneficiază în România de forță probantă cu privire la situațiile de fapt pe care le constată (art. 1.132 C. pr. civ.).

7.2. Lămurirea, completarea și îndreptarea hotărârii arbitrale. Păstrarea dosarului

În cazul în care sunt necesare lămuriri cu privire la înțelesul, întinderea sau aplicarea dispozitivului hotărârii ori acesta cuprinde dispoziții potrivnice, oricare dintre părți poate cere tribunalului arbitral să lămurească dispozitivul sau să înlăture dispozițiile potrivnice. Cererea se formulează în termen de 10 zile de la data primirii hotărârii și se soluționează de tribunalul arbitral, prin hotărâre separată, cu citarea părților.

7.3. Executarea hotărârii arbitrale. Hotărârea arbitrală se aduce la îndeplinire de bunăvoie de către partea împotriva căreia s-a pronunțat, de îndată sau în termenul menționat în cuprinsul acesteia. În cazul în care hotărârea nu se execută de bunăvoie, ea se aduce la îndeplinire prin executare silită. În acest sens, art. 615 alin. (1) C. pr. civ. prevede că hotărârea arbitrală constituie titlu executoriu și se execută silit întocmai ca o hotărâre judecătorească.

7.4. Cheltuielile arbitrale. Tribunalul arbitral hotărăște și asupra cheltuielilor arbitrale, al căror mod de stabilire și repartizare este reglementat la art. 595- 600 C. pr. civ.

7.5. Desființarea hotărârii arbitrale. Hotărârea arbitrală poate fi desființată numai prin acțiune în anulare, fiind exclusă orice cale de atac ce poate fi exercitată, conform legii, împotriva unei hotărâri judecătorești. Motivele pentru care poate fi desființată hotărârea arbitrală sunt expres și limitativ prevăzute la art. 608 alin. (1) C. pr. civ.

Să ne reamintim

Dispozițiile Cărții a IV a a Codului de procedură civilă reglementează arbitrajul voluntar, arbitrajul obligatoriu fiind supus legii sau acordului internațional care îl instituie.

În doctrină, sunt reținute următoarele forme ale arbitrajului voluntar: arbitraj intern și arbitraj internațional; arbitraj ad hoc și arbitraj instituționalizat; arbitraj în drept și arbitraj în echitate.

6.3. Rezumat

Tribunalul arbitral este sesizat de reclamant printr-o cerere scrisă, potrivit art. 573 C. pr. civ., în termen de 30 zile de la primirea copiei de pe cererea de arbitrare, pârâtul va face întâmpinare, dacă pârâtul are pretenții împotriva reclamantului, derivând din același raport juridic, el poate face cerere reconvențională.

Judecata arbitrală se desfășoară potrivit regulilor procedurale stabilite de părți, în convenția arbitrală, sau de către arbitri, reguli care se completează, dacă este cazul, cu prevederile Cărții a IV-a a Codului de procedură civilă. Probele care nu au fost cerute prin cererea de arbitrare sau prin întâmpinare nu vor mai putea fi invocate în cursul arbitrajului, în afară de cazurile prevăzute la art. 254 alin. (2) C. pr. civ.

Art. 567 C. pr. civ. stabilește că, dacă părțile nu au prevăzut altfel, tribunalul arbitral trebuie să pronunțe hotărârea în termen de cel mult 6 luni de la data constituirii sale, sub sancțiunea caducității arbitrajului.

Tribunalul arbitral soluționează litigiul în temeiul contractului principal și al normelor de drept aplicabile, potrivit dispozițiilor art. 5. Pe baza acordului expres al părților, tribunalul arbitral poate soluționa litigiul în echitate (art. 601 C. pr. civ.).

Potrivit art. 603 alin. (1) C. pr. civ., hotărârea arbitrală se redactează în scris

6.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Care este natura juridică a arbitrajului?
2. Precizați domeniul de aplicare a arbitrajului.
3. Menționați forma și felurile convenției arbitrale.

6.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

1. Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
2. Codul de procedură civilă din 15 februarie 2013 și Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedura civilă; Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010; Legea nr. 138/2014; O.U.G. nr. 62/2015; O.U.G. nr. 1/2016; Legea nr. 17/2017 privind aprobarea OUG nr. 1/2016 pentru modificarea NCPC, precum și a unor acte normative conexe.
3. Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.
4. Alte acte normative necesare, precum Legea nr. 303/2004, Legea nr. 304/2004, Legea nr. 317/2004, OUG nr. 92/2018 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul justiției.

B. Doctrină

1. M. Fodor, *Drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
 2. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi, M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbârcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, Vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2016;
 3. G. Boroi, M. Stancu, *Drept procesual civil*, Ed. Hamangiu, București, 2020;
 4. I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
 5. I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
 6. E. Oprina (coordonator), G.C. Frențiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, *Minispețe* Vol. II, *Drept procesual civil*, Ed. Solomon, București, 2016.
- C. Practică judiciară în materie civilă**, pe site-ul juridice.ro, Legalis ș.a.

Capitolul 7.

Procedura divorțului. Procedura punerii sub tutelă specială. Procedura de declarare judecătorească a morții. Măsuri asigurătorii și provizorii

7.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la procedura divorțului, procedura punerii sub tutelă specială, procedura de declarare judecătorească a morții. Și la unele măsuri asigurătorii și provizorii.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

7.2. Conținut

7.2.1. Procedura divorțului (Desfacerea căsătoriei)

Sediul materiei. Precizări terminologice. Divorțul este mijlocul prin care se pune capăt existenței căsătoriei. Codul civil reglementează, în Capitolul VII al Titlului II al Cărții a II a, art. 373 404 „Desfacerea căsătoriei”, pe două Secțiuni: Secțiunea 1 – „Cazurile de divorț” și Secțiunea a 2 a – „Efectele divorțului”. La rândul său, Codul de procedură civilă reglementează, în Cartea a VI a, Titlul I, art. 915 935, dispozițiile comune privitoare la procedura divorțului și unele reguli particulare referitoare la divorțul remediu și la divorțul din culpa soților.

Formele sau modalitățile de desfacere a căsătoriei. Sub denumirea marginală „Motive de divorț”, art. 373 C. civ. stabilește că divorțul poate avea loc:

- a) prin acordul soților, la cererea ambilor soți sau a unuia dintre soți acceptată de celălalt soț;
- b) atunci când, din cauza unor motive temeinice, raporturile dintre soți sunt grav vătămate și continuarea căsătoriei nu mai este posibilă;
- c) la cererea unuia dintre soți, după o separare în fapt care a durat cel puțin 2 ani;
- d) la cererea aceluia dintre soți a cărui stare de sănătate face imposibilă continuarea căsătoriei.

Divorțul prin acordul soților pe cale administrativă sau prin procedura notarială. Acesta reprezintă o formă de divorț prin acordul soților pe cale extrajudiciară și este reglementat în art. 375

378 C. civ., texte care stabilesc condițiile și procedura care trebuie urmată. Potrivit art. 375 alin. (1) C. civ., dacă soții sunt de acord cu divorțul și nu au copii minori, născuți din căsătorie, din afara căsătoriei sau adoptați, ofițerul de stare civilă ori notarul public de la locul căsătoriei sau al ultimei locuințe comune a soților poate constata desfacerea căsătoriei prin acordul soților, eliberându-le un certificat de divorț, conform legii.

Divorțul pe cale judiciară. Divorțul pe cale judiciară are loc fie atunci când soții sau unul dintre ei aleg/alege această procedură, fie atunci când divorțul pe cale administrativă sau prin procedura notarială nu este admisibil, pentru că nu sunt îndeplinite cerințele legale ori pentru că modalitatea sau forma de divorț nu este posibilă decât înaintea instanțelor judecătorești.

1. Divorțul prin acordul soților pe cale judiciară. Divorțul prin acordul soților pe cale judiciară poate fi pronunțat indiferent de durata căsătoriei și indiferent dacă există sau nu copii minori rezultați din căsătorie [art. 374 alin. (1) C. civ.].

2. Divorțul din culpa soților. Art. 379 C. civ. stabilește condițiile în care se poate pronunța divorțul din culpă, făcând distincție între cazul prevăzut la art. 373 lit. b) C. civ. și cazul stabilit la art. 373 lit. c) C. civ. Rezultă că desfacerea căsătoriei din culpa soțului pârât pentru motive temeinice poate fi pronunțată dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții:

- existența unor motive temeinice;
- motivele temeinice invocate să fi vătămat grav raporturile dintre soți;
- motivele temeinice să fie imputabile pârâtului;
- continuarea căsătoriei nu mai este posibilă .

3. Divorțul din motive de sănătate. Când divorțul este cerut pentru că starea sănătății unuia dintre soți face imposibilă continuarea căsătoriei, instanța va administra probe privind existența bolii și starea sănătății soțului bolnav și va pronunța divorțul, potrivit art. 381 C. civ., fără a se face mențiune despre culpa soților pentru desfacerea căsătoriei (art. 933 C. pr. civ.).

Dispoziții comune referitoare la procedura divorțului. Art. 915-928 C. pr. civ. cuprind unele dispoziții comune referitoare la procedura divorțului, dispoziții derogatorii de la dreptul comun al aspectelor pe care le reglementează și, în măsura în care sunt neîndestulătoare, se completează cu normele dreptului comun .

Soluționarea divorțului se face potrivit dispozițiilor speciale stabilite la art. 921-928 C. pr. civ., dispoziții care se completează cu normele dreptului comun referitoare la procedura contencioasă.

2. Procedura instituirii consilierii judiciare sau a tutelei speciale

Printr-o normă juridică de trimitere, art. 168 alin. (1) C. civ. stabilește că „Soluționarea cererii de instituire a unei măsuri de ocrotire se face potrivit dispozițiilor Codului de procedură civilă”. Așa fiind, înseamnă că procedura de soluționare a cererii de instituire a consilierii judiciare sau a tutelei speciale este cea reglementată în art. 936-943 C. pr. civ., în forma dată acestor texte prin Legea nr. 140/2022. În art. 937 C. pr. civ. se stabilește conținutul cererii de instituire a consilierii judiciare sau a tutelei speciale, precizându-se că această cerere va cuprinde, pe lângă elementele prevăzute la art. 194 (care trebuie să figureze în orice cerere de chemare în judecată), faptele din care rezultă deteriorarea facultăților sale mintale, precum și dovezile propuse în acest scop. Cererea va cuprinde și date referitoare la situația familială, socială și patrimonială a persoanei, orice alte elemente privind gradul său de autonomie, precum și numele medicului curant al acesteia, în măsura în care ele sunt cunoscute de reclamant. De asemenea, cererea va cuprinde instanța căreia îi este adresată [art. 148 C. pr. civ.], fiind scutită de la plata taxei judiciare de timbru [art. 29 alin. (1) lit. e) din O.U.G. nr. 80/2013].

Etapă judecătorească propriu zise se desfășoară în condițiile art. 940 C. pr. civ., text care, așa cum se va observa, stabilește unele particularități față de dreptul comun.

Judecata cererii se face de urgență și cu precădere.

Ascultarea celui a cărui punere sub ocrotire este cerută se va face la locuința acestuia, acolo unde este îngrijit sau în alt loc apreciat de instanță ca fiind potrivit, dacă acest mod de a proceda este în interesul persoanei în cauză.

Judecata se face cu participarea procurorului [art. 940 alin. (6) teza întâi C. pr. civ.], lipsa concluziilor acestuia atrăgând nulitatea hotărârii.

Instituirea măsurii de ocrotire produce următoarele efecte:

- lipsirea persoanei puse sub tutelă specială de capacitatea de exercițiu;
- persoana care beneficiază de consiliere judiciară are capacitate de exercițiu restrânsă;
- instituirea tutelei persoanei puse sub ocrotire.

Modificarea sau ridicarea măsurii de ocrotire. Sub denumirea marginală „Încetarea măsurii”, art. 177 alin. (1) C. civ. stabilește că măsura de ocrotire încetează prin moartea celui ocrotit, la expirarea duratei pentru care a fost instituită, în cazul înlocuirii acesteia, precum și la ridicarea ei.

7.2.2. Procedura de declarare a morții.

Cazul general de declarare judecătorească a morții este reglementat în art. 49 C. civ. Potrivit alin. (1) al textului, în cazul în care o persoană este dispărută și există indicii că a încetat din viață, aceasta poate fi declarată moartă prin hotărâre judecătorească, la cererea oricărei persoane interesate, dacă au trecut cel puțin 2 ani de la data primirii ultimelor informații sau indicii din care rezultă că era în viață. Prin urmare, procedura declarării judecătorești a morții se aplică, în cazul prevăzut de textul redat mai sus, ori de câte ori există incertitudine cu privire la moartea unei persoane și sunt îndeplinite cumulativ următoarele cerințe:

- a) dispariția persoanei a cărei moarte se solicită a se declara de către instanță;
- b) existența unor indicii că persoana dispărută a încetat din viață;
- c) trecerea sau împlinirea unui termen de 2 ani de la data primirii ultimelor informații sau indicii din care rezultă că persoana dispărută era în viață.

În afară de cazul general în care o persoană dispărută poate fi declarată decedată, dacă sunt îndeplinite cerințele legii, legiuitorul stabilește în art. 50 C. civ. două cazuri speciale.

Primul caz special de declarare judecătorească a morții este reglementat în alin. (1) al textului și intervine în situația în care „Cel dispărut în împrejurări deosebite, cum sunt inundațiile, cutremurul, catastrofa de cale ferată ori aeriană, naufragiul, în cursul unor fapte de război sau într-o altă împrejurare asemănătoare, ce îndreptățește a se presupune decesul, poate fi declarat mort, dacă au trecut cel puțin 6 luni de la data împrejurării în care a avut loc dispariția”.

Al doilea caz special de declarare judecătorească a morții este reglementat în art. 50 alin. (3) C. civ., care prevede că: „Atunci când este sigur că decesul s-a produs, deși cadavrul nu poate fi găsit sau identificat, moartea poate fi declarată prin hotărâre judecătorească, fără a se aștepta împlinirea vreunui termen de la dispariție”.

Printr-o normă de trimitere, art. 51 C. civ. stabilește că: „Soluționarea cererii de declarare a morții se face potrivit dispozițiilor Codului de procedură civilă”. Prin urmare, de la data intrării în vigoare a Codului de procedură civilă, procedura de soluționare a cererii de declarare a morții se desfășoară potrivit normelor juridice reglementate prin acest act normativ, respectiv art. 944-951.

A) Faza prealabilă judecătorească are ca scop culegerea de informații cu privire la persoana dispărută și luarea unor măsuri de conservare a bunurilor acesteia.

B) Judecata propriu zisă se desfășoară, în lipsa unor dispoziții speciale, după regulile comune, aplicabile judecării în primă instanță, cu participarea părților interesate, cu administrarea probelor necesare pronunțării hotărârii.

C) Faza ulterioară judecării este tot o fază de publicitate, care se realizează sub coordonarea instanței.

Anularea hotărârii declarative de moarte.

A) Anularea hotărârii declarative de moarte în cazul în care persoana declarată moartă este în viață. Potrivit art. 54 alin. (1) C. civ., dacă cel declarat mort este în viață, se poate cere oricând anularea hotărârii prin care s-a declarat moartea. În temeiul art. 92 alin. (1) C. pr. civ., și procurorul poate introduce cerere în anulare, de vreme ce, potrivit aceluiași text de lege, el poate solicita declararea judecătorească a morții.

B) Anularea hotărârii declarative de moarte în cazul în care se descoperă certificatul de deces al celui declarat decedat. Potrivit art. 55 C. civ., orice persoană interesată poate cere oricând anularea hotărârii declarative de moarte, în cazul în care se descoperă certificatul de deces al celui declarat mort.

7.2.3. Măsuri asigurătorii și provizorii

Sechestrul asigurător constă în indisponibilizarea bunurilor mobile și/sau imobile urmăribile ale debitorului aflate în posesia acestuia sau a unui terț, în scopul valorificării lor în momentul în care creditorul unei sume de bani va obține un titlu executoriu (art. 952 C. pr. civ.).

Poprirea asigurătorie se poate înființa asupra sumelor de bani, titlurilor de valoare sau altor bunuri mobile incorporale urmăribile datorate debitorului de o a treia persoană sau pe care aceasta i le va datora în viitor, în temeiul unor raporturi juridice existente, în condițiile stabilite la art. 953 (art. 970 C. pr. civ.).

Sechestrul judiciar constă în indisponibilizarea bunurilor ce formează obiectul litigiului sau, în condițiile legii, a altor bunuri, prin încredințarea pazei acestora unui administrator sechestrului desemnat potrivit art. 976 (art. 972 C. pr. civ.).

Codul de procedură civilă reglementează, la art. 978- 979, **măsurile provizorii necesare pentru apărarea drepturilor de proprietate intelectuală**, indiferent de conținutul lor patrimonial sau nepatrimonial și indiferent de izvorul acestora. Aceste dispoziții, aplicabile numai în materia drepturilor de proprietate intelectuală, sunt derogatorii de la cele ale art. 255 C. civ., consacrate în Titlul V, „Apărarea drepturilor nepatrimoniale”, al Cărții I din Codul civil. De altfel, art. 978 alin. (2) C. pr. civ. prevede că măsurile provizorii necesare pentru protecția altor drepturi nepatrimoniale sunt prevăzute de art. 255 C. civ. . Instanța judecătorească poate să dispună în special:

- a) interzicerea încălcării sau încetarea ei provizorie;
- b) luarea măsurilor necesare pentru a asigura conservarea probelor [alin. (2)];

Să ne reamintim

Sub denumirea marginală „Motive de divorț”, art. 373 C. civ. stabilește că divorțul poate avea loc:

- a) prin acordul soților, la cererea ambilor soți sau a unuia dintre soți acceptată de celălalt soț;
- b) atunci când, din cauza unor motive temeinice, raporturile dintre soți sunt grav vătămate și continuarea căsătoriei nu mai este posibilă;

- c) la cererea unuia dintre soți, după o separare în fapt care a durat cel puțin 2 ani;
 - d) la cererea celuiia dintre soți a cărui stare de sănătate face imposibilă continuarea căsătoriei.
-

7.3. Rezumat

Procedura divorțului (Desfacerea căsătoriei). Divorțul este mijlocul prin care se pune capăt existenței căsătoriei. Codul civil reglementează, în Capitolul VII al Titlului II al Cărții a II a, art. 373-404 „Desfacerea căsătoriei”, pe două Secțiuni: Secțiunea 1 – „Cazurile de divorț” și Secțiunea a 2 a – „Efectele divorțului”. La rândul său, Codul de procedură civilă reglementează, în Cartea a VI a, Titlul I, art. 915-935, dispozițiile comune privitoare la procedura divorțului și unele reguli particulare referitoare la divorțul remediu și la divorțul din culpa soților.

Printr-o normă juridică de trimitere, art. 168 alin. (1) C. civ. stabilește că „**Soluționarea cererii de instituire a unei măsuri de ocrotire se face potrivit dispozițiilor Codului de procedură civilă**”. Așa fiind, înseamnă că procedura de soluționare a cererii de instituire a consilierii judiciare sau a tutelei speciale este cea reglementată în art. 936-943 C. pr. civ., în forma dată acestor texte prin Legea nr. 140/2022.

Cazul general de declarare judecătorească a morții este reglementat în art. 49 C. civ. Potrivit alin. (1) al textului, în cazul în care o persoană este dispărută și există indicii că a încetat din viață, aceasta poate fi declarată moartă prin hotărâre judecătorească, la cererea oricărei persoane interesate, dacă au trecut cel puțin 2 ani de la data primirii ultimelor informații sau indicii din care rezultă că era în viață.

În afară de cazul general în care o persoană dispărută poate fi declarată decedată, dacă sunt îndeplinite cerințele legii, legiuitorul stabilește în art. 50 C. civ. două cazuri speciale.

Primul caz special de declarare judecătorească a morții este reglementat în alin. (1) al textului și intervine în situația în care „Cel dispărut în împrejurări deosebite, cum sunt inundațiile, cutremurul, catastrofa de cale ferată ori aeriană, naufragiul, în cursul unor fapte de război sau într-o altă împrejurare asemănătoare, ce îndreptățește a se presupune decesul, poate fi declarat mort, dacă au trecut cel puțin 6 luni de la data împrejurării în care a avut loc dispariția”.

Al doilea caz special de declarare judecătorească a morții este reglementat în art. 50 alin. (3) C. civ., care prevede că: „Atunci când este sigur că decesul s-a produs, deși cadavrul nu poate fi găsit sau identificat, moartea poate fi declarată prin hotărâre judecătorească, fără a se aștepta împlinirea vreunui termen de la dispariție”.

Sechestrul asigurator constă în indisponibilizarea bunurilor mobile și/sau imobile urmăribile ale debitorului aflate în posesia acestuia sau a unui terț, în scopul valorificării lor în momentul în care creditorul unei sume de bani va obține un titlu executoriu (art. 952 C. pr. civ.).

Poprirea asiguratorie se poate înființa asupra sumelor de bani, titlurilor de valoare sau altor bunuri mobile incorporale urmăribile datorate debitorului de o altă persoană sau pe care aceasta i le va datora în viitor, în temeiul unor raporturi juridice existente, în condițiile stabilite la art. 953 (art. 970 C. pr. civ.).

Sechestrul judiciar constă în indisponibilizarea bunurilor ce formează obiectul litigiului sau, în condițiile legii, a altor bunuri, prin încredințarea pazei acestora unui administrator sechestrului desemnat potrivit art. 976 (art. 972 C. pr. civ.).

Codul de procedură civilă reglementează, la art. 978- 979, **măsurile provizorii necesare pentru apărarea drepturilor de proprietate intelectuală**, indiferent de conținutul lor patrimonial sau nepatrimonial și indiferent de izvorul acestora .

7.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. În procedura de declarare a morții unei persoane:

- a) nu este obligatorie participarea procurorului;
- b) competența revine, de regulă, instanței în a cărei circumscripție acea persoană a decedat;
- c) va fi citat și curatorul, dacă a fost numit.

2. Cererea de constatare a nulității hotărârii declarative de moarte:

- a) se îndreaptă la instanța care a pronunțat hotărârea;
- b) se soluționează cu citarea persoanelor care au fost părți în procesul de declarare a morții și cu participarea procurorului;
- c) va fi notată în cartea funciară, dacă instanța dispune această măsură.

3. Asupra cererii de sechestrul asigurător:

- a) instanța va decide în camera de consiliu, fără citarea părților;
- b) instanța se pronunță printr-o hotărâre supusă numai recursului;
- c) instanța se pronunță printr-o încheiere executorie, supusă numai apelului, în termen de 5 zile de la comunicare.

7.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

1. Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
2. Codul de procedură civilă din 15 februarie 2013 și Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedura civilă; Legea nr.2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010; Legea nr. 138/2014; O.U.G. nr. 62/2015; O.U.G. nr. 1/2016; Legea nr. 17/2017 privind aprobarea OUG nr. 1/2016 pentru modificarea NCPC, precum și a unor acte normative conexe.
3. Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.
4. Alte acte normative necesare, precum Legea nr. 303/2004, Legea nr. 304/2004, Legea nr. 317/2004, OUG nr. 92/2018 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul justiției.

B. Doctrină

1. M. Fodor, *Drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
2. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi, M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbărcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, Vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2016;
3. G. Boroș, M. Stancu, *Drept procesual civil*, Ed. Hamangiu, București, 2020;
4. I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
5. I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
6. E. Oprina (coordonator), G.C. Frențiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, *Minispețe* Vol. II, *Drept procesual civil*, Ed. Solomon, București, 2016.

Capitolul 8

Procedura partajului judiciar. Procedura ordonanței președințiale. Cererile posesorii. Procedura ordonanței de plată. Procedura cu privire la cererile de valoare redusă. Evacuarea din imobilele folosite sau ocupate fără drept.

8.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la procedura partajului judiciar, procedura ordonanței președințiale, cererile posesorii, procedura ordonanței de plată, procedura cu privire la cererile de valoare redusă și la evacuarea din imobilele folosite sau ocupate fără drept.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

8.2. Conținut

1. Procedura partajului judiciar. Împărțeala sau partajul se poate realiza fie pe cale convențională, fie pe cale judecătorească, cu respectarea anumitor condiții, iar în cazul partajului judiciar și al unor reguli de procedură. De altfel, art. 670 C. civ., intitulat marginal „Felurile partajului”, prevede că partajul poate fi făcut prin bună învoială sau prin hotărâre judecătorească, în condițiile legii.

De regulă, la partajul judiciar se recurge în situația în care cei interesați nu se înțeleg (adică nu s-a putut realiza partajul voluntar) sau în cazul în care legiuitorul impune această formă de partaj, și anume:

- a) dacă lipsește vreunul dintre titularii dreptului de proprietate comună [art. 684 alin. (2) C. civ.];
- b) dacă printre proprietarii comuni există și persoane lipsite de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă și nu există autorizarea instanței de tutelă, precum și, dacă este cazul, a reprezentantului sau a ocrotitorului legal, pentru un partaj voluntar [art. 674 C. civ. și art. 983 alin. (2) C. pr. civ.];
- c) în cazul împărțirii bunurilor comune ale soților în timpul regimului comunității, dacă între soți există neînțelegere asupra unui partaj voluntar, prin act autentic notarial [art. 358 alin. (1) C. civ.], ori la cererea creditorului personal al unuia dintre soți, însă numai în măsura necesară pentru acoperirea creanței sale [art. 353 alin. (2) C. civ.].

Procedura împărțelii judiciare se declanșează prin cererea reclamantului, care trebuie să cuprindă, pe lângă mențiunile prevăzute la art. 194 C. pr. civ. pentru orice cerere de chemare în judecată, și unele elemente specifice, indicate în art. 981 C. pr. civ., la cererea părții interesate, va reveni asupra măsurii (art. 673 C. civ.).

Regula imprescriptibilității dreptului de a cere ieșirea din indiviziune este consacrată și în materia partajului succesoral. Astfel, potrivit art. 1.143 alin. (1) C. civ., nimeni nu poate fi obligat a rămâne în indiviziune; moștenitorul poate cere oricând ieșirea din indiviziune, chiar și atunci când există convenții sau clauze testamentare care prevăd altfel.

Dacă părțile nu ajung la o înțelegere sau nu încheie o tranzacție potrivit art. 983 C. pr. civ., partajul va fi făcut de instanța de judecată, în condițiile art. 984 și urm. C. pr. Civ.

Partajul în natură constituie regula, soluție care se desprinde din textele menționate, respectiv din ordinea și condițiile de realizare a modalităților de împărțea prevăzute de lege.

În cazul în care împărțea în natură a unui bun nu este posibilă sau ar cauza o scădere importantă a valorii acestuia ori i ar modifica în mod păgubitor destinația economică, la cererea unuia dintre coproprietari, instanța, prin încheiere, îi poate atribui provizoriu întregul bun.

Potrivit art. 991 alin. (1) C. pr. civ., în cazul în care niciunul dintre coproprietari nu cere atribuirea bunului ori, deși acesta a fost atribuit provizoriu, nu s au consemnat, în termenul stabilit, sumele convenite celorlalți coproprietari, instanța, prin încheiere, va dispune vânzarea bunului, stabilind totodată dacă vânzarea se va face de către părți prin bună învoială ori de către executorul judecătoresc.

În toate cazurile, asupra cererii de partaj instanța se va pronunța prin hotărâre.

2. Procedura ordonanței președințiale. Ordonanța președințială este reglementată ca procedură specială la art. 997 1.002 C. pr. civ. .

Instanța judecătorească investită cu soluționarea cererii de ordonanță președințială trebuie să verifice dacă sunt îndeplinite atât condițiile generale de exercitare a oricărei forme concrete din conținutul acțiunii civile, cât și condițiile speciale de admisibilitate.

- Urgența în luarea măsurii este determinată de iminența producerii unei pagube și trebuie să persiste pe tot parcursul judecății.

- Pe calea ordonanței președințiale, instanța de judecată nu soluționează litigiul în fond, adică nu se pronunță în mod definitiv asupra drepturilor și obligațiilor părților, ci dispune doar măsuri provizorii.

- Alături de urgență și vremelnicie, o condiție specifică de admisibilitate a ordonanței președințiale este aceea ca prin măsura luată să nu se prejudece fondul.

În lipsa unor prevederi speciale referitoare la cuprinsul cererii de ordonanță președințială, se vor aplica dispozițiile dreptului comun, respectiv art. 194 și art. 148 C. pr. civ.

Cererea de ordonanță președințială se va introduce la instanța competentă să se pronunțe în primă instanță asupra fondului dreptului (art. 998 C. pr. civ.) .

Judecata cererii de ordonanță se face de urgență și cu precădere [art. 999 alin. (3) teza întâi C. pr. civ.].

Asupra cererii, instanța se pronunță printr o hotărâre numită ordonanță, care trebuie să cuprindă elementele prevăzute de lege pentru orice hotărâre judecătorească. Ordonanța este provizorie și executorie prin ea însăși în puterea legii [art. 997 alin. (2) și art. 448 alin. (1) pct. 10 C. pr. civ.].

3. Cererile posesorii. Legiuitorul reglementează cererile posesorii ca procedură specială, în

art. 1.003 1.005 C. pr. civ., și stabilește că aceste cereri sunt admisibile numai în cazurile și condițiile prevăzute de Codul civil, adică ale art. 916 952 C. civ. referitoare la posesie și acțiunile posesorii .

Caracteristici:

a) acțiunile posesorii apără posesia ca stare de fapt, fără să intereseze cui aparține dreptul real, deși, uneori, se apără indirect un astfel de drept ;

b) acțiunile posesorii protejează, de regulă, posesia bunurilor imobile și, în mod excepțional, posesia bunurilor mobile, întrucât, în cazul acestora din urmă, posesorul se confundă cu petitoriul , chiar în situația în care nu sunt îndeplinite cerințele impuse la art. 937 C. civ.;

c) acțiunile posesorii sunt acțiuni reale, în sensul că protejează posesia unui bun corporal și pot fi introduse împotriva oricărei persoane care îl tulbură pe posesor în exercitarea normală a posesiei sau care l a deposedat de bun ;

d) în acțiunile posesorii nu se pot angaja discuții petitorii, decât dacă reclamanantul își modifică cererea inițială sau dacă părțile convin în acest sens, caz în care are loc o transformare a acțiunii posesorii în acțiune petitorie , astfel că nu se mai poate vorbi de o acțiune posesorie .

a) pentru exercitarea acțiunilor posesorii în complângere sau de drept comun (când tulburarea sau deposedarea nu s a făcut prin violență), legiuitorul impune îndeplinirea cumulativă a următoarelor condiții: reclamantul să fi posedat bunul cel puțin un an, anterior tulburării sau deposedării; posesia reclamantului să fie utilă, adică să nu fie discontinuă, tulburată sau clandestină ori, altfel spus, posesia să nu fie viciată de discontinuitate, violență sau clandestinitate (art. 951 și art. 922 C. civ.); acțiunea să fie introdusă în termenul de prescripție de un an de la data tulburării sau deposedării;

b) în cazul acțiunilor posesorii speciale sau în reintegrare (când tulburarea ori deposedarea s a făcut cu violență), de vreme ce legiuitorul prevede că pot fi introduse și „de cel care exercită o posesie viciată, indiferent de durata posesiei sale” [art. 951 alin. (2) C. civ.], înseamnă că pentru exercitarea acestora este necesară îndeplinirea unei singure condiții speciale, și anume: să nu fi trecut un an de la data tulburării sau deposedării, cerință specială comună celor două tipuri de acțiuni posesorii.

Calitate procesuală activă sau calitate de reclamant în acțiunea posesorie are persoana care a fost tulburată sau deposedată de posesia asupra bunului, deci posesorul [art. 949 alin. (1) C. civ.]. Însă exercițiul acțiunilor posesorii este recunoscut și detentorului precar [art. 949 alin. (2) C. civ.].

Asupra cererilor posesorii, instanța se pronunță printr o hotărâre de admitere sau de respingere.

4. Procedura ofertei de plată și consemnațiunii este reglementată ca procedură specială în art. 1.006 1.013 C. pr. civ., dar trebuie avute în vedere și dispozițiile art. 1.510 1.515 C. civ. referitoare la punerea în întârziere a creditorului .

Potrivit art. 1.006 C. pr. civ., când creditorul refuză să primească plata de la debitor, acesta din urmă este în drept să facă ofertă reală și să consemneze ceea ce datorează.

Oferta reală poate să fie făcută prin intermediul executorului judecătoresc sau în fața instanței.

Oferta de plată poate fi făcută și în timpul procesului, în fața oricărei instanțe, în orice stadiu al judecății.

5. Procedura ordonanței de plată este inclusă în Cartea a VI a, Titlul IX, art. 1.014 1.025 C. pr. civ., la procedurile speciale.

Procedura ordonanței de plată se aplică litigiilor ivite ca urmare a neexecutării obligațiilor de plată a unor sume de bani în condițiile stabilite prin contracte civile (inclusiv cele încheiate între un

profesionist și o autoritate contractantă), constatate prin înscris ori determinate potrivit unui statut, regulament sau altui înscris, însușit de părți prin semnătură ori în alt mod admis de lege, fiind excluse din sfera sa de aplicare creanțele înscrise la masa credală în cadrul unei proceduri de insolvență .

Un element de noutate îl reprezintă art. 1.015 C. pr. civ., prin care legiuitorul stabilește în sarcina creditorului obligația comunicării unei somații către debitor, în scopul efectuării plății sumei datorate, într un anumit termen.

În fine, reținem că, în lipsa unor dispoziții speciale, se vor aplica prevederile art. 193 alin. (2) C. pr. civ., astfel că lipsa comunicării prealabile a somației poate fi invocată doar de către debitor, prin întâmpinare, sub sancțiunea decăderii.

Potrivit art. 1.016 C. pr. civ., creditorul poate introduce cererea privind ordonanța de plată la instanța competentă pentru judecarea fondului cauzei în primă instanță.

Admisibilitatea cererii prin care se declanșează procedura emiterii ordonanței de plată depinde de îndeplinirea, pe lângă condițiile generale necesare exercitării oricărui mijloc procesual, și a următoarelor condiții speciale:

a) Creditorul trebuie să aibă o creanță a cărei obligație corelativă constă în îndatorirea debitorului de a plăti o sumă de bani [art. 1.014 alin. (1) C. pr. civ.].

b) Creanța creditorului trebuie să fie certă, lichidă și exigibilă.

c) Referitor la mijloacele de probă prin care s ar putea face dovada creanței pretinse de către creditor, observăm că, în acord cu prevederile Ordonanței Guvernului nr. 5/2001, cu propunerile din doctrină și, nu în ultimul rând, cu scopul urmărit prin instituirea acestei proceduri speciale, „combaterea întâzierii executării obligațiilor de plată”, legiuitorul permite numai proba cu înscrisuri și declarațiile părților.

Împotriva executării silită a ordonanței de plată, partea interesată poate face contestație la executare, potrivit dreptului comun , cu precizarea că, în cadrul contestației, nu se pot invoca decât neregularități privind procedura de executare, precum și cauze de stingere a obligației ivite ulterior 11.

6. Procedura cu privire la cererile de valoare redusă este reglementată la art. 1.026 1.033 C. pr. civ. și este accesibilă oricărui justițiabil, întrucât permite utilizarea unor formulare cu conținut predeterminat .

Domeniul de aplicare a procedurii este stabilit la art. 1.026 C. pr. civ. Astfel, potrivit alin. (1) al textului, procedura se aplică atunci când valoarea cererii, fără a se lua în considerare dobânzile, cheltuielile de judecată și alte venituri accesorii, nu depășește suma de 10.000 lei la data sesizării instanței .

Procedura cu privire la cererile de valoare redusă are caracter alternativ, în sensul că reclamantul are alegerea între această procedură și procedura de drept comun.

Potrivit art. 1.029 C. pr. civ., reclamantul declanșează procedura cu privire la cererile cu valoare redusă prin completarea formularului de cerere și depunerea sau trimiterea acestuia la instanța competentă, prin poștă sau prin orice alte mijloace care asigură transmiterea formularului și confirmarea primirii acestuia [alin. (1)] .

Procedura cu privire la cererile cu valoare redusă este scrisă și se desfășoară în întregul ei în camera de consiliu.

Instanța va pronunța și redacta hotărârea în termen de 30 de zile de la primirea tuturor informațiilor necesare sau, după caz, de la dezbaterea orală.

Hotărârea primei instanțe este executorie de drept [art. 1.031 alin. (3) C. pr. civ.], astfel că ea poate fi pusă în executare silită de îndată.

Hotărârea judecătorească este supusă numai apelului la tribunal, în termen de 30 de zile de la comunicare.

7. Evacuarea din imobilele folosite sau ocupate fără drept este reglementată ca procedură specială la art. 1.034-1.049 C. pr. civ.

Procedura se aplică, potrivit alin. (1) al art. 1.034 C. pr. civ., în litigiile privind evacuarea din imobilele folosite sau, după caz, ocupate fără drept de către foștii locatari sau alte persoane.

Procedura specială de evacuare are caracter facultativ, în sensul că reclamantul are alegerea între această procedură și procedura de drept comun [art. 1.035 alin. (1) C. pr. civ.].

Art. 1.036 C. pr. civ. stabilește atât competența materială, cât și competența teritorială de soluționare a cererilor de evacuare din imobile. Potrivit textului, cererile de evacuare sunt de competența judecătorească în circumscripția căreia se află imobilul ocupat fără drept ori, după caz, închiriat sau arendat, chiar dacă locatarul a părăsit imobilul sau contractul a încetat.

Înainte de a sesiza instanța de judecată cu o cerere de evacuare, locatorul sau, după caz, proprietarul trebuie să parcurgă etapa notificării locatarului sau ocupantului imobilului, caz în care vor fi aplicabile dispozițiile art. 1.038 ori ale art. 1.039 C. pr. civ.

În cazul în care locatarul sau ocupantul notificat refuză să evacueze imobilul ori în cazul în care locatarul a renunțat la dreptul său de a fi notificat și a pierdut, din orice motive, dreptul de a folosi imobilul, locatorul sau proprietarul va solicita instanței să dispună, prin hotărâre executorie, evacuarea imediată a locatarului sau ocupantului din imobil, pentru lipsă de titlu (art. 1.041 C. pr. civ.).

Cererea de evacuare se judecă, de regulă, cu citarea părților .

Cererea de evacuare se judecă de urgență, în camera de consiliu, cu dezbateri sumare, dacă s-a dat cu citarea părților.

Hotărârea de evacuare este executorie și poate fi atacată numai cu apel în termen de 5 zile de la pronunțare, dacă s-a dat cu citarea părților, sau de la comunicare, când s-a dat fără citarea lor [art. 1.042 alin. (5) C. pr. civ.] . Împotriva executării hotărârii de evacuare, cei interesați pot introduce contestație la executare, în condițiile legii (art. 1.044 C. pr. civ.).

Să ne reamintim

-
- a) acțiunile posesorii apără posesia ca stare de fapt, fără să intereseze cui aparține dreptul real, deși, uneori, se apără indirect un astfel de drept ;
 - b) acțiunile posesorii protejează, de regulă, posesia bunurilor imobile și, în mod excepțional, posesia bunurilor mobile;
 - c) acțiunile posesorii sunt acțiuni reale;
 - d) în acțiunile posesorii nu se pot angaja discuții petitorii;

8.3. Rezumat

1. Procedura partajului judiciar. Împărțea sau partajul se poate realiza fie pe cale convențională, fie pe cale judecătorească, cu respectarea anumitor condiții, iar în cazul partajului judiciar și al unor reguli de procedură. De altfel, art. 670 C. civ., intitulat marginal „Felurile partajului”, prevede că partajul poate fi făcut prin bună învoială sau prin hotărâre judecătorească, în condițiile legii.

2. Procedura ordonanței președințiale. Ordonanța președințială este reglementată ca procedură specială la art. 997 1.002 C. pr. civ. .

3. Cererile posesorii. Legiuitorul reglementează cererile posesorii ca procedură specială, în art. 1.003 1.005 C. pr. civ., și stabilește că aceste cereri sunt admisibile numai în cazurile și condițiile prevăzute de Codul civil, adică ale art. 916 952 C. civ. referitoare la posesie și acțiunile posesorii .

4. Procedura ofertei de plată și consemnării este reglementată ca procedură specială în art. 1.006 1.013 C. pr. civ., dar trebuie avute în vedere și dispozițiile art. 1.510 1.515 C. civ. referitoare la punerea în întârziere a creditorului .

5. Procedura ordonanței de plată este inclusă în Cartea a VI a, Titlul IX, art. 1.014 1.025 C. pr. civ., la procedurile speciale.

6. Procedura cu privire la cererile de valoare redusă este reglementată la art. 1.026 1.033 C. pr. civ. și este accesibilă oricărui justițiabil, întrucât permite utilizarea unor formulare cu conținut predeterminat .

7. Evacuarea din imobilele folosite sau ocupate fără drept este reglementată ca procedură specială la art. 1.034 1.049 C. pr. civ.

8.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. În procedura ordonanței de plată:

- citația va fi înmănată părții cu 10 zile înaintea primului termen de judecată;
- întâmpinarea trebuie depusă cu cel puțin 3 zile înaintea termenului de judecată;
- reclamantul va lua cunoștință de cuprinsul întâmpinării de la dosarul cauzei.

2. Procedura cu privire la cererile de valoare redusă:

- este scrisă și se desfășoară în întregul ei în camera de consiliu;
- are caracter alternativ, în sensul că reclamantul are alegerea între această procedură și procedura de drept comun;
- se finalizează printr-o hotărâre supusă numai recursului.

3. Cererea de evacuare din imobilele folosite sau ocupate fără drept se soluționează:

- de urgență, în camera de consiliu și, în toate cazurile, cu citarea părților;
- întâmpinarea este obligatorie;
- printr-o hotărâre executorie susceptibilă de recurs.

8.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

- Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
- Codul de procedură civilă din 15 februarie 2013 și Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă; Legea nr.2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010; Legea nr. 138/2014; O.U.G. nr. 62/2015; O.U.G. nr. 1/2016; Legea nr. 17/2017 privind aprobarea OUG nr. 1/2016 pentru modificarea NCPC, precum și a unor acte normative conexe.
- Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.

4. Alte acte normative necesare, precum Legea nr. 303/2004, Legea nr. 304/2004, Legea nr. 317/2004, OUG nr. 92/2018 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul justiției.

B. Doctrină

1. M. Fodor, *Drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
2. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi, M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbărcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, Vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2016;
3. G. Boroii, M. Stancu, *Drept procesual civil*, Ed. Hamangiu, București, 2020;
4. I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
5. I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
6. E. Oprina (coordonator), G.C. Frențiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, *Minispețe* Vol. II, *Drept procesual civil*, Ed. Solomon, București, 2016.

C. Practică judiciară în materie civilă, pe site-ul juridice.ro, Legalis ș.a.

Capitolul 9

Procedura privitoare la înscrierea drepturilor dobândite în temeiul uzucapiunii. Procedura refacerii înscrisurilor și hotărârilor dispărute. Cauțiunea judiciară.

9.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la procedura privitoare la înscrierea drepturilor dobândite în temeiul uzucapiunii, procedura refacerii înscrisurilor și hotărârilor dispărute și la cauțiunea judiciară.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

9.2. Conținut

1. Procedura privitoare la înscrierea drepturilor dobândite în temeiul uzucapiunii

Pentru valorificarea procesuală a uzucapiunii, legiuitorul a reglementat, la art. 1.050- 1.053 C. pr. civ., o procedură simplificată, de înscriere în cartea funciară a drepturilor reale imobiliare dobândite în temeiul uzucapiunii

Potrivit art. 1.050 C. pr. civ., această procedură specială este aplicabilă oricărei cereri de înscriere în cartea funciară a drepturilor reale imobiliare dobândite în temeiul uzucapiunii .

Potrivit art. 1.051 alin. (1) C. pr. civ., cererea de uzucapiune se depune la judecătoria în circumscripția căreia este situat imobilul. Textul stabilește atât competența materială în primă instanță, cât și competența teritorială.

Momentul sau data de la care reclamantul a început să posede imobilul sub nume de proprietar este necesară pentru a determina dacă reclamantul a stăpânit imobilul în tot timpul prescris de lege, precum și dacă este îndeplinită cerința stabilită la art. 930 alin. (2) C. civ.

Anterior soluționării cererii de înscriere, trebuie îndeplinite, pe cheltuiala reclamanților, formalitățile de publicitate stabilite la art. 1.052 C. pr. civ. Potrivit textului, după depunerea cererii, instanța dispune, prin încheiere, citarea titularului dreptului înscris în cartea funciară sau a succesorilor acestuia, dacă sunt cunoscuți, precum și emiterea unei somații și afișarea acesteia la imobilul în litigiu, la sediul instanței, al biroului teritorial de cadastru și publicitate imobiliară și la sediul primăriei în raza căreia se află imobilul, precum și publicarea ei în două ziare de largă răspândire, dintre care cel puțin unul de circulație națională.

După îndeplinirea formalităților prealabile, indiferent de situația de fapt, instanța va cerceta dacă sunt îndeplinite cerințele prevăzute de Codul civil pentru dobândirea dreptului reclamat în temeiul uzucapiunii.

Încheierea sau, după caz, hotărârea este supusă numai apelului [art. 1.052 alin. (8) C. pr. civ.].

Înscrierea efectivă a dreptului real dobândit prin uzucapiune are loc în condițiile art. 1.053 C. pr. civ., text care face distincție între înscrierea provizorie și înscrierea definitivă.

Înscrierea definitivă are loc la data rămânerii definitive a încheierii sau hotărârii de admitere a cererii de înscriere.

2. Procedura refacerii înscrisurilor și hotărârilor dispărute

Refacerea înscrisurilor și hotărârilor dispărute este o procedură specială, reglementată ca atare la art. 1.054- 1.056 C. pr. civ.

Potrivit acestor dispoziții, procedura refacerii se aplică dosarelor sau înscrisurilor privitoare la o pricină în curs de judecată, dispărute în orice mod (art. 1.054), dosarelor sau înscrisurilor dispărute referitoare la o pricină în care s-a pronunțat o hotărâre de primă instanță (art. 1.055), precum și hotărârilor definitive dispărute (art. 1.056).

Potrivit art. 1.054 alin. (1) C. pr. civ., dosarele sau înscrisurile privitoare la o pricină în curs de judecată, dispărute în orice mod, se pot reface de însăși instanța investită cu judecarea cauzei.

Procedura poate fi declanșată la cererea părții interesate în refacerea dosarului sau înscrisurilor, însă este posibilă și autoinvestirea instanței, concluzie desprinsă din art. 1.054 alin. (2) C. pr. civ., potrivit căruia „(...) instanța va fixa termen, chiar din oficiu, citând părțile și, după caz, martorii și experții (...)”.

După administrarea probelor necesare, instanța se va pronunța printr-o încheiere, care nu va putea fi atacată decât odată cu fondul cauzei [alin. (4)], iar înscrisurile refăcute țin locul originalelor, până la găsirea acestora [alin. (5)].

Dacă dosarul sau înscrisurile dispărute priveau o pricină în care se pronunțase o hotărâre, această hotărâre se va reface de către instanța care a pronunțat-o, după cel de al doilea exemplar al hotărârii păstrat la mapă, iar dacă și acel exemplar ar fi dispărut, vor putea servi la refacere copiile legalizate de pe hotărâre, ce s-au încredințat părților sau altor persoane [art. 1.055 alin. (1) C. pr. civ.].

3. Cauțiunea judiciară este o garanție, reală sau personală, a cărei constituire este impusă de legiuitor sau dispusă de judecător, în cazurile prevăzute de lege, în sarcina părții care solicită luarea anumitor măsuri procesuale care prezintă riscul de a fi prejudiciabile pentru o altă parte din proces.

În cazurile în care legea prevede că trebuie depusă o cauțiune, stabilirea cauțiunii, depunerea și restituirea ei se fac potrivit prevederilor art. 1.057- 1.064 C. pr. civ., care reprezintă dreptul comun în materie.

Cauțiunea se depune, de regulă, în numerar.

Dacă prin lege nu se prevede altfel, instanța va cita părțile în termen scurt, în camera de consiliu, și va stabili de urgență cauțiunea. Instanța se pronunță printr-o încheiere, care poate fi atacată odată cu hotărârea prin care s-a dispus asupra cauțiunii [art. 1.062 alin. (1) și (2) C. pr. civ.].

Când există urgență, instanța va putea stabili cauțiunea și fără citarea părților.

Cauțiunea depusă se va restitui, la cerere, după soluționarea prin hotărâre definitivă a procesului în legătură cu care s-a stabilit cauțiunea, respectiv după încetarea efectelor măsurii pentru care aceasta s-a depus.

Să ne reamintim

Cauțiunea depusă se va restitui, la cerere, după soluționarea prin hotărâre definitivă a procesului în legătură cu care s-a stabilit cauțiunea, respectiv după încetarea efectelor măsurii pentru care aceasta s-a depus.

9.3. Rezumat

Pentru valorificarea procesuală a uzucapiunii, legiuitorul a reglementat, la art. 1.050-1.053 C. pr. civ., o procedură simplificată, de înscriere în cartea funciară a drepturilor reale imobiliare dobândite în temeiul uzucapiunii

Refacerea înscrisurilor și hotărârilor dispărute este o procedură specială, reglementată ca atare la art. 1.054- 1.056 C. pr. civ.

În cazurile în care legea prevede că trebuie depusă o cauțiune, stabilirea cauțiunii, depunerea și restituirea ei se fac potrivit prevederilor art. 1.057 1.064 C. pr. civ., care reprezintă dreptul comun în materie.

9.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Care sunt ipotezele în care sunt aplicabile dispozițiile legale privitoare la refacerea înscrisurilor și hotărârilor dispărute și cum va proceda instanța?
2. Procedura privitoare la înscrierea drepturilor dobândite în temeiul uzucapiunii este aplicabilă posesiilor începute anterior intrării în vigoare a noului Cod civil?
3. Ce înțelegeți prin „cauțiunea judiciară” și care sunt felurile sau formele acesteia?

9.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

1. Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
2. Codul de procedură civilă din 15 februarie 2013 și Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedura civilă; Legea nr.2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010; Legea nr. 138/2014; O.U.G. nr. 62/2015; O.U.G. nr. 1/2016; Legea nr. 17/2017 privind aprobarea OUG nr. 1/2016 pentru modificarea NCPC, precum și a unor acte normative conexe.
3. Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.
4. Alte acte normative necesare, precum Legea nr. 303/2004, Legea nr. 304/2004, Legea nr. 317/2004, OUG nr. 92/2018 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul justiției.

B. Doctrină

1. M. Fodor, *Drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2022;

2. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi, M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbârcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, Vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2016;
 3. G. Boroi, M. Stancu, *Drept procesual civil*, Ed. Hamangiu, București, 2020;
 4. I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
 5. I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
 6. E. Oprina (coordonator), G.C. Frențiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, *Minispețe* Vol. II, *Drept procesual civil*, Ed. Solomon, București, 2016.
- C. Practică judiciară în materie civilă**, pe site-ul juridice.ro, Legalis ș.a.

9.6. Temă de control: Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați „Trăsăturile caracteristice procedurilor speciale reglementate în Codul de procedură civilă”

Capitolul 10

Noțiuni elementare despre procesul civil internațional.

10.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la noțiunile elementare despre procesul civil internațional.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

10.2. Conținut

Sub rezerva situațiilor în care legea dispune altfel, instanțele române sunt competente dacă pârâtul are domiciliul, iar în lipsa domiciliului, reședința obișnuită, respectiv sediul principal, iar în lipsa sediului principal, un sediu secundar sau fondul de comerț pe teritoriul României la data introducerii cererii.

Instanțele române sunt de asemenea competente pentru a judeca orice cerere privind activitatea la sediul secundar al unei persoane juridice neavând sediul principal în România, când acest sediu secundar este situat în România la data introducerii cererii.

În materie patrimonială, părțile pot conveni asupra instanței competente să judece un litigiu actual sau eventual izvorând dintr-un raport cu elemente de extraneitate. Convenția poate fi încheiată prin înscris, telegramă, telex, telecopiator sau orice alt mijloc de comunicare ce permite a-i stabili proba printr-un text. În lipsă de stipulație contrară, competența forului ales este exclusivă.

Dacă părțile au încheiat o convenție de arbitraj vizând un litigiu arbitrabil conform legii române, instanța română sesizată își va declina competența, cu excepția situațiilor în care:**a)** pârâtul nu a invocat excepția de arbitraj până la primul termen la care a fost legal citat;**b)** instanța constată că respectiva convenție de arbitraj este caducă sau inoperantă;**c)** tribunalul arbitral nu poate fi constituit sau arbitrul unic nu poate fi desemnat din motive vădit imputabile pârâtului.

Chestiuni preliminare. Instanța română sesizată judecă pe cale incidentală chestiunile care nu intră în competența sa, dar a căror soluționare este necesară pentru a decide asupra cererii principale.

Când o cerere este pendinte în fața unei instanțe străine și este previzibil că hotărârea străină va fi susceptibilă de recunoaștere sau de executare în România, instanța română sesizată ulterior cu o cerere între aceleași părți, având același obiect și aceeași cauză, poate suspenda judecata până la pronunțarea hotărârii de către jurisdicția străină. Instanța română va respinge cererea când hotărârea străină pronunțată este susceptibilă de a fi recunoscută conform dispozițiilor Codului de procedură civilă.

Competența personală exclusivă . Instanțele române sunt exclusiv competente să judece litigii cu elemente de extraneitate din sfera statutului personal referitoare la:

1. acte de stare civilă întocmite în România privind persoane domiciliate în România și care sunt cetățeni români sau apatrizi;
2. încuviințarea adopției, dacă cel ce urmează a fi adoptat domiciliază în România și este cetățean român sau apatrid;
3. tutela și curatela pentru protecția unei persoane cu domiciliul în România, care este cetățean român sau apatrid;
4. instituirea consilierii judiciare sau a tutelei speciale cu privire la o persoană cu domiciliul în România;
5. desfacerea, nulitatea sau anularea căsătoriei, precum și alte litigii între soți, cu excepția celor referitoare la imobile situate în străinătate, dacă la data introducerii cererii ambii soți domiciliază în România și unul dintre ei este cetățean român sau apatrid.

Competența exclusivă în materia unor acțiuni patrimoniale. Instanțele române sunt exclusiv competente să judece litigii cu elemente de extraneitate referitoare la:

1. imobile situate pe teritoriul României;
2. bunuri lăsate în România de defunctul cu ultimul domiciliu în România;
3. contracte încheiate cu consumatori având domiciliul sau reședința obișnuită în România, pentru prestații de consum curent destinate uzului personal sau familial al consumatorului și fără legătură cu activitatea profesională sau comercială a acestuia, dacă:
 - a) furnizorul a primit comanda în România;
 - b) încheierea contractului a fost precedată în România de o ofertă sau o publicitate și consumatorul a îndeplinit actele necesare încheierii contractului.

În procesul civil internațional instanța aplică legea procesuală română, sub rezerva unor dispoziții exprese contrare.

Hotărârile străine sunt recunoscute de plin drept în România, dacă se referă la statutul personal al cetățenilor statului unde au fost pronunțate sau dacă, fiind pronunțate într-un stat terț, au fost recunoscute mai întâi în statul de cetățenie al fiecărei părți ori, în lipsă de recunoaștere, au fost pronunțate în baza legii determinate ca aplicabilă conform dreptului internațional privat român, nu sunt contrarii ordinii publice de drept internațional privat român și a fost respectat dreptul la apărare.

Sub rezerva situațiilor în care legea dispune altfel, instanțele române sunt competente dacă pârâțul are domiciliul, iar în lipsa domiciliului, reședința obișnuită, respectiv sediul principal, iar în lipsa sediului principal, un sediu secundar sau fondul de comerț pe teritoriul României la data introducerii cererii.

10.3. Rezumat

Instanțele române sunt exclusiv competente să judece litigii cu elemente de extraneitate din sfera statutului personal referitoare la:

1. acte de stare civilă întocmite în România privind persoane domiciliat în România și care sunt cetățeni români sau apatrizi;
2. încuviințarea adopției, dacă cel ce urmează a fi adoptat domiciliază în România și este cetățean român sau apatrid;
3. tutela și curatela pentru protecția unei persoane cu domiciliul în România, care este cetățean român sau apatrid;
4. instituirea consilierii judiciare sau a tutelei speciale cu privire la o persoană cu domiciliul în România;
5. desfacerea, nulitatea sau anularea căsătoriei, precum și alte litigii între soți, cu excepția celor referitoare la imobile situate în străinătate, dacă la data introducerii cererii ambii soți domiciliază în România și unul dintre ei este cetățean român sau apatrid.

Instanțele române sunt exclusiv competente să judece litigii cu elemente de extraneitate referitoare la:

1. imobile situate pe teritoriul României;
2. bunuri lăsate în România de defunctul cu ultimul domiciliu în România;
3. contracte încheiate cu consumatori având domiciliul sau reședința obișnuită în România, pentru prestații de consum curent destinate uzului personal sau familial al consumatorului și fără legătură cu activitatea profesională sau comercială a acestuia.

10.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

- Care sunt condițiile recunoașterii hotărârilor străine în România?

10.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

1. Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
2. Codul de procedură civilă din 15 februarie 2013 și Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedura civilă; Legea nr.2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010; Legea nr. 138/2014; O.U.G. nr. 62/2015; O.U.G. nr. 1/2016; Legea nr. 17/2017 privind aprobarea OUG nr. 1/2016 pentru modificarea NCPC, precum și a unor acte normative conexe.
3. Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.
4. Alte acte normative necesare, precum Legea nr. 303/2004, Legea nr. 304/2004, Legea nr. 317/2004, OUG nr. 92/2018 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul justiției.

B. Doctrină

1. M. Fodor, *Drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
 2. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi, M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbârcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, Vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2016;
 3. G. Boroii, M. Stancu, *Drept procesual civil*, Ed. Hamangiu, București, 2020;
 4. I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
 5. I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
 6. E. Oprina (coordonator), G.C. Frențiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, *Minispețe* Vol. II, *Drept procesual civil*, Ed. Solomon, București, 2016.
- C. **Practică judiciară în materie civilă**, pe site-ul juridice.ro, Legalis ș.a.

Capitolul 11

Noțiuni elementare referitoare la faza executării silite.

11.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la noțiuni elementare referitoare la faza executării silite.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

11.2. Conținut

Executarea silită este activitatea procesuală de aducere la îndeplinire a obligațiilor cuprinse în titlul executoriu, prin intermediul organelor de executare silită, cu respectarea dispozițiilor legale, a drepturilor părților și ale altor persoane interesate.

Activitatea procesuală de executare silită nu se poate declanșa și desfășura decât în temeiul unui titlu executoriu [art. 632 alin. (1) C.proc.civ.], fie că este vorba despre o hotărâre judecătorească, fie despre un alt înscris căruia legea îi conferă acest caracter, creditorul având obligația de a anexa la cererea de executare titlul executoriu în original sau în copie legalizată [art. 664 alin. (4) C.proc.civ.].

Scopul activității procesuale de executare silită este acela al realizării drepturilor recunoscute prin titlul executoriu, achitării dobânzilor, penalităților sau a altor sume acordate potrivit legii prin titlu, precum și a cheltuielilor de executare [art. 622 alin. (3) C.proc.civ.].

Procedurile de urmărire silită a bunurilor debitorului sunt: – urmărirea mobilă (art. 727-812 C.proc.civ.), incluzând urmărirea mobilă propriu-zisă, poprirea, urmărirea silită a fructelor neculese și a recoltelor prinse de rădăcini, urmărirea veniturilor generale ale imobilelor; – urmărirea imobiliară (art. 813-863 C.proc.civ.), urmate de – procedura de eliberare și distribuire a sumelor realizate prin urmărirea silită (art. 864- 887 C.proc.civ.). Executarea silită directă se realizează prin: – predarea silită a bunurilor mobile (art. 888-892 C.proc.civ.); – predarea silită a bunurilor imobile (art. 896-902 C.proc.civ.); – executarea silită a altor obligații de a face sau a obligațiilor de a nu face (art. 903- 914 C.proc.civ.), inclusiv executarea hotărârilor judecătorești referitoare la minori (art. 910-914 C.proc.civ.).

Regulile fundamentale care guvernează activitatea procesuală de executare silită sunt: legalitatea, disponibilitatea, dreptul la un proces echitabil, într-un termen optim și previzibil, buna-credință, realizarea activității de executare silită numai prin intermediul executorului judecătoresc, rolul activ al executorului judecătoresc, rolul statului în executarea silită

Să ne reamintim

Activitatea procesuală de executare silită nu se poate declanșa și desfășura decât în temeiul unui titlu executoriu [art. 632 alin. (1) C.proc.civ.], fie că este vorba despre o hotărâre judecătorească, fie despre un alt înscris căruia legea îi conferă acest caracter, creditorul având obligația de a anexa la cererea de executare titlul executoriu în original sau în copie legalizată [art. 664 alin. (4) C.proc.civ.].

11.3. Rezumat

Procedurile de urmărire silită a bunurilor debitorului sunt: – urmărirea mobilă (art. 727-812 C.proc.civ.), incluzând urmărirea mobilă propriu-zisă, poprirea, urmărirea silită a fructelor neculese și a recoltelor prinse de rădăcini, urmărirea veniturilor generale ale imobilelor; – urmărirea imobiliară (art. 813-863 C.proc.civ.), urmate de – procedura de eliberare și distribuire a sumelor realizate prin urmărirea silită (art. 864- 887 C.proc.civ.). Executarea silită directă se realizează prin: – predarea silită a bunurilor mobile (art. 888-892 C.proc.civ.); – predarea silită a bunurilor imobile (art. 896-902 C.proc.civ.); – executarea silită a altor obligații de a face sau a obligațiilor de a nu face (art. 903- 914 C.proc.civ.), inclusiv executarea hotărârilor judecătorești referitoare la minori (art. 910-914 C.proc.civ.).

11.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Ce înseamnă principiul bunei-credințe în executarea silită?
2. Enumerați modalitățile de executare silită.

11.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

1. Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
2. Codul de procedură civilă din 15 februarie 2013 și Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă; Legea nr.2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010; Legea nr. 138/2014; O.U.G. nr. 62/2015; O.U.G. nr. 1/2016; Legea nr. 17/2017 privind aprobarea OUG nr. 1/2016 pentru modificarea NCPC, precum și a unor acte normative conexe.
3. Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.
4. Alte acte normative necesare, precum Legea nr. 303/2004, Legea nr. 304/2004, Legea nr. 317/2004, OUG nr. 92/2018 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul justiției.

B. Doctrină

1. M. Fodor, *Drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
2. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi,

- M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbărcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, Vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2016;
3. G. Boroi, M. Stancu, *Drept procesual civil*, Ed. Hamangiu, București, 2020;
4. I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
5. I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
6. E. Oprina (coordonator), G.C. Frentiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, *Minispețe* Vol. II, *Drept procesual civil*, Ed. Solomon, București, 2016.
- C. Practică judiciară în materie civilă**, pe site-ul juridice.ro, Legalis ș.a.

Capitolul 12

Contestația la executare

12.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la contestația la executare

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

12.2. Conținut

Cei interesați sau vătămați prin executare pot face contestație împotriva:

- Executării silite sau oricărui act de executare
- Încheierilor date de executorul judecătoresc
- Dacă executorul refuză să efectueze executarea sau să îndeplinească un act de executare
- Sunt necesare lamuriri cu privire la înțelesul, întinderea sau aplicarea titlului executoriu
- Anularea încheierii de încuviințare a executării silite (se contestă după ce începe executarea)

Competența: instanța de executare

- alternativa la imobile – Bunuri imobile/fructe generate de imobile/predare silite imobil – contestația se poate introduce și la judecătoria de la locul situării imobilului (în circumscripția altei curți de apel)

Condiții admisibilitate:

Singurele aparări de fond ce pot fi invocate sunt cele ce vizează cauze de stingere a obligației, intervenite după rămânerea definitivă a hotărârii

Nu se poate face o nouă contestație de aceeași parte pentru motive care au existat deja la data primei contestații.

Înăuntrul termenului de contestație (15 zile) oricum se poate modifica cererea de contestație la executare

Termen: 15 zile:

De când contestatorul a luat cunoștința de actul de executare pe care îl contestă

De când cel interesat a primit comunicarea sau înștiințarea cu înființarea popririi

Dacă s-au poprit venituri periodice, termenul începe cel tâziu de la prima reținere

De cand debitorul contestatar al executarii a primit somatia/ incheierea de incuviintare a exec.
Daca nu a primit nimic, va curge de la data cand afla de primul act de executare
Daca o terta persoana pretinde un drept de proprietate/drept real asupra bunului urmarit, poate introduce cererea in tot cursul executarii, dar nu mai tarziu de 15 zile de la efectuarea vanzarii ori de la data predarii silite a bunului
Daca tertul nu introduce in termen, poate sa realizeze dreptul printr-o cale separata
Contestatia pentru lamurirea intelesului/intinderii/aplicarii titlului executoriu se poate face oricand in termen de prescriptie al dreptului de a obtine executarea silita (3 ani/10 ani reale)
Contestatia impotriva incheierilor executorului judecatoresc, cand nu sunt definitive, se poate face in 15 zile de la comunicare
Judecata contestatiei la executare
Se face dupa regulile de drept comun de prima instanta
Contestatorul datoreaza taxa judiciara de timbru
Nu se aplica procedura regularizarii
Intampinarea e obligatorie
Cu citarea partilor in termen scurt
Instanta solicita executorului copii certificate de pe actele dosarului contestat
Probele nu trebuie sa puna in discutie aspecte de fond ale titlului executoriu (cu unele exceptii)
Instanta pronunta o HOTARARE care poate fi atacata numai cu apel in 10 zile de la comunicare
Contestatie la titlu – aceleasi cai de atac ca si hotararea ce se executa
Daca titlul nu e al unui organ de jurisdicție – numai cu apel se ataca
Suspendarea provizorie a executarii pana la solutionarea cererii de suspendare
Daca exista urgenta, instanta poate dispune suspendarea provizorie a executarii pana la solutionarea cererii de suspendare
Instanta dispune prin incheiere, fara citarea partilor
Incheierea nu e suspendata niciunei cai de atac
Cautiunea e obligatorie
Incheierea se comunica, din oficiu, executorului judecatoresc
Cererea de suspendare a executarii silite
Se poate depune odata cu contestatia la executare sau separat (e accesorie contestatiei)
Cererea va fi judecata de acelasi complet care judeca contestatia la executare
Cu citarea partilor
Incheierea e supusa apelului / recursului in 5 zile de la pronuntare / comunicare
Efectul admiterii suspendarii dureaza pana la solutionarea contestatiei la executare in prima instanta
Suspendarea e obligatorie si fara cautiune cand:
Hotararea/inscrisul care se executa nu este executoriu
Inscrisul care se executa a fost declarat fals printr-o hotarare judecatoreasca in prima instanta
Debitorul face dovada prin inscris autentic ca are o amanare de la creditor sau termen de plata
Contestatia privind refuzul de executare se judeca in contradictoriu si cu executorul judecatoresc (c.p. pasiva).
Daca executarea silita se face in temeiul unei hotarari judecatoresti sau arbitrale, debitorul nu va putea invoca pe cale de contestatie motive de fapt sau de drept pe care le-ar fi putut opune in cursul judecatii in prima instanta sau in caile de atac.

Insa, daca executarea se face in temeiul unui alt titlu decat o hotarare judecatoreasca, se pot invoca in contestatie si motivele de fapt sau drept privitoare la fondul dreptului cuprins in titlul executoriu, daca legea nu prevede o alta cale procesuala specifica pentru desfiintarea lui.

Să ne reamintim

Singurele aparari de fond ce pot fi invocate sunt cele ce vizeaza cauze de stingere a obligatiei, intervenite dupa ramanerea definitiva a hotararii

12.3. Rezumat

Cei interesati sau vatamati prin executare pot face contestatie impotriva:

- Executarii silite sau oricarui act de executare
- Incheierilor date de executorul judecatoresc

Dacă: - executorul refuza sa efectueze executarea sau sa implineasca un act de executare

- Sunt necesare lamuriri cu privire la intelesul, intinderea sau aplicarea titlului executoriu

12.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Definiți contestația la executare.
2. Condiții de exercitare a contestației la executare.

12.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

1. Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
2. Codul de procedură civilă din 15 februarie 2013 și Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedura civilă; Legea nr.2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010; Legea nr. 138/2014; O.U.G. nr. 62/2015; O.U.G. nr. 1/2016; Legea nr. 17/2017 privind aprobarea OUG nr. 1/2016 pentru modificarea NCPC, precum și a unor acte normative conexe.
3. Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.
4. Alte acte normative necesare, precum Legea nr. 303/2004, Legea nr. 304/2004, Legea nr. 317/2004, OUG nr. 92/2018 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul justiției.

B. Doctrină

1. M. Fodor, *Drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
2. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi, M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbărcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, Vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2016;
3. G. Boroș, M. Stancu, *Drept procesual civil*, Ed. Hamangiu, București, 2020;
4. I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
5. I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2014;

6. E. Oprina (coordonator), G.C. Frențiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, *Minispețe* Vol. II, *Drept procesual civil*, Ed. Solomon, București, 2016.

C. **Practică judiciară în materie civilă**, pe site-ul juridice.ro, Legalis ș.a.

Capitolul 13

13.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la
Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

13.2. Conținut

Să ne reamintim

13.3. Rezumat

13.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

13.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

1. Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
2. Codul de procedură civilă din 15 februarie 2013 și Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedura civilă; Legea nr.2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010; Legea nr. 138/2014; O.U.G. nr. 62/2015; O.U.G. nr. 1/2016; Legea nr. 17/2017 privind aprobarea OUG nr. 1/2016 pentru modificarea NCPC, precum și a unor acte normative conexe.
3. Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.
4. Alte acte normative necesare, precum Legea nr. 303/2004, Legea nr. 304/2004, Legea nr. 317/2004, OUG nr. 92/2018 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul justiției.

B. Doctrină

1. M. Fodor, *Drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2022;

2. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi, M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbârcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, Vol. II, Ed. Universul Juridic, Bucuresti, 2016;
 3. G. Boroi, M. Stancu, *Drept procesual civil*, Ed. Hamangiu, București, 2020;
 4. I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol I si II, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
 5. I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
 6. E. Oprina (coordonator), G.C. Frențiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, *Minispețe* Vol. II, *Drept procesual civil*, Ed. Solomon, București, 2016.
- C. Practică judiciară în materie civilă**, pe site-ul juridice.ro, Legalis ș.a.

13.6. Temă de control: Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați modurile de încetare a persoanei juridice”.

Capitolul 14

14.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la
Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

14.2. Conținut

Să ne reamintim

14.3. Rezumat

14.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

14.5. Bibliografie recomandată

A. Legislație

1. Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.

2. Codul de procedură civilă din 15 februarie 2013 și Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedura civilă; Legea nr.2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010; Legea nr. 138/2014; O.U.G. nr. 62/2015; O.U.G. nr. 1/2016; Legea nr. 17/2017 privind aprobarea OUG nr. 1/2016 pentru modificarea NCPC, precum și a unor acte normative conexe.
3. Codul civil din 1 octombrie 2011 și Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.
4. Alte acte normative necesare, precum Legea nr. 303/2004, Legea nr. 304/2004, Legea nr. 317/2004, OUG nr. 92/2018 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul justiției.

B. Doctrină

1. M. Fodor, *Drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
2. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori) și Fl.A. Baias, V. Belegante, T. C. Briciu, C.C. Dinu, Gh. Florea, M. Fodor, I. Gîlcă, D.C. Ghinoiu, C. Irimia, A. Nicolae, M. Nicolae, E. Oprina, A. Rădoi, M. Stancu, Ș.-A. Ștefănescu, A. Ștefănescu, M. Tăbârcă, M. Ursuța, Gh.L. Zidaru, *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, Vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2016;
3. G. Boroi, M. Stancu, *Drept procesual civil*, Ed. Hamangiu, București, 2020;
4. I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
5. I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
6. E. Oprina (coordonator), G.C. Frențiu, I. Păsculeț, P. Pop, M. Ursuța, Gh.-L. Zidaru, *Minispețe* Vol. II, *Drept procesual civil*, Ed. Solomon, București, 2016.

C. Practică judiciară în materie civilă, pe site-ul juridice.ro, Legalis ș.a.

